

CTRG
Centrale Toezichtsraad
voor het Gevangeniswezen

CCSP
Conseil Central de
Surveillance Pénitentiaire

Bezoek aan de transitiehuizen te Mechelen en Edingen

3 en 7 september 2021

19 november 2021

VERSLAG (2021/01)

Goedgekeurd door de Centrale Raad op 20 januari 2022

I. INHOUDSTAFEL

I. Inleiding.....	4
A. Aanleiding tot de bezoeken	4
B. Bezoeken en delegaties.....	5
C. Consultaties door de delegaties en de verleende medewerking	5
D. Ontstaan en oprichting van transitiehuizen	6
II. Wetgevend en reglementair kader	7
A. De wet externe rechtspositie en het KB van 22 juli 2019	7
B. Procedure tot plaatsing in een transitiehuis	9
C. Plaatsingplan.....	12
D. Rol van moedergevangenis.....	12
III. Bevindingen tijdens het bezoek en aanbevelingen.....	13
A. Voorafgaande opmerkingen.....	13
B. Detentieomstandigheden	14
C. De bejegening	20
D. Gedragsregels	22
E. Bevoegdheid van de commissies van toezicht en de klachtencommissies	28
F. Gezondheidszorg.....	30
G. Personeel	31
H. Andere aspecten	32
IV. Conclusies.....	38
V. Opmerkingen en bespreking.....	40

II. BIJLAGEN

1. *Foto's*
2. *Collectieve brief nr. 150 van 22 augustus 2019 'Pilotproject Transitiehuizen'*
3. *Huishoudelijk reglement transitiehuis Mechelen*
4. *Huishoudelijk reglement transitiehuis Edingen*
5. *'Evaluatie pilotproject transitiehuizen als nieuwe strafuitvoeringsmodaliteit', Directie Medische en Psychosociale Diensten (DG EPI), 26 april 2021*
6. *Aanbevelingsnota. De samenwerking tussen transitiehuis en gevangenis in Mechelen', KUL/LINC, 10 juli 2020, bijlage bij de hierboven vermelde evaluatie*
7. *Beleid — Gegevensverwerking binnen G4S Belgium — DEPARTEMENT: G4S JUSTICE*
8. *Opmerkingen van STERKhuis op het ontwerp van verslag*

I. INLEIDING

A. AANLEIDING TOT DE BEZOEKEN

1. In het Belgisch Staatsblad van 28 juli 2021 werd een oproep tot het indienen van een prekandidatuur voor de uitbating van transitiehuizen in Vlaanderen, Wallonië en Brussel gepubliceerd.¹

De oproep omschrijft transitiehuizen als *"kleinschalige projecten (van minimaal twaalf, maximaal zeventien plaatsen) waarbij bepaalde veroordeelden (geselecteerd op basis van een aantal criteria) tegen het einde van hun straf de kans krijgen om het laatste deel van de straf door te brengen in een transitiehuis. Daarbij moeten ze intens worden bijgestaan en begeleid om erna terug en beter te kunnen functioneren in de maatschappij"*.

De aanpassing aan het 'Masterplan Gevangenen en internering' waartoe de Ministerraad op 18 november 2016 besloot, voorzag in de oprichting van deze transitiehuizen als element van een gedifferentieerd detentiebeleid. Met het 'masterplan' beoogde de regering niet alleen een terugdringing van de overbevolking in de gevangenen en een vernieuwing van de infrastructuur, maar ook een betere aanpassing van de infrastructuur aan de re-integratie van gedetineerden en alternatieven voor de klassieke stafuitvoering.

De oproep in het Belgisch Staatsblad van 28 juli 2021 volgde op de evaluatie door de Ministerraad van de twee transitiehuizen die als proefproject in september 2019 (Mechelen) en januari 2020 (Edingen) werden geopend. De Ministerraad besloot het aantal plaatsen in transitiehuizen uit te breiden naar honderd en voorzag in een uitrol van de transitiehuizen op gefaseerde wijze als volgt: twee transitiehuizen in november 2021, twee transitiehuizen in januari 2022 en de resterende plaatsen in maart 2022.

De beoogde uitbreiding van het aantal transitiehuizen bracht de Centrale Toezichtsraad voor het Gevangeniswezen (hierna 'CTRG' of 'Centrale Raad') ertoe een bezoek te brengen aan de twee pilotprojecten te Mechelen en Edingen.

Met deze bezoeken oefent de CTRG in de eerste plaats zijn opdracht tot het houden van toezicht op (deze nieuwe vorm van) detentie uit met de bedoeling om aanbevelingen en adviezen te formuleren gelet op de aangekondigde uitrol van deze transitiehuizen.

Daarnaast acht de CTRG het aangewezen na te gaan of voor deze nieuwe vorm van detentie, die erg verschilt van de traditionele gevangenis, ook een nieuwe, aangepaste methodologie voor toezicht nodig is.

¹ "Oproep tot indienen pré-kandidatuur voor de uitbating van transitiehuizen (Vlaanderen, Wallonië Brussel)", *BS* 28 juli 2021 (ed. 1), p. 76917.

B. BEZOEKEN EN DELEGATIES

- Op vrijdag 3 september 2021 bezocht de Centrale Raad het transitiehuis te Mechelen. De delegatie van de Centrale Raad was samengesteld door de bureauleden Marc Nève (voorzitter), Sarah Grandfils en Pieter Houbey en door Walter Thiery, lid van de Centrale Raad.

Het transitiehuis te Edingen werd op dinsdag 7 september 2021 bezocht. Bij dit bezoek was de delegatie samengesteld door de bureauleden Marc Nève (voorzitter), Sarah Grandfils en Pieter Houbey en door Ludivine Kerzmann en Martine Michel, leden van de Centrale Raad. Tijdens dit bezoek werd de CTRG vergezeld door drie leden van NPM-Obs.²

Op 19 november 2021 werd aan het transitiehuis te Edingen een opvolgbezoek gebracht door een delegatie samengesteld door de bureauleden Marc Nève (voorzitter), Sarah Grandfils en Bart De Temmerman.

C. CONSULTATIES DOOR DE DELEGATIES EN DE VERLENDE MEDEWERKING

- In Mechelen sprak de delegatie met de verantwoordelijke van het transitiehuis, verschillende kracht- en leefcoaches³ en acht deelnemers — zoals de veroordeelden die in een transitiehuis verblijven, worden genoemd. Daarnaast sprak de delegatie ook met de directeur van de gevangenis van Mechelen en een medewerker van de psychosociale dienst (PSD) van de gevangenis.

In Edingen sprak de delegatie met de verantwoordelijke van het transitiehuis, verschillende kracht- en leefcoaches en acht deelnemers. Daarnaast sprak de delegatie ook met de directrice van de gevangenis van Leuze-en-Hainaut, een collega-directrice en een medewerkster van de PSD.

- De CTRG kon rekenen op een goede samenwerking met het directoraat-generaal Penitentiaire Inrichtingen (DG EPI) en de verantwoordelijken van de transitiehuizen. Ter plaatse kreeg de delegatie vlot toegang tot het transitiehuis, de gemeenschappelijke ruimtes en de kamers van de aanwezige deelnemers. Zij kon met de deelnemers vertrouwelijke gesprekken houden en verkreeg alle documenten en informatie om haar opdracht te kunnen uitvoeren.

Bij de aanvang van haar bezoek bespeurde de CTRG wel enige terughoudendheid bij het personeel in de transitiehuizen, ongetwijfeld omdat dit voor hen het eerste bezoek van de CTRG was. Deze terughoudendheid vertaalde zich in een aanvankelijk zeer positief discours door de personeelsleden. Tijdens het bezoek groeide het vertrouwen en de gesprekspartners communiceerden dan open over alle aspecten van het leven in een transitiehuis, met inbegrip van de moeilijkheden waarmee de pilootprojecten te kampen hadden.

² NPM-Obs is een Franse not-for-profitorganisatie die zich tot doel stelt op basis van onafhankelijke waarneming aan nationale preventiemechanismen ter voorkoming van foltering (NPM's) feedback te geven over hun vermogen om de diverse taken van een NPM daadwerkelijk uit te voeren.

³ Zie hierover randnummer 58.

D. ONTSTAAN EN OPRICHTING VAN TRANSITIEHUIZEN

5. De transitiehuizen zijn een voorbeeld van kleinschalige detentie waarvoor Hans Claus, directeur van de penitentiaire inrichting van Oudenaarde, en zijn (in 2012 opgerichte) vzw 'De Huizen' pleiten.⁴ Hans Claus en de vzw De Huizen zien in kleinschalige, gedifferentieerde detentievormen op maat, die beter verankerd en geïntegreerd zijn in het maatschappelijk weefsel, een mogelijkheid voor een nieuwe duurzame penitentiaire aanpak die beantwoordt aan de principes van normalisering, participatie, herstel en re-integratie binnen veilige omstandigheden.
6. Hun voorstellen vonden uiteindelijk gehoor bij de beleidsverantwoordelijken. Zoals gezegd voorzag de aanpassing aan het 'Masterplan Gevangenen en internering' in november 2016 in de oprichting van transitiehuizen als element van een gedifferentieerd detentiebeleid.

Door een wijziging van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf — hierna 'Wet externe rechtspositie' — werd voorzien in een wettelijke grondslag voor de transitiehuizen.⁵ Zoals tijdens de parlementaire voorbereiding werd verduidelijkt, werd beoogd "*de uitbating van een transitiehuis toe te vertrouwen aan een organisatie die ervaring heeft met het begeleiden van personen, bij voorkeur in het kader van een gerechtelijke maatregel*".⁶

In die zin werd op 30 juli 2018 een oproep gedaan tot kandidaturen voor de uitbating van transitiehuizen, één per gewest (pilotproject Vlaanderen en pilotproject Wallonië).⁷ De oproep voorzag in een subsidiesysteem en bepaalde de voorwaarden tot indiening van kandidaturen. Beide pilotprojecten werden uiteindelijk toegewezen aan 'STERKhuus', een samenwerkingsverband tussen G4S Care en de Nederlandse organisatie EXODUS.⁸ De overwegingen die de jury ertoe brachten de projecten aan dit privaatrechtelijk consortium toe te wijzen, werden niet openbaar gemaakt, niettegenstaande een kritisch advies van de Commissie voor de toegang tot en het hergebruik van bestuursdocumenten die van oordeel was dat de weigering van openbaarmaking, gesteund op de economische belangen van de inschrijvers, steunde op een ontoereikende afweging van die belangen met het belang dat gediend is met de openbaarmaking en bovendien niet op alle gevraagde informatie kon slaan.⁹

Het eerste transitiehuis in België opende dan op 9 september 2019 officieel in Mechelen, het tweede op 14 januari 2020 in Edingen.¹⁰

⁴ Zie voor een eerste voorstelling van het project: H. Claus, "De huizen, een concept voor de Belgische gevangenis van de 21ste eeuw", *Orde van de dag*, 2009, afl. 48, p. 39-43. Zie voorts <https://dehuizen.be/nl/home>.

⁵ De Wet externe rechtspositie werd op dit punt gewijzigd door de wet van 11 juli 2018 houdende diverse bepalingen in strafzaken, *BS* 18 juli 2018.

⁶ *Parl. St. Kamer*, 2017-18, nr. 54 2969/003, p. 9.

⁷ "Oproep tot kandidaturen voor de uitbating van transitiehuizen (pilotproject Vlaanderen en pilotproject Wallonië)", *BS* 30 juli 2018.

⁸ Zie de koninklijke besluiten van 22 juli 2019 tot bepaling van de financiële tussenkomst van de Federale Staat voor het transitiehuis te Mechelen en te Edingen en tot erkenning van deze transitiehuizen, *BS* 5 augustus 2019.

⁹ Het advies van de Commissie voor de toegang tot en het hergebruik van bestuursdocumenten kan worden geraadpleegd op de website <https://www.ibz.rn.fgov.be/nl/commissies/openbaarheid-van-bestuur/adviezen/> (jaar 2019, advies 2019-152).

¹⁰ Zie <https://transitiehuizen.be/over-ons/over-ons/>

Nadat de nieuwe minister van Justitie had verklaard te willen voortgaan op de ingeslagen weg en andere transitiehuizen te willen openen,¹¹ werd op 28 juli 2021 in het Belgisch Staatsblad de oproep gepubliceerd tot het indienen van een prekandidatuur voor de uitbating van transitiehuizen in België.

In deze oproep wordt vermeld dat *“na grondige evaluatie de Ministerraad op 11 juni 2021 (besloot) om over te gaan tot uitbreiding van het aantal plaatsen (in de transitiehuizen) naar 100”*. Deze evaluatie, die werd opgesteld door de Directie Medische en Psychosociale Diensten, bevat een analyse van de toepasselijke wetgeving en regelgeving, vat de input samen van verschillende stakeholders (gevangenisdirecties, Directie Detentiebeheer, regionale directies en de uitbater van beide transitiehuizen) en verwijst ten slotte naar een korte nota van aanbevelingen die in juli 2020 werd opgesteld door het Leuvens Instituut voor Criminologie (LINC) van de KU Leuven over de samenwerking tussen het transitiehuis te Mechelen en de plaatselijke gevangenis.¹²

II. WETGEVEND EN REGLEMENTAIR KADER

A. DE WET EXTERNE RECHTSPOSITIE EN HET KB VAN 22 JULI 2019

7. Zoals al vermeld kregen de transitiehuizen door de wet van 11 juli 2018 houdende diverse bepalingen in strafzaken hun wettelijke grondslag in de Wet externe rechtspositie. Artikel 9/2, §1, van de Wet externe rechtspositie definieert het transitiehuis als *“een bij een koninklijk besluit vastgesteld na overleg in de Ministerraad erkende inrichting waar veroordeelden kunnen geplaatst worden om hun vrijheidsstraf te ondergaan”*.

De Wet externe rechtspositie kwalificeert voorts de plaatsing in een transitiehuis als een door de minister toe te kennen strafuitvoeringsmodaliteit, net zoals de uitgaansvergunning en het penitentiair verlof.

De transitiehuizen worden niet geregeld in de Basiswet van 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden (hierna ‘de Basiswet’). Het advies van de Raad van State van 26 januari 2018 is op dit punt van belang. De Raad van State merkte inderdaad op dat *“de plaatsing in een transitiehuis, waartoe door de minister bevoegd voor justitie of zijn gemachtigde wordt beslist (...), een alternatief (vormt) voor de plaatsing in een gevangenis, net als andere vormen van strafuitvoering zoals het elektronisch toezicht en de beperkte detentie, waartoe door de strafuitvoeringsrechtbank wordt beslist. De vraag rijst waarom in het ene geval de beslissing door de strafuitvoeringsrechtbank wordt genomen en in het andere geval door de minister. Het verdient aanbeveling om in de memorie van toelichting op deze kwestie in te gaan”*.¹³

¹¹ Zie de algemene beleidsnota Justitie die de minister bij de aanvang van zijn mandaat aan de Kamer van volksvertegenwoordigers voorlegde (*Parl. St. Kamer*, 2020-21, nr. 55 1580/016, p. 8).

¹² De documenten “Evaluatie pilootproject transitiehuizen als nieuwe strafuitvoeringsmodaliteit” en “Aanbevelingsnota. De samenwerking tussen transitiehuis en gevangenis in Mechelen worden als bijlage bij dit verslag gevoegd.

¹³ *Parl. St. Kamer*, 2017-18, nr. 54 2969/001, p. 129-130.

Op dit punt verduidelijkt de memorie van toelichting bij het wetsontwerp dat op 12 maart 2018 werd ingediend: "(...) (het) ligt voor de hand om de bevoegdheid om te beslissen tot de plaatsing in een transitiehuis toe te vertrouwen aan de minister van Justitie. Het transitiehuis maakt immers deel uit van de penitentiaire capaciteit. De veroordeelde ondergaat enkel zijn gevangenisstraf in een andere inrichting dan de gevangenis (...). Omdat deze capaciteit zich buiten de "klassieke" gevangenis situeert en doordat omwille van het principe van de nabijheid deze bovendien geïntegreerd dient te worden in het urbanistisch weefsel, is het toch eerder aangewezen deze plaatsing als een detentiemodaliteit van de uitvoering van de gevangenisstraf te beschouwen, eerder dan als een classificatiebeslissing. Het logische gevolg is dan ook dat de bepalingen betreffende de plaatsing in een transitiehuis worden ingevoegd in de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten en meer bepaald aan Titel IV van deze wet en niet in de wet van 2005 betreffende het gevangeniswezen de rechtspositie van de gedetineerden."¹⁴

Volledigheidshalve moet worden opgemerkt dat deze argumentatie in antwoord op de opmerkingen van de Raad van State in de realiteit nauwelijks standhield. In zijn antwoord op een parlementaire vraag over de toepassing van de Basiswet op het toezicht op de transitiehuizen verklaarde de minister van Justitie immers dat "de basiswet betreffende het gevangeniswezen (natuurlijk) van toepassing (is) en er toezicht mogelijk (is) door de bevoegde instanties, zoals onder meer het CPT, de Federale Ombudsdienst en de Centrale Toezichtsraad voor het Gevangeniswezen".¹⁵ De externe controle zoals georganiseerd door de Centrale Toezichtsraad voor het Gevangeniswezen behoort inderdaad tot één van de basisbeginselen zoals uitgewerkt door de Basiswet van 12 januari 2005 met betrekking tot de interne rechtspositie van de gedetineerden, en niet door de wet van 17 mei 2006 die op de externe rechtspositie betrekking heeft.

8. Overeenkomstig artikel 9/2, §3, eerste lid, 1°, Wet externe rechtspositie bepaalt de Koning bij een koninklijk besluit vastgesteld na overleg in de Ministerraad, de normen waaraan een inrichting dient te voldoen om als transitiehuis te kunnen worden erkend. Deze normen hebben betrekking op de architectonische, de organisatorische, de personele en de functionele eisen waaraan de inrichting moet voldoen en op het huishoudelijk reglement.

Het koninklijk besluit van 22 juli 2019 tot bepaling van de normen voor de erkenning als transitiehuis en houdende de exploitatievoorwaarden voor een transitiehuis legt deze normen vast.¹⁶

De CTRG beveelt aan dat bij een herziening van de toepasselijke bepalingen, de plaatsing in een transitiehuis, net zoals de plaatsing in de toekomstige detentiehuizen, deel uitmaakt van de modaliteiten waarin de Basiswet van 12 januari 2005 voorziet.

¹⁴ Parl. St. Kamer, 2017-18, nr. 54 2969/001, p. 58.

¹⁵ Kamer, Commissie voor Justitie, 19 februari 2020 (CRIV 55 COM 119, p. 16).

¹⁶ BS, 7 augustus 2019.

B. PROCEDURE TOT PLAATSING IN EEN TRANSITIEHUIS

9. Artikel 10, §1bis en §2, van de Wet externe rechtspositie regelt de procedure tot plaatsing in een transitiehuis.

De plaatsing in een transitiehuis wordt toegekend door de minister of zijn gemachtigde (met name de Directie Detentiebeheer — DDB), op schriftelijk verzoek van de directeur, vergezeld van zijn met redenen omkleed advies.

Binnen veertien werkdagen na de ontvangst van het dossier neemt de minister of zijn gemachtigde de met redenen omklede beslissing die binnen vierentwintig uur schriftelijk aan de veroordeelde, het openbaar ministerie en de directeur wordt meegedeeld.

Indien de minister of zijn gemachtigde oordeelt dat het dossier niet in staat is en er bijkomende informatie noodzakelijk is om een beslissing te kunnen nemen, kan deze termijn éénmalig met zeven werkdagen worden verlengd.

De beslissing tot toekenning van een plaatsing in het transitiehuis wordt binnen vierentwintig uur meegedeeld aan de procureur des Konings van het arrondissement waar de plaatsing in het transitiehuis zal plaatsvinden.

De Wet externe rechtspositie voorziet niet in een beroepsmiddel tegen een negatieve beslissing. De wet bepaalt evenmin het gevolg van de overschrijding van de wettelijk bepaalde termijnen. Anders dan voor de uitgaansvergunning of het penitentiair verlof¹⁷ bepaalt de wet niet dat bij gebrek aan een beslissing binnen de bepaalde termijn en voor zover het advies van de directeur gunstig was, de minister wordt geacht de plaatsing in een transitiehuis te hebben toegekend.

10. Artikel 9/3 van de Wet externe rechtspositie bepaalt de voorwaarden waaraan de veroordeelden moeten voldoen om in een transitiehuis te kunnen worden geplaatst:

1° de veroordeelde bevindt zich, op achttien maanden na, in de tijdsvoorwaarden voor de toekenning van de voorwaardelijke invrijheidstelling;

2° de veroordeelde beschikt over de vaardigheid om in een open gemeenschapsregime te verblijven;

3° er bestaan geen tegenaanwijzingen waaraan men niet kan tegemoet komen door het opleggen van bijzondere voorwaarden; deze tegenaanwijzingen hebben betrekking op het gevaar dat de veroordeelde zich tijdens de periode van plaatsing in een transitiehuis aan de strafuitvoering zou onttrekken, ernstige strafbare feiten zou plegen of de slachtoffers zou lastig vallen;

4° de veroordeelde stemt schriftelijk in met het plaatsingsplan en de daaraan verbonden voorwaarden;

5° de veroordeelde stemt schriftelijk in met het huishoudelijk reglement.

¹⁷ Artikel 10 §4, Wet externe rechtspositie.

De Collectieve brief nr. 150 van 22 augustus 2019 ('Pilotproject Transitiehuizen')¹⁸ vermeldt onder 'bijkomende geografische bepaling' dat, aangezien het verblijf in het transitiehuis erop gericht is de re-integratie te bevorderen en de overgang naar de buitenwereld te vergemakkelijken, het van belang is dat de veroordeelde zijn reclassering wenst uit te werken in een regio die niet te ver verwijderd is van de ligging van het transitiehuis. Tijdens zijn toezichtsbezoeken heeft de CTRG ook vastgesteld dat er in de praktijk nog andere, niet in de wet bepaalde, noch officieel meegedeelde criteria voor de plaatsing werden toegepast. Van de deelnemers werd een behoorlijke passieve en actieve kennis van de taal vereist. Gedetineerden die voor gemediatiseerde feiten of seksuele delicten werden veroordeeld, die niet legaal op het grondgebied verblijven of voor middelengebruik worden behandeld, bleken niet in aanmerking te komen voor een plaatsing in het transitiehuis.

11. Zowel de deelnemers, de personeelsleden van het transitiehuis als de gevangenisdirecteurs beschrijven de procedure tot plaatsing enigszins anders dan zoals in de wet bepaald.

De regionale directies Noord en Zuid nemen het initiatief voor een intakeronde. De psychosociale diensten in de gevangenissen gaan vervolgens na welke veroordeelden voor plaatsing in een transitiehuis in aanmerking komen. De laatste intakeronde vond plaats in januari-februari 2021. De PSD stelt vervolgens de geschikt bevonden kandidaten aan de gevangenisdirecteur voor. De gevangenisdirecteur maakt aan het transitiehuis zijn verslag over de veroordeelde over. Dit verslag van een drietal pagina 's vermeldt onder andere de feiten die aan de basis van de detentie liggen, de tuchtsancties, de familiale context, een eventuele verslavingsproblematiek. In de gevangenis volgt dan een intakegesprek tussen de veroordeelde en de verantwoordelijke van het transitiehuis. Na dit intakegesprek stelt het transitiehuis een verslag op met een voorstel tot beslissing. Dit verslag wordt overgemaakt aan de directie van de zogenaamde 'moedergevangenis'.¹⁹ De directeur van deze gevangenis maakt op zijn beurt alle documenten aan de Directie Detentiebeheer over. Die laatste neemt de eindbeslissing tot toekenning of weigering van de plaatsing in het transitiehuis. Deze beslissing wordt doorgestuurd naar de griffie van de 'moedergevangenis'.

De griffie ontvangt alle beslissingen van de Directie Detentiebeheer en stelt de wachtlijst samen. Deze wachtlijst wordt beheerd door de 'moedergevangenis'. Tussen de gevangenis en het transitiehuis vindt over deze wachtlijst regelmatig overleg plaats. Over het algemeen wordt de volgorde van de wachtlijst gevolgd, maar het transitiehuis kan met een gemotiveerde brief aan de Directie Detentiebeheer een afwijking vragen, waarna de Directie Detentiebeheer opnieuw de eindbeslissing neemt.

12. In de praktijk speelt het transitiehuis bij de selectie van de kandidaten bijgevolg een belangrijke rol die artikel 10 Wet externe rechtspositie niet vermeldt. Dit artikel voorziet inderdaad niet in een intakegesprek tussen het transitiehuis en de veroordeelde. Tijdens het bezoek van de Centrale Raad werd er geen geheim van gemaakt dat, op één uitzondering na, de Directie Detentiebeheer steeds de voorstellen van het transitiehuis volgde. Na een eerste selectie van kandidaten binnen de gevangenis volgt er dus nog een tweede selectie door het transitiehuis zelf. Het transitiehuis kan zelfs een wijziging van de volgorde van de wachtlijst vragen.

¹⁸ Opgenomen als bijlage bij dit verslag.

¹⁹ De 'moedergevangenis' is de gevangenis die gekoppeld is aan het transitiehuis en instaat voor het beheer van het detentiedossier van de deelnemer. Voor het transitiehuis in Mechelen is dit de gevangenis van Mechelen, voor het transitiehuis in Edingen is dit de gevangenis van Leuze-en-Hainaut.

De Centrale Raad kon uit wat haar tijdens de bezoeken werd meegedeeld, afleiden dat de transitiehuizen onder andere rekening houden met de persoonlijkheid van de kandidaat en met de mogelijkheden om de kandidaat in de bestaande groep in te passen. De Centrale Raad vernam ook dat de wachtlijst voor het transitiehuis te Edingen slechts zes veroordeelden omvatte, wat bijzonder weinig is in verhouding tot het aantal gedetineerden die in principe voor plaatsing in een transitiehuis in aanmerking komen.

Bovendien moet de veroordeelde tijdens het intakegesprek niet alleen instemmen met het huishoudelijk reglement (zoals bepaald in artikel 9/3, 5°, Wet externe rechtspositie), maar ook met het document '*vrijwillige kamerinspectie*' — waarmee hij de toestemming geeft "(zijn) kamer op geregelde en onverwachte tijdstippen te inspecteren, en dit in (zijn) aanwezigheid"²⁰ — en met het document '*toestemming tot toegang tot de persoonlijke gegevens*'. Er werd ons duidelijk op gewezen dat bij gebrek aan ondertekening van deze documenten de veroordeelde niet voor plaatsing in een transitiehuis in aanmerking komt.

13. Aangezien het transitiehuis zelf een vrij groot aandeel heeft in de keuze van de kandidaten, bestaat het risico dat alleen die veroordeelden worden geselecteerd wier kansen op een geslaagde terugkeer in de maatschappij het grootst zijn. De deelnemers die de Centrale Raad ontmoette, leken in elk geval over voldoende troeven te beschikken om te slagen in hun re-integratie. De transitiehuizen blijken in de praktijk dan ook veeleer de voorkeur te geven aan gedetineerden die hun re-integratie al hebben voorbereid en die re-integratie makkelijker kunnen uitvoeren (zoals het vinden van een tewerkstelling). Nochtans hebben de meest kwetsbare veroordeelden het meest nood aan re-integratie via een plaatsing in een transitiehuis. De vraag rijst dan ook of ook de veroordeelden die de meeste nood aan ondersteuning hebben, wel voor plaatsing in een transitiehuis in aanmerking zullen worden genomen. De gelijke toegang van gedetineerden tot transitiehuizen lijkt daarbij allerminst verzekerd.

De CTRG beveelt de minister van Justitie aan erover te waken dat zijn bevoegdheid te beslissen over de toekenning van de plaatsing in een transitiehuis niet wordt beperkt of uitgehold door het transitiehuis.

De CTRG beveelt aan dat het Directoraat-Generaal Penitentiaire Inrichtingen, en meer bepaald de Directie Detentiebeheer, er bijzondere aandacht voor heeft dat op proactieve wijze ook de meest kwetsbare gedetineerden — met name de gedetineerden die het meest vatbaar zijn voor detentieschade zoals bedoeld in artikel 6, §2, van de Basiswet — voor een plaatsing in een transitiehuis in aanmerking kunnen komen.

²⁰ Zie ook randnummer 49.

C. PLAATSINGPLAN

14. Overeenkomstig artikel 9/3, §2, van de Wet externe rechtspositie beschrijft het plaatsingsplan het programma dat de veroordeelde moet volgen en geeft het minstens de verplichte activiteiten weer waaraan hij moet deelnemen met het oog op zijn re-integratie.

Het plaatsingsplan wordt uitgewerkt door de verantwoordelijke van het transitiehuis en de gevangenisdirecteur, in overleg en met medewerking van de veroordeelde. In de loop van de plaatsing kan het plaatsingsplan worden aangevuld, nader geconcretiseerd en bijgestuurd, onder meer in functie van de evolutie van het re-integratietraject van de veroordeelde.²¹

De plaatsing in een transitiehuis gaat gepaard met de toekenning van uitgaansvergunningen die noodzakelijk zijn voor de uitvoering van het plaatsingsplan met het oog op de voorbereiding van de maatschappelijke re-integratie. De concrete tijdstippen waarop de veroordeelde het transitiehuis kan verlaten, worden in overleg tussen de veroordeelde en de verantwoordelijke van het transitiehuis bepaald.²²

D. ROL VAN MOEDERGEVANGENIS

15. Zoals gezegd wordt de plaatsing in een transitiehuis toegekend door de minister of zijn gemachtigde (de Directie Detentiebeheer), op schriftelijk verzoek van de directeur van de gevangenis waar de gedetineerde op dat ogenblik verblijft, vergezeld van zijn met redenen omkleed advies.

Het koninklijk besluit van 22 juli 2019 tot bepaling van de normen voor de erkenning als transitiehuis en houdende de exploitatievoorwaarden voor een transitiehuis en de Collectieve brief nr. 150²³ regelen het overleg tussen enerzijds de verantwoordelijke van het transitiehuis en anderzijds de directeur van de gevangenis die het detentiedossier van de veroordeelde beheert, namelijk de directeur van de gevangenis te Mechelen of Leuze-en-Hainaut. De verantwoordelijke van het transitiehuis brengt bij deze directeur maandelijks schriftelijk verslag uit. Dit verslag heeft betrekking op de naleving van de bijzondere voorwaarden, de deelname aan de in het plaatsingsplan opgelegde activiteiten, het verloop van het verblijf in het transitiehuis, de naleving van de bepalingen van het huishoudelijk reglement en de tijdstippen waarop de veroordeelde het transitiehuis heeft verlaten.

16. De directeur van de gevangenis die het detentiedossier van de veroordeelde beheert (dit is de directeur van de gevangenis te Mechelen of te Leuze-en-Hainaut) en aan wie regelmatig over de uitvoering van het plaatsingsplan verslag wordt uitgebracht, kan aan de Directie Detentiebeheer een aanpassing van de voorwaarden en zelfs een herroeping van de plaatsing voorstellen.

De delegaties te Mechelen en Edingen konden op het vlak van de verhouding tussen het transitiehuis en de gevangenisdirecteur een aanzienlijk verschil vaststellen. De contacten tussen het transitiehuis

²¹ Art. 43, §1 en §2, koninklijk besluit van 22 juli 2019 tot bepaling van de normen voor de erkenning als transitiehuis en houdende de exploitatievoorwaarden voor een transitiehuis.

²² Collectieve brief nr. 150 van 22 augustus 2019, 'Pilotproject Transitiehuizen'.

²³ Zie voetnoten 21 en 22.

en de gevangenisdirectie waren in Mechelen veelvuldig en hartelijk terwijl in Edingen de verhouding tussen beide veeleer moeilijk was. Om overhaaste conclusies te vermijden zou het wel nodig zijn de kwaliteit van de verhoudingen tussen transitiehuis en gevangenisdirectie over een langere periode na te gaan. Niettemin zou een meer omvattend referentiekader voor de regeling van de verhouding tussen transitiehuis en gevangenisdirectie aangewezen zijn.

De CTRG beveelt aan dat, rekening houdend met de ervaring die de twee pilootprojecten opleveren, zowel de wijze van opvolging als het beslissingsproces binnen de Directie Detentiebeheer op voorstel van de gevangenisdirecteur die het detentiedossier van de veroordeelde beheert, nader worden uitgewerkt.

III. BEVINDINGEN TIJDENS HET BEZOEK EN AANBEVELINGEN

A. VOORAFGAANDE OPMERKINGEN

17. Tijdens het bezoek in september 2021 waren beide transitiehuizen nog pilootprojecten. Het transitiehuis te Mechelen was op dat ogenblik al twee jaar open, dat te Edingen ruim anderhalf jaar (met dien verstande dat gedurende een drietal maanden slechts één enkele deelnemer in het transitiehuis verbleef). Beide transitiehuizen waren dan ook nog in volle ontwikkeling. In zoverre deze pilootprojecten hun werking als transitiehuis willen voortzetten, moeten zij zich opnieuw kandidaat stellen na de oproep tot prekandidaturen die op 28 juli 2021 werd gepubliceerd.²⁴
18. Op 12 oktober 2021 stuurde DG EPI een interne mededeling uit over de sluiting van het transitiehuis te Edingen vanaf 31 december 2021. De redenen daartoe en de gevolgen daarvan werden als volgt toegelicht:

"Het transitiehuis in Edingen zal op 31 december 2021 haar deuren sluiten. De exploitant van het transitiehuis heeft geen aanvraag ingediend om de uitbating na die datum verder te zetten. Zij willen zich verder concentreren op andere projecten, waaronder het transitiehuis in Mechelen. De sluiting heeft de onderstaande gevolgen:

- *Er zullen voortaan geen nieuwe plaatsingen meer worden uitgevoerd in het transitiehuis in Edingen. U hoeft dus geen dossiers meer te onderzoeken en geen plaatsingsvoorstellen meer te sturen naar de DDB.*
- *De bestaande wachtlijst wordt bevroren. Dat betekent dat dossiers waarvoor een plaatsingsbeslissing kon worden opgesteld en die in afwachting zijn van de uitvoering van die plaatsing, niet verder zullen worden uitgevoerd. De gedetineerden blijven dus in hun oorspronkelijke inrichting, en de PSD en de directie blijven die dossiers verder opvolgen met*

²⁴ Zie voetnoot 1.

als doel een van de klassieke strafuitvoeringsmodaliteiten voor te stellen. Indien in het Franstalige landsgedeelte een nieuw transitiehuis zou worden geopend, zullen die dossiers opnieuw onderzocht worden als de gedetineerden nog in de gevangenis verblijven met het oog op een plaatsing.

- *Voor de gedetineerden die nu nog in het transitiehuis in Edingen verblijven, moet worden bekeken of zij nog vóór 31 december via de SURB van een andere modaliteit kunnen gebruik maken. Indien dat niet het geval is, moet op basis van het gewone classificatieonderzoek worden bekeken naar welke inrichting de betrokken gedetineerden kunnen worden overgebracht. Dat hoeft niet noodzakelijk de inrichting te zijn van waaruit het dossier initieel werd voorgesteld voor een plaatsing in Edingen.*

De exploitant van Edingen garandeert een volwaardige werking van het transitiehuis tot en met 31 december 2021."

Van haar kant, daaromtrent ondervraagd door de CTRG, verduidelijkte de Directie Medische en Psychosociale Diensten die binnen DG EPI het pilootproject opvolgde:

"Het transitiehuis in Enghien sluit de deuren omdat de uitbater geen aanvraag ingediend heeft om deze werking nog te verlengen na afloop van de huidige subsidieperiode op 31 december 2021. De uitbater wil zich op andere zaken concentreren in het Franstalige landsgedeelte. Na een moeilijke start werd het project, waarvoor wel enkele aandachtspunten werden geformuleerd, in globo positief geëvalueerd. De overheid was dus geen vragende partij om dit stop te zetten".

Na ontvangst van deze mededeling besloot de Centrale Raad op 19 november 2021 een opvolgbezoek aan het transitiehuis te Edingen te brengen. De informatie die tijdens dit bezoek werd verkregen, wordt in de hiernavolgende afdelingen verwerkt in aanvulling op de gegevens die de Centrale Raad tijdens de twee bezoeken begin september vernam.

B. DETENTIEOMSTANDIGHEDEN

A. MATERIËLE OMSTANDIGHEDEN (KAMERS, SANITAIRE VOORZIENINGEN, ...).

19. Het koninklijk besluit van 22 juli 2019 tot bepaling van de normen voor de erkenning als transitiehuis en houdende de exploitatievoorwaarden voor een transitiehuis beschrijft de algemene en bijzondere normen waaraan een transitiehuis moet voldoen, zo ook op het vlak van materiële omstandigheden en infrastructuur.
20. **De algemene normen** — De artikelen 3 tot en met 7 van dit koninklijk besluit bevatten de algemene normen waaraan een transitiehuis moet voldoen.

Artikel 3 bepaalt dat het transitiehuis over ten minste 12 en niet meer dan 17 plaatsen beschikt. Op het ogenblik van het bezoek aan de transitiehuizen verbleven er te Mechelen 15 personen. In het transitiehuis van Edingen waren 12 van de 15 beschikbare plaatsen ingevuld.

Indien één of meerdere transitiehuizen deel uitmaken van een ruimere infrastructuur met andere diensten, dient de inhoudelijke werking van de transitiehuizen afzonderlijk van de andere diensten te worden beheerd (artikel 4). Bij de ruimtelijke inplanting van het transitiehuis wordt rekening gehouden met het lichamelijk en psychisch welzijn van de veroordeelden (artikel 5). Het transitiehuis wordt binnen de lokale leefgemeenschap ingeplant (artikel 6).

De Centrale Raad stelt vast dat de inplanting en de infrastructuur van beide transitiehuizen aanzienlijk verschillen.

Het transitiehuis te Mechelen bevindt zich in het centrum van de stad, wat veel kansen biedt voor een verankering in de lokale gemeenschap. In Edingen ligt het transitiehuis op een klein industrieterrein langs een gewestweg op een viertal kilometer afstand van het centrum. Deze ligging maakt de inbedding in het sociale weefsel van de lokale gemeenschap tot een grotere uitdaging.

In Mechelen is het transitiehuis gevestigd in twee aanpalende panden die van het lokale OCMW worden gehuurd. Het transitiehuis te Edingen maakt daarentegen deel uit van een kantoorgebouw-coworking space waarvan een deel nog steeds als kantoorruimte worden verhuurd. Het transitiehuis wordt van de rest van het gebouw gescheiden door een systeem van toegangsbadges waarover alleen het personeel van het transitiehuis beschikt. Hoewel het transitiehuis op die wijze fysiek van de rest van het gebouw wordt afgescheiden, rijzen toch wat vragen op het vlak van privacy voor de deelnemers. Vanuit de andere kantoorruimtes heeft men immers zicht op bepaalde delen van het transitiehuis (zoals de tuin en een deel van de keuken).

21. **De persoonlijke leefruimte** — De artikelen 16-18 van het koninklijk besluit van 22 juli 2019 bevatten de bijzondere normen met betrekking tot de persoonlijke leefruimte (kamer) van de deelnemers. Artikel 26 bepaalt dat de verlichting, verwarming en de verluchting in (onder andere) de kamers in overeenstemming met de geldende wetgevende en reglementaire bepalingen moeten zijn.

De Centrale Raad stelde vast dat de kamers in beide transitiehuizen voldoen aan deze normen. De kamers kunnen worden verlucht, er is voldoende verlichting om te kunnen lezen, de kamers zijn voldoende verwarmd²⁵ en verkeren over het algemeen in een goede en hygiënische staat.

Samengevat kon de Centrale Raad vaststellen dat de kamers niet alleen beantwoorden aan de normen van het koninklijk besluit, maar hoe dan ook correct en goed uitgerust zijn.

De Centrale Raad stelde wel vast dat de kamers niet van binnenuit kunnen worden gesloten. In beide transitiehuizen is hetzelfde soort deursysteem geplaatst waarbij de deur van de kamer alleen van buitenaf kan worden gesloten. Aan de delegatie werd meegedeeld dat de kamers 's nacht, wanneer de deelnemer aanwezig is, nooit worden gesloten. Alleen de deelnemers en de coördinatrice van het transitiehuis beschikken over de sleutels van de kamers.

22. **Sanitaire voorzieningen** — Sanitaire installaties moeten in voldoende mate voorzien zijn, onder meer ook in de onmiddellijke omgeving van eet- en zitkamers en van ruimten voor gemeenschappelijke activiteiten (artikel 21). De sanitaire installaties moeten bestaan uit ten minste één bad of stortbad en één toilet per zes veroordeelden (artikel 22). De deuren van de toiletten en de badkamers moeten naar buiten open gaan en uitgerust zijn met een slotensysteem dat door het personeel van buitenaf kan bediend worden (artikel 23). In een transitiehuis van 15 personen moeten er bijgevolg minstens 3 toiletten én 3 baden of douches aanwezig zijn.

²⁵ Art. 26 KB 22 juli 2019.

De Centrale Raad kon tijdens zijn bezoek vaststellen dat er in beide transitiehuizen ruim voldoende en meer dan het minimaal aantal voorgeschreven toiletten en douches aanwezig waren. De doucheruimtes waren goed uitgerust en functioneel; de sanitaire voorzieningen verkeerden in een hygiënische en nette staat. In het transitiehuis te Edingen waren er vijf toiletten en vijf douches voor een theoretische capaciteit van vijftien deelnemers. Dit stelt de deelnemers in staat om zonder beperkingen gebruik te kunnen maken van de sanitaire faciliteiten, wat bijdraagt tot een normalisering van de detentieomstandigheden.

De CTRG beveelt de minister Justitie aan de minimale normen met betrekking tot de sanitaire voorzieningen, zoals omschreven in artikel 22 van het koninklijk besluit van 22 juli 2019, aan te passen en, naar het voorbeeld van het transitiehuis in Edingen, te voorzien in méér sanitaire voorzieningen.

23. ***Gemeenschappelijke ruimtes en keuken*** — Het koninklijk besluit van 22 juli 2019 is vrij vraag bij de omschrijving van de gemeenschappelijke ruimten, zowel binnen als buiten (artikelen 12 en 14). In deze artikelen is onder andere sprake van "*een ruimte voor gemeenschappelijke activiteit*" en van "*een buitenruimte die in het kader van de organisatie van het dagprogramma kan benut worden*".

In beide transitiehuizen zijn er verschillende gemeenschappelijke ruimten. Zo is elk huis voorzien van een vrij grote keuken en een ruime eetzaal. In beide huizen is er een afzonderlijk lokaal voor wasmachines en strijkwerk. In Edingen is er ook een lokaal met een pingongtafel en een kleine zaal met fitnessstoestellen zoals men die ook in de gevangenis aantreft.

Beide huizen beschikken over een buitenruimte, in Mechelen een afgesloten koer waar een tiental deelnemers makkelijk bijeen kunnen komen, in Edingen volledig in open lucht maar omgeven door een omheining omdat de buitenruimte zich in het midden van het gebouw bevindt, tussen het transitiehuis en de coworking space. Een tweede deel van het transitiehuis te Mechelen beschikt wel over een kleine tuin die echter nauwelijks wordt gebruikt. Wanneer beide transitiehuizen volledig benut zijn, zijn de buitenruimtes duidelijk te klein.

Volledigheidshalve kan nog worden opgemerkt dat men in Edingen het idee had een kleine groentetuin in te richten. De realisatie van dit project stuit evenwel op problemen aangezien het terrein buiten het transitiehuis ligt en een activiteit buiten het transitiehuis de constante fysieke aanwezigheid van een personeelslid vereist. Dit project is dan ook thans opgeschort. Wel werd een kippenhok voor een tweetal kippen geplaatst in de buitenruimte in het midden van het gebouw.

De CTRG beveelt aan dat meer aandacht wordt besteed aan de gemeenschappelijke ruimten, zowel de binnenruimten als de buitenruimte, en dit onafhankelijk van een wijziging van de voorschriften die het koninklijk besluit van 22 juli 2019 op dit punt bevat.

B. CONTACTEN MET DE BUITENWERELD

24. Het huishoudelijk reglement van beide transitiehuizen²⁶ bepaalt welke contacten met de buitenwereld mogelijk zijn.

De deelnemers hebben recht op minstens drie bezoeken per week met een duur van minimum één uur. Deze bezoeken vinden in het transitiehuis plaats op afgesproken tijdstippen tussen 9u en 20u. Bij voorkeur wordt een bezoek drie werkdagen op voorhand aangevraagd. De deelnemer ontvangt het bezoek de eerste keer of keren in de gemeenschappelijke bezoekeruimte of een gespreksruimte van het transitiehuis. Na akkoord van de verantwoordelijke is een bezoek op de kamer mogelijk.

De bezoekers die al in de gevangenis werden toegelaten, worden ook in het transitiehuis toegelaten. Voor bezoekers die nog niet in de gevangenis tot het bezoek werden toegelaten gelden de volgende regels:

- Bloed- en aanverwanten in rechte lijn, de voogd, de echtgenoot, de wettelijke of feitelijk samenwonende partner, broers, zussen, ooms, tantes en grootouders worden tot het bezoek toegelaten indien ze hun hoedanigheid bewijzen; dit bezoek kan tijdelijk worden geweigerd indien er aanwijzingen zijn dat het bezoek de orde en/of de veiligheid in het gedrang zou kunnen brengen;
- Andere bezoekers worden tot het bezoek toegelaten na beslissing van de verantwoordelijke; de bezoekers moeten een officieel document en een aanvraag met vermelding van het 'gerechtvaardigd belang' aan de deelnemer sturen die de deelnemer, samen met een formulier 'aanvraag bezoekerregeling', aan de verantwoordelijke voor goedkeuring bezorgt; de verantwoordelijke kan het bezoek weigeren indien geen gerechtvaardigd belang wordt aangetoond of wanneer de orde en/of de veiligheid in het gedrang zou kunnen worden gebracht.

Minderjarige bezoekers onder de 16 jaar moeten vergezeld zijn van een ouder of een meerderjarig persoon die hiervoor de toelating van de ouders of de voogd heeft verkregen.

Het aantal bezoekers per bezoek is beperkt tot drie volwassenen plus de kinderen.

25. Deelnemers hebben de mogelijkheid tot het gebruik van een eigen gsm en computer in het transitiehuis. Daarnaast kunnen de deelnemers ook de gsm, een computer of de vaste telefoon van het transitiehuis gebruiken.

Deelnemers hebben ook de mogelijkheid tot briefwisseling of schriftelijke contacten met de media.

De deelnemers hebben de mogelijkheid tot briefwisseling met hun advocaat en kunnen ook dagelijks met hun advocaat in het transitiehuis tussen 7u en 20u30 contact hebben.

26. Deze regeling van de wijze waarop de deelnemers met de buitenwereld contact kunnen houden, maakt één van de hoekstenen van het project uit.

²⁶ Deze huishoudelijke reglementen worden in bijlage bij dit verslag opgenomen.

Zowel in Mechelen als in Edingen wordt beoogd, en dit in het kader van het regime dat voor alle deelnemers geldt, dat de deelnemers na drie weken verblijf in het transitiehuis beschikken over twee uitgaansvergunningen per week als vrije tijd en één vergunning van twaalf uur om familiale redenen.

Vanaf de eerste dag van het verblijf hebben de deelnemers toegang tot internet en kunnen zij vrij met de buitenwereld telefoneren en in de loop van de eerste weken al kunnen de deelnemers in hun eigen kamer familiebezoek ontvangen.

27. Artikel 31 van het koninklijk besluit van 22 juli 2019 bepaalt dat de ruimte waarin bezoekers kunnen worden ontvangen, hiertoe van gepast meubilair moeten worden voorzien en kindvriendelijk worden ingericht.

In beide huizen werd een bezoekeruimte ingericht. De kleine bezoekerzaal in Mechelen is voorzien van een tafel waarop een scherm in plexiglas staat, vier stoelen en (veel) speelgoed voor kinderen. De ruimte is er niet op voorzien dat het geluid in de kamer wordt gedempt. Een gedeeltelijk afgesloten raam geeft uit op de binnenkoer van het transitiehuis. In Edingen is de bezoekeruimte comfortabeler en gezelliger ingericht: een tweezitsbank, twee eenpersoonsfauteuils, twee kleine tafeltjes, een televisie met groot scherm met de mogelijkheid videospelletjes erop aan te sluiten, een bureau met stoel, een computer die op internet is aangesloten en een kamerplant. De kinderhoek is daarentegen minder goed uitgerust dan in Mechelen. Ook in Edingen wordt het geluid in de bezoekerkamer niet gedempt, wat nochtans des te meer nodig is aangezien de ruimte zich juist naast het bureau van de coördinatrice bevindt.

28. Op het vlak van de bereikbaarheid zijn beide transitiehuizen absoluut niet met elkaar te vergelijken. Het transitiehuis in Mechelen is pal in het centrum gelegen terwijl dat te Edingen langs een grote weg op vier kilometer afstand van het centrum ligt. Het transitiehuis in Edingen kan vooral goed met de wagen worden bereikt. Slechts een beperkt aantal bussen met een beperkte frequentie bedienen het transitiehuis. Het transitiehuis stelt wel aan de deelnemers fietsen ter beschikking zodat zij naar het station van Edingen kunnen gaan om zich naar Brussel te begeven voor een opleiding, een begeleiding of hun werk.

De CTRG beveelt de transitiehuizen aan meer aandacht te besteden aan de vertrouwelijkheid van de ruimten die zij inrichten om bezoekers in het transitiehuis te ontvangen.

De CTRG beveelt bovendien aan dat deze ruimten zo gastvrij, gezellig en geschikt mogelijk worden ingericht met bijzondere aandacht voor de kinderhoek.

Bij elke nieuwe inplanting van een transitiehuis beveelt de CTRG aan dat afdoende rekening wordt gehouden met de bereikbaarheid van het transitiehuis met het openbaar vervoer.

C. REGIME

29. Overeenkomstig artikel 28 van het koninklijk besluit van 22 juli 2019 dient de exploitant van een transitiehuis een leefklimaat te garanderen dat het leven in gemeenschap bevordert en moet hij de nodige middelen voorzien voor het verzekeren van een huishoudelijke sfeer.

De uitdrukkelijke bedoeling van een transitiehuis is dat de bewoners samenleven en deelnemen aan het leven in een gemeenschap.

30. De delegatie kon zich vergewissen van het gemeenschapsregime in beide transitiehuizen. Zeker in het transitiehuis van Mechelen leefden de deelnemers als één hechte groep samen. Toen het bezoek te Mechelen ten einde liep, kwamen alle deelnemers en personeelsleden in de keuken van het grootste van de twee aanpalende gebouwen samen om de avondmaaltijd te bereiden. Het viel op dat dit gebeurde in een gemoedelijke, zelfs uitnodigende sfeer. In het transitiehuis van Edingen leek er iets meer afstand te bestaan tussen de personeelsleden en de deelnemers, zo ook tussen de verschillende deelnemers onderling. Hoe dan ook kenmerkte de sfeer in beide transitiehuizen zich door openheid, gemoedelijkheid en relatieve rust. Alle deelnemers getuigden dan ook van een groot verschil tussen het open gemeenschapsregime in het transitiehuis en het koude, gesloten of halfopen, regime in de gevangenissen.
31. Het samenleven in het transitiehuis is uiteindelijk gebaseerd op één devies, namelijk wederzijds respect zowel tussen de deelnemers als tussen deelnemers en personeel. Dit parool kenden en begrepen alle deelnemers goed. Elke deelnemer met wie de delegatie sprak, liet niet na ons hierop te wijzen.

D. ACTIVITEITEN

32. Zoals zojuist vermeld (randnummer 29) moet de exploitant een leefklimaat garanderen dat het leven in gemeenschap bevordert. Hoe de deelnemers ertoe moeten worden aangezet actief aan dit gemeenschapsleven deel te nemen, wordt niet verduidelijkt.

In het huishoudelijk reglement staat dat bij de concrete invulling van de dagbesteding rekening wordt gehouden met het plaatsingsplan van de deelnemer en met de (verplichte) activiteiten waaraan hij moet deelnemen met het oog op zijn re-integratie. Van maandag tot vrijdag moet er ten minste 26 uur zinvolle daginvulling zijn in de vorm van een tewerkstelling, vrijwilligerswerk, opleiding, training, groepswerking, vrijetijdsbesteding of andere verplichtingen zoals therapieën.

33. De delegatie stelde vast dat ondanks de vooropgestelde doelstelling het leven in gemeenschap binnen het transitiehuis naar het tweede plan wordt verschoven. Uit de gesprekken met zowel de deelnemers als het personeel bleek dat de realisatie van het persoonlijke project van elke deelnemer de voornaamste doelstelling was en dat de gemeenschappelijke activiteiten in zekere zin het traject dat elke deelnemer doorloopt, slechts aanvullen.

Niet verwonderlijk waren de maaltijden en de organisatie van de keuken de belangrijkste gemeenschappelijke activiteit. In elk transitiehuis bestond het keukenteam uit verschillende deelnemers die samen beslisten wat er op het menu kwam, samen erop toezagen dat het nodige werd aangekocht en samen de maaltijden bereidden.

Vooral in Mechelen worden ook regelmatig sportactiviteiten in groepsverband georganiseerd waarbij de deelnemers samen met de leefcoaches naar een lokaal sportterrein trekken. Uit de getuigenissen van de deelnemers en het personeel blijkt dat dit de relatie met de lokale gemeenschap bevorderde. Een zekere terughoudendheid en zelfs angst bij de lokale gemeenschap maakten plaats voor meer openheid zodat er thans regelmatig samen wordt gesport (o.a. in onderlinge voetbalwedstrijden), waardoor zowel de deelnemers als de lokale bewoners een laagdrempelige, maar toch actieve rol in het resocialiseringsproces op zich nemen.

E. WERK EN OPLEIDINGEN

34. De plaatsing in een transitiehuis gebeurt op basis van een plaatsingsplan dat het programma beschrijft dat de veroordeelde moet volgen en dat minstens de verplichte activiteiten weergeeft waaraan de veroordeelde moet deelnemen met het oog op zijn re-integratie (artikelen 9/1 en 9/3, §2, Wet externe rechtspositie). Dit plaatsingsplan kan het zoeken of behouden van een tewerkstelling of het volgen van één of meer opleidingen als voorwaarde aan de deelnemer opleggen.
35. Ook al lijkt het transitiehuis te Mechelen door zijn gunstiger ligging in de stad met een gunstiger tewerkstellingsklimaat beter in staat om de vooropgestelde doelstellingen inzake reclassering en re-integratie te bewerkstelligen, moet niettemin worden vastgesteld dat ook het transitiehuis in Edingen, niettegenstaande de duidelijk minder gunstige omstandigheden, erin geslaagd is een uitgebreid netwerk te ontwikkelen, vooral naar Brussel toe. De rol van de coaches in beide transitiehuizen blijkt op dit punt van doorslaggevend belang. Door de begeleiding van elke deelnemer in zijn zoektocht naar werk of opleiding mede op zich te nemen, ligt ook voor elke coach het behalen door de deelnemer van zijn doelstellingen na aan het hart. Hierdoor ontstaat een voelbare dynamiek die ook voor elk betrokken personeelslid bevredigend is. Zowel in Mechelen als in Edingen getuigen de aard en de kwaliteit van de relaties tussen de deelnemers en de personeelsleden hiervan.

C. DE BEJEGENING

36. De deelnemers stellen unaniem tevreden te zijn over de bejegening binnen de transitiehuizen. Geen enkele deelnemer sprak over een slechte behandeling, laat staan een onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing. De contacten met het aanwezige personeel worden als positief ervaren, gekenmerkt door wederzijds respect, openheid en wederzijds vertrouwen, wat de dynamische veiligheid ten goede komt.

A. INFORMATIE

37. Tijdens het eerste gesprek in de gevangenis tussen de veroordeelde en een vertegenwoordiging van het transitiehuis ('intakegesprek') wordt de veroordeelde over het leven in het transitiehuis geïnformeerd. Het is ook tijdens dat gesprek dat aan de veroordeelde het huishoudelijk reglement wordt voorgelegd en besproken en dat hem wordt gevraagd dat reglement te ondertekenen. Tijdens dat gesprek wordt hem eveneens gevraagd de documenten te ondertekenen waarmee hij zijn instemming geeft voor de controle van zijn kamer en voor de toegang van het transitiehuis tot zijn medisch dossier en andere persoonlijke gegevens.²⁷

²⁷ Zie randnummer 12.

B. INTERNE GARANTIES

38. Het huishoudelijk reglement in beide transitiehuizen bepaalt dat de deelnemer steeds de mogelijkheid heeft gebruik te maken van de klachtenprocedure die hem wordt meegedeeld bij de start van zijn verblijf in het transitiehuis en waarover hij op zijn kamer beschikt. Volgens het reglement worden klachten schriftelijk ingediend bij de verantwoordelijke van het transitiehuis en conform de klachtenprocedure behandeld.

Niettegenstaande deze vermelding van een interne klachtenprocedure lijkt in de praktijk een procedure voor de behandeling van klachten niet te bestaan. Een leefcoach maakte melding van een klacht van een deelnemer die meende dat de coach te streng voor hem was en het op hem gemunt had. Daarop was een gesprek tussen de coördinator van het transitiehuis en de deelnemer gevolgd waarna de leefcoach er verder niets meer over vernam. De delegatie stelde vast dat de personeelsleden geen pasklaar antwoord hadden op de vraag wat er met een klacht moest gebeuren en niemand wist hoe de bepalingen in het huishoudelijk reglement over de klachtenbehandeling moesten worden toegepast.

Ook geen van de deelnemers met wie de delegatie sprak, was op de hoogte van de mogelijkheid om een klacht in te dienen. Alle deelnemers verwezen naar de veralgemeende overlegcultuur en onderstreepten dat een probleem met het personeel moest worden besproken.

39. Het gemeenschapsleven in het transitiehuis dat zich door een open dialoog kenmerkt, biedt aan de deelnemers de mogelijkheid om bij het omgaan met frustraties en conflicten sociale vaardigheden in te zetten of te ontwikkelen. De positieve en constructieve relaties die de Centrale Raad tijdens zijn bezoeken kon vaststellen, lijken ervoor te zorgen dat problemen snel kunnen worden aangepakt. Voor zover binnen het transitiehuis een positief leefklimaat heerst dat wordt gekenmerkt door een open dialoog en wederzijds vertrouwen, zal een formele klachtenprocedure wellicht minder aangewezen zijn om tot de beoogde oplossing van een gerezen probleem te leiden.

De CTRG beveelt aan dat, zoals het huishoudelijk reglement bepaalt, elke deelnemer terdege wordt geïnformeerd over de interne klachtenprocedure met dien verstande dat, gelet op de eigenheden van het toepasselijke regime, bij de klachtenbehandeling uitdrukkelijk de voorrang aan de bemiddeling wordt gegeven.

C. EXTERNE GARANTIES

40. Hoewel de informele aanpak van grieven en klachten tot nu toe afdoende is gebleken, ontnemt dit niet de noodzaak van een extern toezicht en een externe klachtenbehandeling. Ook in een transitiehuis blijft tussen het personeel en de deelnemers een zekere machtsverhouding bestaan. De deelnemer bevindt zich nog steeds in een zekere afhankelijkheid, zonder zich te kunnen beroepen op de waarborgen waarin de Basiswet voorziet, namelijk het externe toezicht door de Commissie van toezicht en de CTRG en de formele klachtenprocedure voor de Klachtencommissie en de Beroepscommissie.

De gesprekken met de deelnemers bevestigden een zekere nood aan extern toezicht. Sommige deelnemers hadden voordien in de gevangenis al eens een beroep op een Commissie van toezicht gedaan en, ook al waren er weinig conflicten, vonden de mogelijkheid om op een externe toezichtsinstantie een beroep te kunnen doen, toch wenselijk. Andere deelnemers waren erg overtuigd van het belang van een extern toezicht, ook in een transitiehuis.

Ook bestaat er tegen tal van beslissingen van de verantwoordelijke van het transitiehuis, de gevangenisdirecteur en de Directie Detentiebeheer geen rechtsmiddel. Zo beschikt de veroordeelde niet over een rechtsmiddel tegen een afwijzende beslissing tot plaatsing in het transitiehuis of tegen een herroeping. Ook tegen de individuele beslissing van de directeur tot het opleggen van een zogenaamde time-out kan de deelnemer geen verhaal indienen. Een klachtenprocedure via de Klachtencommissies en de Beroepscommissie van de CTRG kan deze lacune opvullen.

41. Omdat de transitiehuizen als pilootproject nog steeds in een experimentele fase verkeren, werden bij wijze van externe controle twee externe adviesorganen in het leven geroepen, namelijk een Projectstuurgroep en een Strategisch comité. De Projectstuurgroep brengt om de zes weken het team van het transitiehuis met de gevangenisdirecteur en de regionale directie samen. Het Strategisch comité, samengesteld uit het team van het transitiehuis, de gemeentelijke diensten en de lokale politie, komt driewekelijks samen.

Bij de redactie van dit verslag heeft de CTRG de processen-verbaal van deze adviesorganen niet gedetailleerd kunnen analyseren.

D. GEDRAGSREGELS

42. Het huishoudelijk reglement van de transitiehuizen te Mechelen en Edingen toont zonder twijfel in het bijzonder op het vlak van de gedragsregels grote verschillen tussen de gevangenis en de transitiehuizen aan. Hoewel de naleving van de gedragsregels één van de eerste verplichtingen is die op de deelnemers rust, brengt een schending van deze regels geen ander gevolg mee dan het opstellen van een verslag dat de verantwoordelijke van het transitiehuis overmaakt aan de directeur van de gevangenis die het detentiedossier van de veroordeelde beheert. In tegenstelling tot in de gevangenis worden diverse tekortkomingen niet opgesomd in een lijst met sancties die verschillen naargelang de ernst van de begane tekortkoming. In het transitiehuis spreekt men liever over gedragsregels dan over tucht, over wederzijds respect vertaald in de basisregel "*niet alleen respect voor jezelf maar ook voor de ander*" en over samenlevingsregels. Het gebruik van drugs of alcohol is niet toegelaten, verbale of fysieke agressie wordt "*niet geaccepteerd*" terwijl het gebruik van geweld of bedreigingen onder alle omstandigheden "*verboden*" is. Hoewel het huishoudelijk reglement in die gevallen alleen uitdrukkelijk voorziet in het opstellen van een verslag aan de gevangenisdirecteur, is het voor de delegatie duidelijk dat de herroeping van de plaatsing in het transitiehuis bij uitstek de impliciete sanctie is voor elk gedrag waaruit zou blijken dat de deelnemer de gedragsregels van het transitiehuis niet naleeft en er bijgevolg niet meer op zijn plaats is.

A. INCIDENTEN

43. Vooraf moet worden beklemtoond dat, zoals bij de voorbereiding van de wet door de gemachtigde aan de Raad van State werd verduidelijkt, *"in geval de problemen die zich binnen het transitiehuis zouden stellen, van dergelijke aard zijn dat de voorwaarden van de plaatsing en/of integriteit van personen in het gedrang komen, dan de bepalingen van gemeen penitentiair recht van toepassing (zijn) en kan (zal) bijstand van de politie gevraagd (kunnen/moeten) worden. Uiteraard kan ook gebruik gemaakt worden van de tussenkomst van de Procureur des Konings overeenkomstig artikel 14 van de wet van 2006."* De Raad van State bevestigde dat *"de uitoefening van dwang een essentieel overheidsprerogatief (betreft) dat niet kan worden overgelaten aan personen of instanties die buiten de overheid staan. Niet alleen zou aldus afbreuk worden gedaan aan de ministeriële verantwoordelijkheid en de effectiviteit van de parlementaire controle, maar ook zou erdoor het recht op een gelijke en een objectieve behandeling van de burger en de waarborgen die bij dwanguitoefening voorhanden dienen te zijn, in het gedrang kunnen komen. Het is derhalve terecht dat de gemachtigde ervan uitgaat dat dwanguitoefening enkel kan gebeuren door overheidsorganen"*.²⁸
44. De personeelsleden van de transitiehuizen verklaarden bij de aanvang van het bezoek van de delegatie dat er zich nog geen noemenswaardige incidenten hadden voorgedaan en dat er veeleer alleen sprake was van meningsverschillen en discussies. Het erg positieve beeld dat aanvankelijk werd geschetst, bleek evenwel na enkele individuele gesprekken met personeelsleden en deelnemers te moeten worden bijgesteld.

Zo vernam de delegatie in Edingen dat er zich feiten van bedreiging, afpersing en verkoop van verdovende middelen hadden voorgedaan, feiten waarvan de verantwoordelijken ons hadden verzekerd dat zij het voorwerp hadden uitgemaakt van bespreking en bemiddeling met de betrokken deelnemers. Nog meer bevreemdend was dat de delegatie vernam dat de details van deze feiten nog niet waren gemeld, noch aan de directeur van de gevangenis van Leuze-en-Hainaut, noch aan het parket, waarvoor als verantwoording werd gegeven dat de politie, die wel telefonisch op de hoogte was gebracht, meende dat bij gebrek aan doorslaggevende bewijzen geen proces-verbaal moest worden opgesteld. Zoals bij de directie van de gevangenis van Leuze-en-Hainaut kon worden vernomen, lijdt het geen twijfel dat het gebrek aan basiskennis bij het personeel van het transitiehuis op het vlak van strafrecht en strafuitvoering een reële bezorgdheid oplevert op het vlak van het omgaan met incidenten.

In Mechelen werd ons meegedeeld dat elk incident wordt gemeld aan de Directie Detentiebeheer die de modaliteiten waarover de deelnemer beschikt, kan terugschroeven, bijvoorbeeld door het aantal uitgaansvergunningen of penitentiaire verloven te verminderen of de duur ervan in te perken. In Edingen bleek de situatie op dit punt heel wat verschillend, wat een weerspiegeling is van de moeilijkere relatie tussen het team van het transitiehuis en de directie van de gevangenis te Leuze-en-Hainaut.

Daarbij moet wel worden opgemerkt dat verschillende deelnemers meenden dat er zich in het transitiehuis minder, en ook minder ernstige incidenten voordeden dan in de gevangenis. Problemen en discussies geraakten doorgaans vóór elke escalatie opgelost. Het belang dat in het transitiehuis wordt gehecht aan de dialoog tussen deelnemers en tussen deelnemers en personeel, is daarbij van groot belang. De vrees voor een herroeping, waardoor de deelnemer alles zou verliezen wat hij al op

²⁸ Parl. St. Kamer, 2017-18, nr. 54 2696/001, p. 130.

het vlak van tewerkstelling of opleiding, familiebezoek, vrijetijdsbesteding, ... heeft opgebouwd, draagt ertoe bij dat de deelnemers zich ervan bewust zijn dat problemen en discussies niet mogen escaleren.

45. De Centrale Raad ontving van de verantwoordelijke van het transitiehuis te Mechelen drie documenten over de procedure die wordt gevolgd bij respectievelijk 'ontvluchting', 'suïcidedreiging' en 'overtreding van afspraken opgenomen in het plaatsingsplan, UV's (uitgaansvergunningen), voorwaarden opgelegd door DDB, huishoudelijk reglement en de huisregels van het transitiehuis'. Deze documenten (van één tot drie pagina's) bevatten een (soms wat theoretisch, niet erg gedetailleerd) stappenplan dat het personeel in het betrokken geval moet volgen gaande van dialoog, kennisgeving aan de coördinator, aan de 'moedergevangenis' en aan de Directie Detentiebeheer, het in veiligheid brengen van de overige deelnemers en het personeel, tot een beroep op de hulpdiensten.

Het document 'procedure bij overtreding van afspraken' onderscheidt drie categorieën, naargelang sprake is van een loutere overtreding van interne afspraken over dagelijkse werking en samenleven (eerste categorie), dan wel van een overtreding die (ook) een schending inhoudt van de voorwaarden die gekoppeld zijn aan de plaatsing, het plaatsingsplan, de uitgaansvergunning, het penitentiair verlof of van voorwaarden die de Directie Detentiebeheer oplegde (tweede categorie), dan wel een overtreding die de veiligheid van medewerkers, medebewoners of buurtbewoners in het gedrang brengt (derde categorie).

Uit gesprekken met personeelsleden bleek dat zij de voorgeschreven procedures kenden, maar geconfronteerd met specifieke casussen die de leden van de delegatie voorlegden, bleven de antwoorden vrij algemeen. Niet alle personeelsleden leken over de nodige knowhow, pedagogische vaardigheden of gesprekstechnieken te beschikken, noch over voldoende basiskennis over strafrecht en strafuitvoeringsrecht.

De CTRG beveelt aan om te voorzien in duidelijke en gedetailleerde procedures voor de afhandeling van incidenten in transitiehuizen.

De CRTG beveelt ook aan dat de personeelsleden tijdens hun vorming ook de nodige opleiding over strafrecht en strafuitvoeringsrecht krijgen zodat zij de aard en de draagwijdte van incidenten waarmee zij kunnen worden geconfronteerd, beter kunnen beoordelen.

B. HERROEPING

46. Artikel 12, §2bis, Wet externe rechtspositie bepaalt dat indien de voorwaarden van een beslissing tot plaatsing in een transitiehuis niet worden nageleefd of indien er een tegenaanwijzing ontstaat die niet bestond op het ogenblik van de beslissing tot plaatsing, de minister of zijn gemachtigde kan beslissen (1°) de voorwaarden aan te passen of (2°) de beslissing te herroepen.

De verantwoordelijke van het transitiehuis bezorgt aan de directeur die instaat voor het beheer van het dossier van de veroordeelde, na de veroordeelde gehoord te hebben, een verslag over de niet-naleving van de voorwaarden of over het ontstaan van een tegenaanwijzing. De directeur bezorgt het verslag van de verantwoordelijke en in voorkomend geval de opmerkingen van de veroordeelde aan de Directie Detentiebeheer. De Directie Detentiebeheer neemt een beslissing binnen 14 dagen te rekenen van de dag van de kennisneming van de niet-naleving van de voorwaarden.

In geval van hoogdringendheid kan de directeur een beslissing tot herroeping nemen die onverwijld ter bekrachtiging aan de Directie Detentiebeheer moet worden voorgelegd. De beslissing van de Directie Detentiebeheer wordt binnen 24 uur schriftelijk meegedeeld aan de veroordeelde, het openbaar ministerie en de directeur. In geval van herroeping wordt de veroordeelde terug overgebracht naar de gevangenis die aangeduid was om tijdens het verloop van zijn plaatsing in het transitiehuis zijn detentiedossier te beheren.²⁹

47. Alle deelnemers kenden zeer goed de ultieme sanctie van de herroeping. Zij zegden zich ervan bewust te zijn een kans te hebben gekregen die zij 'met beide handen moeten aangrijpen' en dat een ernstige fout alles kan tenietdoen. In Mechelen bijvoorbeeld, maakte het personeel melding van een deelnemer bij wie een stukje joint was aangetroffen. De betrokken deelnemer werd na de herroeping van de plaatsing ook voor de correctionele rechtbank gedagvaard en kreeg een werkstraf opgelegd. Ook in Edingen leidde de ontdekking van drugs (cocaine) tot een herroeping van de plaatsing.

Op de vraag of een herzieningsbeslissing het voorwerp van een verhaal kan uitmaken, was het antwoord van onze gesprekspartners onzeker of konden zij niet antwoorden.

De CTRG beveelt de minister van Justitie aan om te voorzien in een mogelijkheid van beroep tegen de beslissing tot herroeping op dezelfde wijze als het bezwaar dat overeenkomstig de artikelen 163 en volgende van de Basiswet kan worden ingediend tegen de plaatsing of overplaatsing (met inbegrip van een beroep tegen de beslissing over het bezwaarschrift) en om de gedetineerde in het huishoudelijk reglement over deze beroepsmogelijkheid te informeren.

C. 'TIME-OUT'

48. Hoewel niet in de wet- of regelgeving bepaald, wordt de maatregel van 'time-out' — waarmee wordt bedoeld dat de deelnemer gedurende een zekere tijd uit het transitiehuis wordt verwijderd en in de 'moedergevangenis' (Mechelen of Leuze-en-Hainaut) wordt opgesloten — door beide transitiehuizen voorgesteld als een mogelijke optie indien er zich een incident van een zekere zwaarwichtigheid heeft voorgedaan. Aan beide delegaties van de Centrale Raad werd deze optie voorgesteld als een alternatief alvorens tot herroeping van de plaatsing over te gaan. Tijdens de 'time-out' bezoeken de verantwoordelijke en de krachtcoach van het transitiehuis de gedetineerde in de gevangenis om de relatie te herstellen en een terugkeer naar het transitiehuis mogelijk te maken.

Volgens informatie van het personeel van het transitiehuis en zoals bevestigd door de directeur van de gevangenis te Mechelen werd ten aanzien van een deelnemer een time-out voor een periode van een maand toegepast. Na die time-out verbleef de deelnemer nog twee weken in het transitiehuis vooraleer de beslissing tot plaatsing werd herroepen en de deelnemer opnieuw in de gevangenis werd opgesloten omdat, aldus het personeel, de deelnemer in zijn negatieve houding had volhard. Ten tijde van het bezoek had een soortgelijk geval zich nog niet in Edingen voorgedaan en in de 'moedergevangenis' van Leuze-en-Hainaut leek geen bereidheid te bestaan om in zo een time-out te voorzien.

²⁹ Artikel 12, §2bis, Wet externe rechtspositie, zoals aangevuld door Collectieve brief nr. 150 van 22 augustus 2019.

De Centrale Raad kan de doeltreffendheid van een dergelijke maatregel van 'time-out' niet beoordelen. Niettemin rijzen bij de Centrale Raad hierover vragen, in het bijzonder omwille van de breuk in de uitvoering van het plaatsingsplan die deze maatregel dreigt te veroorzaken. Wat gebeurt er met de tewerkstelling van een deelnemer die voor een zekere tijd bij wijze van 'time-out' terug naar de gevangenis moet? Wat gebeurt er met de opleiding waarvoor hij was ingeschreven, met de therapie die hij volgde of met de stappen die hij had gezet om huisvesting te vinden? Onder welke voorwaarden en krachtens welk regime wordt hij opnieuw in de gevangenis ondergebracht? Al deze vragen en bekommernissen blijven bij gebrek aan elk wettelijk of reglementair kader zonder een formeel, en voor beide transitiehuizen en gevangenissen gelijk antwoord.

De CTRG beveelt de minister van Justitie aan om in voorkomend geval te voorzien in een wettelijk kader voor de maatregel van 'time-out' en in dat geval ervoor te zorgen dat daarop slechts in laatste instantie een beroep wordt gedaan en dat de 'moedergevangenis' over voldoende capaciteit beschikt om deze time-out uit te voeren zonder dat de rechten of de waardigheid van andere gedetineerden in het gedrang worden gebracht.

D. CONTROLEMAATREGELEN

49. Zoals al vermeld³⁰ is de deelnemer al vóór zijn aankomt in het transitiehuis ertoe gehouden een document te ondertekenen waarin hij formeel zijn instemming geeft voor een vrijwillige kamerinspectie. Aan de delegatie werd duidelijk meegedeeld dat de niet-ondertekening van dit document een grond van uitsluiting uitmaakt.

Deze kamerinspectie onderscheidt zich van de controle van de verblijfsruimte van de gedetineerde in de gevangenis doordat deze inspectie alleen in aanwezigheid van de deelnemer, en dit tijdens de volledige duur van de inspectie, kan worden uitgevoerd. Evenwel werd ons in Edingen meegedeeld dat de aanwezigheid van de betrokken deelnemer geen absoluut vereiste is en dat de inspectie indien nodig ook buiten zijn aanwezigheid kan plaatsvinden.

Het personeel beklemtoonde niettemin dat deze inspectie niet met een controle van de cel in de gevangenis kan worden gelijkgesteld. Het gaat veeleer over een controle van de orde en netheid van de kamer dan over een controle die met het oog op de handhaving van de veiligheid wordt uitgevoerd om na te gaan of op de kamer iets verborgen wordt gehouden. In Mechelen werd ons zelf gezegd dat de kamerinspectie geleek op de ouderlijke controle van een tienerkamer. Het personeel in Mechelen sprak alleen over deze soort kamerinspectie met uitsluiting van controles met het oog op de handhaving van de orde en de veiligheid. In Edingen daarentegen werd een duidelijk onderscheid tussen beide soorten controles gemaakt. De onderscheiden doelstellingen werden uitdrukkelijk erkend en de verschillen in uitvoering van deze controles werd beschreven: elke maandagmorgen worden twee willekeurig gekozen kamers geïnspecteerd; alle kamers worden 's avonds gecontroleerd indien het bezit van middelen of verboden voorwerpen wordt vermoed.

³⁰ Zie randnummer 12.

Indien een deelnemer de controle van zijn persoonlijke verblijfsruimte weigert, wordt de directie van de 'moedergevangenis' alsook, in voorkomend geval, de politie verwittigd. Indien de controle tot ontdekking leidt, wordt de politie eveneens verwittigd om de 'substantie' in beslag te nemen en wordt hierover aan de 'moedergevangenis' verslag uitgebracht. De coördinator van het transitiehuis werkt dan met de deelnemer een 'herstelplan' uit met hierin maatregelen als antwoord op het incident. Het verslag en het herstelplan worden aan de directie van de 'moedergevangenis' overgemaakt, die hierover advies uitbrengt aan de Directie Detentiebeheer die uiteindelijk over de al dan niet herroeping van de plaatsing in het transitiehuis beslist. In Edingen werden sinds februari 2021 vijf controles uitgevoerd waarbij in drie gevallen verboden voorwerpen of substanties werden gevonden; uiteindelijk werd in één geval tot herroeping overgegaan.

Een ander opmerkelijk verschil met de controles in de gevangenis is dat zij in het transitiehuis niet het voorwerp uitmaken van een vermelding in een daartoe bestemd register dat bij een interne of externe controle kan worden geraadpleegd.

50. In elk van beide transitiehuizen werd ons wel meegedeeld dat wanneer de deelnemers van buiten in het transitiehuis terugkeren, hun rugzak systematisch wordt gecontroleerd (ook al kon de delegatie tijdens haar bezoek vaststellen dat verschillende deelnemers zonder enige controle van buiten terugkwamen).

De CTRG beveelt aan dat fouilleringen of controles het voorwerp uitmaken van regels, voorwaarden en procedures om de rechten van de deelnemers te eerbiedigen en de uitoefening van deze rechten te waarborgen in omstandigheden die de waardigheid van de deelnemers respecteren en die voorkomen dat de controles een tergend karakter zouden hebben.

De CRTG beveelt daartoe aan dat veralgemeende en systematische controles volledig worden verboden en dat deze controles steunen op de beslissing van een daartoe bevoegde overheid en op geïndividualiseerde aanwijzingen.

De CTRG beveelt aan dat de deelnemers volledig en precies worden geïnformeerd over de procedures van fouillering of controle.

De CTRG beveelt aan dat de deelnemers niet voorafgaand aan hun aankomst in het transitiehuis ertoe worden verplicht een toelating te ondertekenen waarvan zij niet volledig de draagwijdte kunnen vatten bij gebrek aan gedetailleerde kennis van de gedragsregels in het transitiehuis en van hun rechten in dit verband.

De CTRG beveelt aan dat een daartoe geëigend register wordt bijgehouden dat toelaat na te gaan welke kamer op welk ogenblik en met welk resultaat werd gecontroleerd.

E. BEVOEGDHEID VAN DE COMMISSIES VAN TOEZICHT EN DE KLACHTENCOMMISSIES

51. Hoewel de transitiehuizen door de Wet externe rechtspositie worden geregeld, is de Centrale Raad van oordeel dat zij onder haar bevoegdheid vallen, zowel wat het toezicht als wat het beklagrecht betreft. Het is immers door een beslissing van de Directie Detentiebeheer dat de veroordeelde in het transitiehuis wordt geplaatst. Ook al hangt het transitiehuis niet af van de penitentiaire administratie en al wordt de exploitatie aan privéondernemingen toevertrouwd, dit belette de vorige minister van Justitie, de heer Koen Geens, inderdaad niet te bevestigen dat *"de basiswet betreffende het gevangeniswezen (natuurlijk) van toepassing (is) en er toezicht mogelijk (is) door de bevoegde instanties, zoals onder meer het CPT, de Federale Ombudsdienst en de Centrale Toezichtsraad voor het Gevangeniswezer"*.³¹

Het DG EPI lijkt evenwel deze erkenning van de bevoegdheid van de Centrale Raad niet bij te vallen. Bij de evaluatie van het pilootproject door de Directie Medische en Psychosociale Diensten³² werd inderdaad uitdrukkelijk gesteld dat de Commissies van toezicht en de CTRG geen rol kunnen opnemen omdat de plaatsing in het transitiehuis het statuut van strafuitvoeringsmodaliteit heeft.

Niettemin ondervond de CTRG geen enkele belemmering bij de uitoefening van haar toezicht tijdens de bezoeken die zij aan de transitiehuizen bracht en die tot dit verslag hebben geleid. De volgende stap bestaat erin de Commissies van toezicht hun toezichtstaak bij de transitiehuizen te laten uitvoeren en te voorzien in de mogelijkheid van de uitoefening van het beklag voor de Klachtencommissie.

52. Eén van de doelstellingen van dit verslag bestaat er inderdaad in te verduidelijken op welke wijze deze taken kunnen worden uitgevoerd in kleinschalige detentievormen zoals de transitiehuizen, gelet op hun eigen aard: openheid naar de buitenwereld (de deelnemers kunnen overdag naar buiten om te werken, een opleiding of een therapie te volgen, aan sport te doen), een gemeenschapsregime met grote vrijheid om te gaan en te komen, geen tuchtprocedures, geen isolatie-, straf- of beveiligde cel, probleemoplossing en conflictbeheersing door overleg en herstelacties, bezoeken die hoofdzakelijk buiten de instelling verlopen, bezit en gebruik van eigen gsm, vrije toegang tot internet, ...

In deze specifieke context is een uitoefening van het toezicht op dezelfde wijze als in de penitentiaire inrichtingen niet vereist.

³¹ Kamer, Commissie voor Justitie, 19 februari 2020 (CRIV 55 COM 119, p. 16).

³² "Evaluatie pilootproject transitiehuizen als nieuwe strafuitvoeringsmodaliteit", opgesteld door de Directie Medische en Psychosociale Diensten, bijlage 5 bij dit verslag.

Wat de communicatie tussen de veroordeelden-deelnemers en de Commissie van toezicht betreft, acht de Centrale Raad het niet nodig dat een brievenbus in het transitiehuis wordt geplaatst. De deelnemer kan zich immers per e-mail tot de Commissie van toezicht wenden en dit communicatiekanaal volstaat en is bovendien sneller en efficiënter.

Een regelmatig bezoek aan het transitiehuis door de leden van de Commissie van toezicht, op dezelfde wijze en krachtens dezelfde bevoegdheden als voor de gevangenis, is aangewezen, maar het lijkt niet nodig dat zo een bezoek wekelijks plaatsvindt. Dat dergelijk bezoek regelmatig en onaangekondigd kan worden uitgevoerd, is voor de Centrale Raad noodzakelijk, maar voldoende.

Gesprekken met de deelnemers kunnen tijdens het bezoek door de Commissie van toezicht plaatsvinden, maar even goed kunnen de deelnemer en de maandcommissaris afspreken dat dit gesprek buiten het transitiehuis plaatsvindt, wat ook de vertrouwelijkheid van het gesprek ten goede komt.

Rekening houdend met de ligging van de transitiehuizen en de band met de meest dichtbijgelegen gevangenis, ligt het voor de hand dat de Commissie van toezicht bij de 'moedergevangenis' voor de betrokken transitiehuizen bevoegd zou zijn, meer bepaald de Commissies van toezicht bij de gevangnissen te Leuze-en-Hainaut en Mechelen voor de transitiehuizen te Edingen en Mechelen. De Klachtencommissies binnen elk van deze Commissies van toezicht moeten eveneens bevoegd zijn om kennis te nemen van het formele beklag van deelnemers in deze transitiehuizen.

Gelet op de beperkte omvang van de transitiehuizen, de lagere frequentie van de bezoeken en het feit dat contacten met de deelnemers makkelijker kunnen verlopen, acht de CTRG het voldoende dat de samenstelling van de Commissies van toezicht van Leuze-en-Hainaut en Mechelen met één of twee bijkomende leden wordt uitgebreid. De aanstelling van deze leden zal gebeuren op dezelfde wijze als voor de huidige leden van deze commissies. De uitbreiding van de bevoegdheid van deze Commissies van toezicht zal ingaan vanaf 1 januari 2022. De jaarverslagen van de commissies zullen dus vanaf dan ook een luik over het toezicht en de klachtenbehandeling binnen deze transitiehuizen omvatten.

De CTRG zal bij de verdere uitrol van de transitiehuizen overeenkomstig de artikelen 22, 2° en 26 van de Basiswet bepalen welke Commissies van toezicht voor de nieuwe transitiehuizen bevoegd zullen zijn en dit aan de Kamer van volksvertegenwoordigers meedelen.

53. Zoals hierboven al besproken³³ voorziet het huishoudelijk reglement in een klachtenprocedure, zonder verdere details, die noch de personeelsleden, noch de deelnemers kenden.

De Centrale Raad acht het noodzakelijk dat ook de externe klachtenbehandeling door de Klachtencommissies binnen de Commissies van toezicht en, in beroep, door de Beroepscommissie binnen de Centrale Raad toegankelijk is voor de veroordeelden die in een transitiehuis worden geplaatst om hun een onafhankelijke klachtenbehandeling die thans ontbreekt, te garanderen.

De CTRG beveelt aan dat de deelnemers terdege worden geïnformeerd over de bevoegdheid van de Klachtencommissies en de Beroepscommissie door in het huishoudelijk reglement van de transitiehuizen de nodige verduidelijkingen op te nemen, alsook door de terbeschikkingstelling van de brochure en de modelformulieren die de CTRG daartoe opstelde.

De Centrale Raad zal er van haar kant op toezien dat via de betrokken Commissies van toezicht en de Klachtencommissies aan de transitiehuizen de nodige documentatie (brochures, modelformulieren en affiches) wordt bezorgd, op dezelfde wijze als voor de gevangenen.

F. GEZONDHEIDSZORG

54. De artikelen 33 en 34 van het koninklijk besluit van 22 juli 2019 bevatten enkele summierere voorschriften over de gezondheidszorg. De geneesmiddelen moeten worden bewaard in een afsluitbare kast (artikel 33). Indien een ruimte voor medisch onderzoek en behandeling wordt ingericht, moet deze een medische raadpleging met respect voor de privacy mogelijk maken (artikel 34).

Het huishoudelijk reglement bepaalt dat in het transitiehuis een arts op afroep beschikbaar is. Indien een deelnemer op een arts een beroep wil doen, moet hij de vraag aan de verantwoordelijke stellen die de arts verwittigt. De deelnemer die een beroep wenst te doen op een arts naar eigen keuze moet daartoe een aanvraag indienen bij de verantwoordelijke die dan met die arts contact opneemt; deze consultatie gebeurt dan op kosten van de deelnemer.

De deelnemers hebben op het vlak van de sociale zekerheid het statuut van gedetineerde. Dit brengt mee dat zij zich niet bij een ziekenfonds kunnen aansluiten. Dit sluit hen ook uit van de mogelijkheid om een beroep te doen op psychosociale en medische hulpverlening waarvoor het RIZIV in een terugbetaling voorziet, bijvoorbeeld drughulpverlening.

55. Alvorens de deelnemers naar het transitiehuis worden overgebracht, worden de deelnemers onderzocht door de arts van de 'moedergevangenis' (Mechelen of Leuze-en-Hainaut) van waaruit de transfer gebeurt.

De arts die voor het transitiehuis beschikbaar is, is een huisarts in de buurt van het transitiehuis die in het transitiehuis op consultatie komt. Zoals voor deze raadplegingen zijn ook de kosten van geneeskundige verzorging in het nabijgelegen ziekenhuis of door geneesheer-specialisten voor rekening van het transitiehuis.

³³ Zie randnummer 38.

56. Aan de delegatie werd meegedeeld dat de meeste deelnemers geneesmiddelen gebruiken. Deze geneesmiddelen worden voorgeschreven door de huisarts en door een lokale apotheker afgeleverd. Bij gebrek aan eigen zorgpersoneel worden deze geneesmiddelen aan de deelnemers door de coördinatoren of door de coaches verstrekt.

De CTRG beveelt aan dat het team van de transitiehuizen met zorgpersoneel wordt uitgebreid, bijvoorbeeld met een verpleegkundige, om in te staan voor de medische opvolging van de deelnemers en erop toe te zien dat zij op medisch vlak toereikend worden opgevangen.

G. PERSONEEL

A. ALGEMEEN

57. Artikel 38, §1, van het koninklijk besluit van 22 juli 2019 bepaalt dat de exploitant van een transitiehuis voor de plaatsing en de begeleiding van de veroordeelden over voldoende personeel moet beschikken om de kernopdrachten te kunnen vervullen. Minstens volgende opdrachten moeten worden gewaarborgd: de leiding van het transitiehuis, het administratief en financieel beheer, de huisvesting en de begeleiding van de veroordeelden. Artikel 38, §3, sluit uit dat op onderaannemers een beroep worden gedaan voor de organisatie van activiteiten en begeleiding van veroordeelden en §4 legt op dat voor de opdrachten inzake de begeleiding van de veroordeelden, in samenwerking met de diensten van de Gemeenschappen, de exhaustieve invulling en de continuïteit van de hulp- en dienstverlening moet worden gewaarborgd.

Vereisten inzake de opleiding van het personeel worden niet gesteld.

58. In elk transitiehuis is het team samengesteld uit enerzijds een staf met de verantwoordelijke bijgestaan door een adjunct en anderzijds uit 'leefcoaches' en 'krachtcoaches'. De leefcoaches begeleiden de deelnemer in zijn dagelijks leven in het transitiehuis; de krachtcoaches ondersteunen de deelnemer bij zijn stappen in de buitenwereld met het oog op zijn reclassering en re-integratie.

Om de twee weken komt het volledige team bijeen. Daags voordien komt een bewaker van G4S ter plaatse om tijdens de nacht die aan die bijeenkomst voorafgaat, in te staan voor de bewaking van het transitiehuis.

B. OPLEIDING

59. Het personeel van beide transitiehuizen heeft een opleiding kunnen volgen die door het Nederlandse EXODUS werd georganiseerd. Deze opleiding werd aanvankelijk alleen in het Nederlands gegeven en later, in afzonderlijke onderdelen, in het Frans. Deze omstandigheden brachten mee dat het team in Edingen, waarvan de samenstelling sinds de opening bovendien aanzienlijk wijzigingen onderging, deze opleiding niet in goede omstandigheden heeft kunnen volgen.

Specifieke opleidingen werden eveneens georganiseerd. Zo zou EXODUS in Edingen een opleiding van drie dagen over verslaving organiseren.

Zoals hierboven al werd opgemerkt³⁴, is een bijkomende opleiding van het personeel op het vlak van strafrecht en strafuitvoeringsrecht noodzakelijk. Ook een EHBO-opleiding en opleidingen die specifiek gericht zijn op het werken met een forensische doelgroep zijn wenselijk.

De CTRG beveelt de minister van Justitie aan om bijkomende normen op te leggen op het vlak van de opleiding van het personeel.

De CTRG beveelt de transitiehuizen aan om te investeren in een bredere opleiding van het personeel, zo onder meer EHBO-opleidingen en opleidingen gericht op het werken met een forensische doelgroep.

H. ANDERE ASPECTEN

A. PRIVATISERING

60. Het project van de transitiehuizen is ontworpen en uitgevoerd met als uitgangspunt dat alleen een privéonderneming in staat is een dergelijk project goed uit te voeren.

Tegelijkertijd is steeds ervan uitgegaan dat een transitiehuis deel uitmaakt van de penitentiaire capaciteit, dat de veroordeelde zijn gevangenisstraf wel degelijk ondergaat, het weze in een andere instelling dan de gevangenis, en dat het transitiehuis wordt verondersteld de detentie uit te voeren met respect voor dezelfde basisprincipes als die waarop de wetten op de interne en externe rechtspositie van de gedetineerden gestoeld zijn.³⁵

Deze ambivalente leidt tot voorspelbare problemen zoals de Centrale Raad al in dit verslag aanstipte: het feit dat maatregelen van dwang alleen aan overheidsorganen voorbehouden zijn³⁶, de problematische regeling van de inspectie van de kamers van de deelnemers³⁷ en de betwisting van de bevoegdheid van de Centrale Raad en de Commissies van toezicht om extern toezicht op de transitiehuizen uit te oefenen.³⁸

Bij zijn bezoeken aan de beide transitiehuizen heeft de Centrale Raad een aantal elementen kunnen opmerken en een aantal vaststellingen kunnen doen die wijzen op problemen die rechtstreeks uit het privébeheer van transitiehuizen voortvloeien.

³⁴ Zie randnummer 45.

³⁵ *Parl. St. Kamer*, 2017-18, nr. 54 2969/001, p. 58-59.

³⁶ Zie randnummer 43.

³⁷ Zie randnummers 49.

³⁸ Zie randnummers 51-53.

61. In de eerste plaats moet eraan worden herinnerd dat de verantwoordelijke van het transitiehuis bij de selectie van de kandidaat-deelnemers een doorslaggevende rol speelt met het risico dat alleen die veroordeelden worden geselecteerd die de meeste kansen bieden om zich in het transitiehuis te integreren en hun re-integratieproject tot een goed einde te brengen.³⁹ Gelet op de privébelangen van de exploitant van de transitiehuizen rijst bij de Centrale Raad de vraag of de beweegredenen van de exploitant bij de selectie van de kandidaten wel belangeloos zijn.
62. In dezelfde zin stelde de delegatie vast dat de coördinatoren van het transitiehuis ertoe neigen de incidenten die zich voordoen, te minimaliseren en ze bij voorkeur informeel af te wikkelen en in de mate van het mogelijke proberen te vermijden dat zij op de politie een beroep moeten doen, de procureur des Konings moeten informeren of de 'moedergevangenis' moeten verwittigen. De Centrale Raad vraagt zich opnieuw af of de beweegredenen van de exploitant om maatregelen te vermijden die tot een herroeping zouden kunnen leiden en de schijnbare rust en stabiliteit van de groep zouden kunnen verstoren, wel belangeloos zijn. Nochtans bestaan er wel degelijk veiligheidsrisico's en de uitgevoerde bezoeken lieten de delegatie toe vast te stellen dat het gaat over een objectieve onvolkomenheid van het systeem zoals het momenteel is opgevat.
63. Uit de gesprekken van de delegatie met de personeelsleden van het transitiehuis te Edingen is ook gebleken dat hun arbeidsvoorwaarden op het vlak van loon en extralegale voordelen niet erg voordelig zijn. De jaren anciënniteit werden bijvoorbeeld niet in aanmerking genomen. Zij lijken niet te weten of hun arbeidsvoorwaarden al dan niet beter zijn dan in de openbare sector (penitentiair personeel). Daarentegen is het voor hen wel duidelijk dat wanneer het transitiehuis in Edingen door een vereniging zonder winst oogmerk zou worden overgenomen en de arbeidsvoorwaarden van de non-profitsector van toepassing zouden zijn, deze voorwaarden voordeliger zullen zijn omdat hun jaren anciënniteit in aanmerking zullen worden genomen.
64. De aankondiging van de sluiting van het transitiehuis te Edingen toont duidelijk de bezorgdheden en risico's die voortvloeien uit de wisselvalligheden en onzekerheden die met het toevertrouwen van zo een project aan de privésector gepaard gaan.

Een privé-exploitant kan immers, zoals de exploitant van het transitiehuis in Edingen heeft gedaan, bijna van de ene op de andere dag beslissen om het project niet meer voort te zetten. Geen enkele objectieve en precieze reden werd opgegeven voor deze eenzijdige beslissing van de exploitant. Er is sprake van "*de wens van de exploitant om de werking niet meer te verlengen*" en "*de wens zich verder te concentreren op andere projecten waaronder het transitiehuis in Mechelen*" of nog, het niet indienen van "*een aanvraag om deze werking nog te verlengen na afloop van de huidige subsidieperiode*". De Directie Medische en Psychosociale Diensten maakte in zijn antwoord op de vraag van de Centrale Raad om verduidelijkingen melding van "*een moeilijke start*" en "*enkele aandachtspunten*", maar onderstreepte wel de globaal genomen positieve evaluatie en het feit dat "*de overheid dus geen vragende partij was om dit stop te zetten*". Aldus rijst de vraag om welke andere redenen dan een gebrek aan rentabiliteit en een te hoog oplopende kostprijs de exploitant zou hebben beslist de werking van het transitiehuis niet meer voort te zetten. De Centrale Raad merkt op dat de opstart van het project aan Franstalige zijde, aanvankelijk voorzien te Spa en daarna te Edingen, inderdaad moeilijkheden kende waardoor het project met een zekere vertraging startte. De Centrale Raad merkt ook op dat problemen bij het beheer van het transitiehuis te Edingen ertoe leidden dat gedurende een drietal maanden slechts één deelnemer in dat transitiehuis verbleef.

³⁹ Zie randnummers 12-13.

Het personeelskader kende op dat ogenblik ook een aantal wijzigingen en gedurende zekere tijd bleef de capaciteit van het transitiehuis aldus zo goed als onbenut.

Het valt op dat het consortium STERKhuis nog steeds kandidaat is voor de uitbating van het transitiehuis in Mechelen en aangeeft zich te willen richten op transitiehuizen in Vlaanderen.⁴⁰ Nochtans is de finaliteit van een transitiehuis in Vlaanderen niet anders dan in Wallonië of Brussel. De vraag rijst dan ook wat de verklaring is voor de keuze van STERKhuis om zich te beperken tot Vlaanderen. Meer algemeen heeft de Centrale Raad vragen bij de uiteenlopende modellen, doelstellingen en methodes die het gevolg zullen zijn van de verdere uitrol van transitiehuizen waarvoor nieuwe overeenkomsten met andere privépartners zullen worden gesloten en waardoor een gelijke behandeling van de personen die in een transitiehuis worden geplaatst, in het gedrang kan komen.

65. De Centrale Raad besluit hieruit dat de duurzaamheid van de dienstverlening door transitiehuizen die ingebed zijn in een project dat aan een privépartner wordt toevertrouwd, kennelijk niet kan worden gegarandeerd.

Een bewijs hiervan wordt geleverd door de toestand waarin de acht deelnemers die op het ogenblik van het tweede bezoek nog in het transitiehuis te Edingen verbleven, zich bevinden. Voor vier onder hen was een datum bepaald voor de zitting van de strafuitvoeringsrechtbank voor de toekenning van hun voorwaardelijke invrijheidstelling, de andere vier deelnemers zullen waarschijnlijk naar de gevangenis terugkeren. Voor deze vier personen werd geen enkele specifieke maatregel getroffen, noch door DG EPI, noch door de directie van de 'moedergevangenis' of door de strafuitvoeringsrechtbank, om tegemoet te komen aan de bijzondere situatie waarin zij zich door de sluiting van het transitiehuis bevinden. Zij voelden zich dan ook "*aan hun lot overgelaten*" en ervaarden de toestand als een werkelijk "*onrecht*". Eén onder hen had net een huurcontract ondertekend dat hij zou verliezen wanneer hij tegen het einde van het jaar opnieuw naar de gevangenis zou moeten gaan, een andere deelnemer was einde januari 'einde straf' en zou dus opnieuw iets langer dan een maand in de gevangenis worden opgesloten alvorens, zonder enige begeleiding, in vrijheid te worden gesteld. Voor het personeel was de toestand ook een bron van onzekerheden. Hun arbeidsovereenkomst was opgezegd tegen 31 december 2021, maar zij wisten nog steeds niet of het transitiehuis aan een andere exploitant zou worden toegewezen en of ook hun arbeidsovereenkomsten zouden worden overgenomen.

De Centrale Raad wenst wel de volle inzet en de grote menselijkheid te onderstrepen waarvan de personeelsleden van het transitiehuis te Edingen blijk geven om de deelnemers op een zo humaan mogelijke wijze bij de nabije sluiting van het transitiehuis te begeleiden.

66. De keuze om aan de privésector een opdracht toe te vertrouwen die zo fundamenteel is als het beheer van een instelling waar strafuitvoering plaatsvindt, is verre van onbelangrijk. Die keuze brengt mee dat van één van de opdrachten die bij uitstek toebehoort aan de openbare macht, namelijk het recht om te straffen, afstand wordt gedaan. Die keuze houdt in dat aan een derde, die per definitie niet belangeloos handelt, een deel van de bevoegdheden van het openbaar gezag wordt toevertrouwd en waarbij hij erop kan rekenen dat hij zijn investering terugverdiend.

⁴⁰ *Kamer*, Commissie voor Justitie, 27 oktober 2021 (CRIV 55 COM 623, p. 14).

Bij nader toezien blijkt dat deze vraag, hoe belangrijk zij ook is, niet het voorwerp was van een grondig debat. Evenmin werd ingegaan op de gevolgen van de gemaakte keuze en die dit verslag, op basis van de vaststellingen die bij de pilootprojecten werden gedaan, heeft proberen aan te tonen.

Daaruit is gebleken dat het model waarbij de privésector wordt betrokken bij de uitoefening van opdrachten die een openbare dienst inhouden, gebreken vertoont en een bron van risico's is. Men stelt ook vast dat dit model eveneens een bron van risico's en onzekerheden is in zoverre het de continuïteit van de openbare dienstverlening ondermijnt en van de behandeling van personen die onder deze openbare dienstverlening vallen, in het gedrang brengt.

De privatisering van opdrachten die een openbare dienst inhouden, doet ten slotte ook problemen rijzen op het vlak van verantwoording en rekenschap ('accountability') ten aanzien van het parlement en op het vlak van transparantie, zowel wat betreft de toewijzing van de opdracht, het financieel beheer als de beslissing om de exploitatie te beëindigen.

In zoverre de regering het model van privatisering van transitiehuizen voort zou uitrollen, beveelt de CTRG aan dat hierover een open en grondig democratisch debat wordt gevoerd mede, en in het bijzonder, op basis van de gegevens van dit verslag.

B. DE VERWERKING VAN PERSOONSGEGEVENS

67. Hoofdstuk 3 en artikel 49 van het koninklijk besluit van 22 juli 2019 voorzien in de regeling voor de verwerking van persoonsgegevens binnen het transitiehuis volgens een gegevensbeschermingsregime "*sui generis (...)* dat sterk afgestemd is op de wet van 5 mei 2019"⁴¹ maar waarbij, zoals gepreciseerd in het verslag aan de Koning dat aan het koninklijk besluit voorafgaat, de "*verwerking van persoonsgegevens door het transitiehuis evenmin (zal) verlopen via Sidis-suite*".⁴²

Artikel 8, §2, van het koninklijk besluit wijst de exploitant van het transitiehuis aan als verantwoordelijke voor de verwerking in de zin van artikel 4, 7°, van de Algemene Verordening Gegevensbescherming.⁴³ Het koninklijk besluit bepaalt het doeleinde van de verwerking (artikel 8, §1) en somt de verwerkte persoonsgegevens op, namelijk de identificatiegegevens (artikel 9, §1, 1°), de gegevens waartoe de verantwoordelijke toegang heeft om de opdrachten die verbonden zijn aan de plaatsing te kunnen uitvoeren (artikel 9, §1, 2°) en de gegevens met betrekking tot de interne rechtspositie van de gedetineerde (artikel 9, §1, 3°). Het verslag aan de Koning verduidelijkt dat "persoonsgegevens betreffende gezondheid of religieuze overtuiging als zodanig niet door de exploitant zullen worden verwerkt". Het koninklijk besluit voorziet ten slotte in de verplichting voor de verantwoordelijke en de personen die tot de gegevens toegang hebben, het vertrouwelijke karakter van de persoonsgegevens in acht te nemen (artikel 9, §2 en §3) en in een strikt en adequaat gebruikers- en toegangsbeheer (artikel 49).

⁴¹ Wet van 5 mei 2019 houdende diverse bepalingen inzake informatisering van Justitie, modernisering van het statuut van rechters in ondernemingszaken en inzake de notariële aktebank, *BS* 19 juni 2019.

⁴² Verslag aan de Koning bij het koninklijk besluit van 22 juli 2019 tot bepaling van de normen voor de erkenning als transitiehuis en houdende de exploitatievoorwaarden voor een transitiehuis, *BS* 7 augustus 2019.

⁴³ Verordening (EU) 2016/679 van het Europees parlement en de Raad van 27 april 2016 betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens en tot intrekking van Richtlijn 95/46/EG.

Ook moet worden gewezen op de bijzondere categorie van persoonsgegevens zoals omschreven in artikel 9, lid 1, van de Algemene Verordening Gegevensbescherming dat bepaalt dat "*verwerking van persoonsgegevens waaruit ras of etnische afkomst, politieke opvattingen, religieuze of levensbeschouwelijke overtuigingen, of het lidmaatschap van een vakbond blijken, en verwerking van genetische gegevens, biometrische gegevens met het oog op de unieke identificatie van een persoon, of gegevens over gezondheid, of gegevens met betrekking tot iemands seksueel gedrag of seksuele gerichtheid verboden (zijn)*". Lid 2 van artikel 9 voorziet hierop in uitzonderingen, waaronder in de eerste plaats wanneer de betrokkene uitdrukkelijke toestemming heeft gegeven voor de verwerking van die persoonsgegevens.

Artikel 10 van de Algemene Verordening Gegevensbescherming brengt voorts mee dat persoonsgegevens betreffende strafrechtelijke veroordelingen en strafbare feiten bijzonder beschermd worden. Deze gegevens mogen alleen onder toezicht van de overheid worden verwerkt.

68. Uit de gesprekken van de delegatie met de deelnemers en de personeelsleden van het transitiehuis te Edingen bleek dat de verwerking van de persoonsgegevens door de exploitant van het transitiehuis kennelijk de grenzen van de hierboven vermelde regels te buiten ging.

Bij eenvoudige lezing van het document "*Politique - Traitement des données au sein de GS4 Belgium – Département: G4S Justice*" dat uithangt aan de ingang van het transitiehuis te Edingen⁴⁴ blijkt meteen dat het beleid van de exploitant van het transitiehuis niet strookt met artikel 9, §1 en §2, van het koninklijk besluit van 22 juli 2019 en de artikelen 9 en 10 van de Algemene Verordening Gegevensbescherming. De delegatie stelt immers vast dat G4S Belgium blijkbaar van oordeel is dat zij de volgende persoonsgegevens kan verwerken: ras of etnische afkomst, religieuze overtuiging, medische gegevens (medische antecedenten, medische 'procedures', gezondheidstoestand, 'behandelingsdossier (medische opvolging)'), seksuele oriëntatie, ...

Uit de gesprekken met verschillende personeelsleden bleek bovendien dat zij toegang hebben tot alle persoonlijke gegevens uit het strafrechtelijk dossier van de deelnemers via het programma Sidis-suite, zonder enige beperking van de toegang.

Aan de delegatie werd meegedeeld dat de deelnemer tijdens het intakegesprek een document ter ondertekening krijgt voorgelegd waarmee hij instemt dat de exploitant toegang heeft tot zijn persoonsgegevens (waaronder het medisch dossier). De delegatie kon dit tijdens haar drie bezoeken niet formeel nagaan. Indien deze mededeling correct is, heeft de delegatie niettemin de grootste twijfels over de vrije en geïnformeerde toestemming die de deelnemer op dat ogenblik geeft. Inderdaad, zoals ook voor zijn instemming met de kamerinspecties leidt de weigering om dit document te ondertekenen zo niet uitdrukkelijk, minstens impliciet tot een uitsluiting van de deelnemer. De delegatie beschikt niet over gegevens waaruit blijkt dat aan de deelnemers alle nodige uitleg en inlichtingen werden gegeven op het ogenblik waarop het document ter ondertekening werd voorgelegd zodat de delegatie ervan uitgaat dat de op dat ogenblik gegeven instemming niet geldig is en er dus geen sprake is van een uitzondering op het verbod van verwerking van de gegevens zoals bedoeld in artikel 9 van de Algemene Verordening Gegevensbescherming.

⁴⁴ Dit document is terug te vinden op de website van G4S: <https://www.g4s.com/nl-be/privacy> - rubriek 'Justice' en wordt als bijlage bij dit verslag opgenomen.

De CTRG beveelt de minister van Justitie aan erover te waken dat de exploitanten van de transitiehuizen hun beleid inzake toegang tot en verwerking van persoonsgegevens volledig herzien opdat dit beleid strikt in overeenstemming zou zijn met hoofdstuk 3 en artikel 49 van het koninklijk besluit van 22 juli 2019 en met de Algemene Verordening Gegevensbescherming.

De CTRG beveelt de minister van Justitie aan erover te waken dat de exploitanten van de transitiehuizen hun personeelsleden opleiden over de verwerking en de vertrouwelijkheid van persoonsgegevens.

De CTRG beveelt de minister van Justitie aan erover te waken dat de toegang van de personeelsleden van de transitiehuizen tot het programma Sidis-suite wordt beperkt tot de gegevens die strikt nodig zijn voor de opvolging en de begeleiding van de veroordeelden die in het transitiehuis verblijven.

De CTRG beveelt de minister voorts aan erover te waken dat de exploitanten van de transitiehuizen de deelnemers informeren over de verwerking van hun persoonsgegevens en dat deze informatie volledig en duidelijk is en wordt verstrekt in een aangepaste, voor de deelnemers begrijpelijke taal.

69. Beide transitiehuizen zijn voorzien van takrijke bewakingscamera's die werden geplaatst aan de ingang of uitgang van de lokalen. De beelden van deze camera's zijn zichtbaar op schermen die zich bevinden in een lokaal dat alleen voor de personeelsleden toegankelijk is. De delegatie heeft evenwel vastgesteld dat, in elk geval in het transitiehuis te Edingen, de personeelsleden en de coördinatrice op elk ogenblik de beelden met hun diensttelefoon zowel in real time als uitgesteld kunnen bekijken.

Deze toegang tot de beelden is in strijd met de bepalingen van de wet van 21 maart 2007 tot regeling van de plaatsing en het gebruik van bewakingscamera's, in het bijzonder met artikel 9 dat bepaalt dat *"uitsluitend de verwerkingsverantwoordelijke inzake (...) niet voor het publiek toegankelijke besloten plaatsen of de persoon die onder zijn gezag handelt, toegang (heeft) tot de beelden"* en dat *"de verwerkingsverantwoordelijke of de persoon die onder zijn gezag handelt, alle nodige voorzorgsmaatregelen (neemt) teneinde de toegang tot de beelden te beveiligen tegen toegang door onbevoegden"*. Bovendien is niet verzekerd dat de beelden worden bekeken en bewaard overeenkomstig de doeleinden zoals bepaald in artikel 7, §3.

De CTRG beveelt de minister van Justitie aan dat de exploitanten van de transitiehuizen de toegang tot de beelden van de bewakingscamera's beperken tot de verwerkingsverantwoordelijke en de personen die daartoe toegelaten zijn.

De CTRG beveelt de minister van Justitie aan de exploitanten van de transitiehuizen eraan te herinneren dat:

- enerzijds het bekijken van de beelden in real time uitsluitend is toegestaan om onmiddellijk te kunnen ingrijpen bij misdrijf, schade, overlast of verstoring van de openbare orde;
- anderzijds het opnemen van beelden uitsluitend is toegestaan teneinde bewijzen te verzamelen van overlast of van feiten die een misdrijf opleveren of schade veroorzaken en daders, verstoorders van de openbare orde, getuigen of slachtoffers op te sporen en te identificeren (artikel 7, §3, van de wet van 21 maart 2017).

IV. CONCLUSIES

70. ***Kleinschaligheid, differentiatie, inbedding in de samenleving en welzijnslogica*** — De CTRG ondersteunt de basisprincipes die aan de transitiehuizen ten grondslag liggen, namelijk de kleinschaligheid, de differentiatie in de begeleiding van de veroordeelden en de inbedding van het transitiehuis in het lokale maatschappelijk weefsel.

De kleinschaligheid laat toe rekening te houden met de vaardigheden en behoeften van elke deelnemer en hem de begeleiding te geven die hij nodig heeft om opnieuw vol aan het maatschappelijk leven deel te kunnen nemen. De kleinschaligheid laat de deelnemers toe, in hun onderlinge verhoudingen en in hun verhouding tot de medewerkers van het transitiehuis, communicatieve en sociale vaardigheden te ontwikkelen of te herwinnen. Het transitiehuis laat aan de deelnemers eveneens toe betekenisvolle stappen te zetten naar een herneming van hun familiale leven.

De lokale inbedding zorgt ervoor dat de deelnemers de overgang naar de maatschappij kunnen voorbereiden dichtbij de plaats waar zij na hun invrijheidstelling zullen terechtkomen en in de nabije regio op zoek kunnen gaan naar opleiding, tewerkstelling, (sociale, psychische, ...) begeleiding en, indien nodig, huisvesting.

De CTRG verwelkomt dan ook de normalisering die met de transitiehuizen wordt nagestreefd door zo vroeg en zo breed als mogelijk de contacten met de buitenwereld te herstellen en zo ook de deelnemers daartoe gebruik te laten maken van de gebruikelijke communicatiemiddelen zoals een eigen gsm en computer met toegang tot het internet.

De CTRG verwelkomt ook de klemtoon die bij de werking van de transitiehuizen wordt gelegd op het welzijn van de deelnemers. Het is evenwel een uitdaging om deze welzijnslogica ten volle te realiseren in de context van strafuitvoering waarin de justitiële logica en de veiligheid ten opzichte van de samenleving zwaar doorwegen. Het statuut van de deelnemer botst op dezelfde tegenstelling. De deelnemer blijft een gedetineerde die geen beroep kan doen op de sociale zekerheid en de dienstverlening van ziekenfondsen, hoewel hij als bewoner van het transitiehuis baat zou hebben bij de mogelijkheid om, zoals elke burger in de vrije samenleving, een beroep te kunnen doen op door het ziekenfonds terugbetaalde hulpverleningsprogramma's.

71. ***Dynamische veiligheid*** — De kleinschaligheid en de werking van het transitiehuis laten eveneens toe de orde en de veiligheid binnen het transitiehuis te handhaven door een volwassen dynamische wisselwerking tussen de deelnemers en de medewerkers van het transitiehuis.

Het feit dat alle veroordeelden zonder uitzondering 'deelnemers' worden genoemd, kan op het eerste gezicht misschien louter symbolisch lijken, maar draagt niettemin in de feiten in aanzienlijke mate bij tot een positieve beleving van het project door de veroordeelden en tot de dynamische veiligheid binnen het transitiehuis.

72. ***Nood aan evaluatie en transparantie*** — De CTRG onderstreept daarbij wel de nood aan een continue evaluatie van de werking van de transitiehuizen, zeker wanneer de transitiehuizen verder worden uitgerold en daarbij kan worden verondersteld dat het beheer van de transitiehuizen aan verschillende exploitanten zal worden toevertrouwd.

De CTRG stipt daarbij aan dat er nood bestaat aan een grondiger evaluatie dan degene op basis waarvan tot uitbreiding van de transitiehuizen werd besloten.⁴⁵ Deze evaluatie liet immers de dagelijkse praktijk in beide transitiehuizen zo goed als onbesproken en ging bovendien voorbij aan de bijzondere problemen waarmee het transitiehuis in Edingen te kampen had. Een doorgedreven en continue evaluatie moet voorkomen dat van de werking van de transitiehuizen uitsluitend een positief beeld zou worden opgehangen, zonder oog te hebben voor de problemen en incidenten die zich hebben voorgedaan, wat uiteindelijk de geloofwaardigheid van het project niet ten goede zou komen.

Men kan eveneens betreuren dat de gedetineerde 'deelnemers', wier belangen in het transitiehuis centraal staan, niet bij die evaluatie waren betrokken.

De evaluatie zal in het bijzonder ook betrekking moeten hebben op de mate waarin het transitiehuis zijn doelstelling waarmaakt, namelijk de succesvolle begeleiding van veroordeelden naar hun re-integratie.

In dit verband zal ook aandacht moeten gaan naar de wijze waarop de deelnemers hun traject in het transitiehuis kunnen afsluiten. De vaststelling dat einde april 2021, over een periode van 20 maanden, 20 van de 46 deelnemers het transitiehuis alleen onder elektronisch toezicht konden verlaten,⁴⁶ roept vragen op over de kansen die de deelnemers na hun verblijf in het transitiehuis werkelijk hebben om ten volle opnieuw in het maatschappelijk leven te staan.

73. ***De onzekerheden die voortvloeien uit de privatisering van detentie*** — De grootste kwetsbaarheid van het project van de transitiehuizen ligt in de privatisering van de detentie.

Het beroep op privé-exploitanten maakt de overheid voor de uitvoering van haar openbare opdracht, en in het bijzonder de verwezenlijking van de doelstellingen die zij met haar penitentiair beleid nastreeft, van die privé-exploitanten afhankelijk. De 'markt' zal in ruime mate bepalen in welke mate, tegen welke prijs en onder welke voorwaarden zij de begeleiding van de veroordeelden voor haar rekening zal willen nemen.

De economische belangen van de privé-exploitanten brengen ook mee dat zij ter handhaving van hun marktpositie hun bedrijfsinformatie afschermen. Dit gebrek aan transparantie staat eraan in de weg dat de kostprijs van hun dienstverlening kritisch kan worden getoetst. De vraag naar de verhouding tussen de financiële middelen die de overheid in de werking van transitiehuizen investeert en de investering van de privé-exploitanten in de deelnemers van het transitiehuis blijft aldus onbeantwoord.

De regels die de overheid op het vlak van financiering, beheer en voorwaarden aan kandidaat-exploitanten oplegt, kunnen in geen geval ten volle het verlies compenseren van de volle bevoegdheid en verantwoordelijkheid die de openbare overheid op zich moet nemen bij de uitvoering van één van haar essentiële kerntaken.

⁴⁵ Zie hierover randnummer 6.

⁴⁶ Cijfers vermeld in de "Evaluatie pilootproject transitiehuizen als nieuwe strafuitvoeringsmodaliteit", opgesteld door de Directie Medische en Psychosociale Diensten, bijlage 5 bij dit verslag.

V. OPMERKINGEN EN BESPREKING

74. Dit verslag werd op 21 december 2021 als ontwerp overgemaakt aan de minister van Justitie, aan het DG EPI en aan de verantwoordelijken van de twee transitiehuizen.

Gelet op de spoed die voortvloeit uit het feit dat aan het pilootproject snel een gevolg zal worden gegeven, vroeg de CTRG dat eventuele opmerkingen binnen de twee weken zouden worden overgemaakt.

75. Op 6 januari 2022 ontving de CTRG van de verantwoordelijke van het transitiehuis te Mechelen opmerkingen op het verslag. Deze opmerkingen gaan uit van het samenwerkingsverband 'STERKhuis' en hebben betrekking op de beide transitiehuizen. De opmerkingen van 'STERKhuis' worden integraal als bijlage bij dit verslag opgenomen.
76. Het kabinet van de minister van Justitie stuurde op 17 januari 2022 aan de CTRG een korte brief met de volgende verduidelijking, en dit na eerst extra tijd te hebben gevraagd, en verkregen, om zijn opmerkingen en de 'weerklink' van de administratie te kunnen overmaken.

"Enkele bedenkingen na de lezing van uw verslag dat op 23 december werd ontvangen:

Allereerst: het verslag lijkt ervan uit te gaan dat de transitiehuizen onder de verantwoordelijkheid van de Centrale Toezichtsraad voor het Gevangeniswezen vallen. Welnu, het feit dat deze strafuitvoeringsmodaliteit wordt geregeld in de Wet externe rechtspositie van 2006 is een duidelijke aanwijzing van de bedoeling in andere zin.

Deze beoordeling is ook opgenomen in het evaluatieverslag dat vermeldt dat "de transitiehuizen niet onder de Basiswet van 12 januari 2005 vallen".

Dit betekent uiteraard niet dat deze plaatsen niet aan toezicht zijn onderworpen, maar zij lijken veeleer te vallen onder het 'het mechanisme van de OPCAT' dan onder het toezicht van de Centrale Raad.

Vervolgens, wat betreft de evaluatie zelf en de zestien aanbevelingen die het verslag bevat: aangezien het gaat over proefprojecten, zijn dergelijke aanbevelingen uiteraard nuttig en zullen zij een meer doeltreffende analyse van de lopende en toekomstige projecten mogelijk maken.

De administratie zal meer diepgaand reageren op de voorgestelde evaluatie, maar, met erkenning van het belang van uw evaluatie en met alle dank voor uw analyse, moet worden beklemtoond dat de twee lopende projecten proefprojecten blijven die op termijn het mogelijk zullen maken om de wijze van strafuitvoering te verbeteren en dit in ieders belang." (vrije vertaling)

77. De CTRG wenst nog de volgende verduidelijkingen te geven in antwoord op de diverse opmerkingen.

Algemene opmerkingen

78. **De bevoegdheid van de CTRG en de doelstellingen van de toezichtsbezoeken** — Overeenkomstig artikel 22, 1°, Basiswet heeft de CTRG tot taak een onafhankelijk toezicht te houden op de gevangenis, op de bejegening van de gedetineerden en op de naleving van de hen betreffende voorschriften. De bevoegdheid van de CTRG om krachtens deze opdracht de transitiehuizen te bezoeken, stond tijdens het eerste bezoek aan de transitiehuizen te Mechelen en Edingen niet ter discussie. In zijn jaarverslag 2020 (waarvan het ontwerp in juni 2021 aan de minister van Justitie werd overgemaakt) maakte de CTRG overigens al melding van een eerste verkennend bezoek aan het transitiehuis te Mechelen, nadat de toenmalige minister van Justitie had bevestigd dat de CTRG bevoegd was om toezicht op de transitiehuizen uit te oefenen, en kondigde de CTRG bijkomende plaatsbezoeken zowel in Mechelen als in Edingen aan.⁴⁷

Zoals de CTRG onder de randnummers 7 en 51 van dit verslag aanstipt en zoals Sterkhuis in haar opmerkingen bevestigt, wordt deze bevoegdheid thans wel, en naar het oordeel van de CTRG ten onrechte, betwist.

Zoals ook uit het Jaarverslag 2020 blijkt, was het ook één van de doelstellingen van de CTRG om door de plaatsbezoeken een aangepaste methodologie voor de uitoefening van het toezicht op de transitiehuizen uit te werken.

De CTRG begrijpt dan ook niet waarom de verantwoordelijken van de transitiehuizen opmerken dat zij ervan uitgingen dat de CTRG alleen toezicht op het ‘welzijn van de deelnemers’ zou houden.

Wat de reactie van de minister betreft, die vandaag in twijfel wil trekken wat zijn voorganger destijds uitdrukkelijk aan het parlement heeft meegedeeld, onderstreept de CTRG het belang van de aanbeveling die zij onder randnummer 8 van het verslag, zoals aangepast in de definitieve versie van dit verslag, heeft gedaan:

De CTRG beveelt aan dat bij een herziening van de toepasselijke bepalingen, de plaatsing in een transitiehuis, net zoals de plaatsing in de toekomstige detentiehuizen, deel uitmaakt van de modaliteiten waarin de Basiswet van 12 januari 2005 voorziet.

79. **De werkwijze van de CTRG** — Het verslag van de CTRG is gebaseerd op de wet- en regelgeving, de documenten die DG EPI en de verantwoordelijken van de transitiehuizen hem overhandigden en de gesprekken die de delegatie van de CTRG voerde met de verantwoordelijken van de transitiehuizen, de directie van de moedergevangenis, de personeelsleden en de deelnemers.

Het verslag geeft op objectieve wijze weer wat de delegatie tijdens deze gesprekken vernam. In zoverre datgene wat het verslag vermeldt, niet correct zou zijn of geen getrouwe weergave zou zijn van wat de gesprekspartners aan de delegatie mededeelden, is de CTRG uiteraard bereid de nodige correcties of nuanceringsaanbrengen aan te brengen.

⁴⁷ Jaarverslag 2020 van de Centrale Toezichtsraad voor het Gevangeniswezen, p. 60.

De CTRG stelt evenwel vast dat Sterkhuis zich ertoe beperkt de objectiviteit van de CTRG in twijfel te trekken zonder precies aan te geven op welke punten en in welk opzicht de CTRG in zijn verslaggeving zou zijn tekortgeschoten.

Ook gaf de CTRG in zijn verslag aan wat de delegatie vaststelde in beide transitiehuizen, dan wel alleen in Mechelen of Edingen. De bedoeling van de CTRG was daarbij niet om beide transitiehuizen met elkaar te vergelijken, maar alleen om zo objectief en accuraat mogelijk de werking van elk transitiehuis te beschrijven. De CTRG leest in de opmerkingen van STERKhuis overigens opnieuw niet op welke punten de CTRG in zijn verslaggeving zou zijn tekortgeschoten.

Wat betreft de opmerkingen op bijzondere punten van het verslag

80. **Het intakegesprek en de doorslaggevende rol van de transitiehuizen** — Met ‘intakeronde’ wordt in randnummer 11 van het verslag de eerste selectie van kandidaten bedoeld die de psychosociale diensten van de gevangenen op initiatief van de regionale directies Noord en Zuid uitvoerden. In deze ‘intakeronde’ kwamen de transitiehuizen inderdaad niet tussen. Zoals STERKhuis in haar opmerkingen bevestigt, voerde zij in de daaropvolgende fase met de eventuele kandidaten intakegesprekken. STERKhuis onderstreept zelf het belang van dit intakegesprek. STERKhuis bevestigt ook dat de Directie Detentiebeheer in ‘het merendeel van de gevallen’ — volgens de CTRG zo goed als altijd — de beoordeling van het transitiehuis volgde. De transitiehuizen speelden bij de selectie van de deelnemers dan ook een in de feiten doorslaggevende rol waarin de wet niet voorziet.

STERKhuis beklemtoont haar integriteit en professionaliteit alsook de transparantie die zij tegenover de Directie Detentiebeheer, de gevangenis en de PSD aan de dag legt. Dit alles doet niets af aan de vaststelling dat een aspect van de strafuitvoering, met name de beslissing welke veroordeelden in een transitiehuis hun re-integratie kunnen voorbereiden, minstens deels uit handen wordt gegeven en dat er geen garanties zijn ingebouwd om te voorkomen dat de privépartner die veroordeelden uitkiest voor wie de re-integratie het minst problemen zal opleveren. De vooropgestelde integriteit en professionaliteit van de privépartner zijn dan de enige waarborgen voor een doordacht plaatsingsbeleid. De CTRG heeft inderdaad geen doorgedreven onderzoek kunnen voeren naar de selectieprocedure die STERKhuis toepaste, maar acht het noodzakelijk dat DG EPI een dergelijke evaluatie doorvoert en de gepaste maatregelen neemt om te waarborgen dat bij een verdere uitrol van de transitiehuizen de Directie Detentiebeheer het plaatsingsbeleid in eigen handen houdt en erover waakt dat ook de meest kwetsbare gedetineerden voor een plaatsing in een transitiehuis in aanmerking komen.

81. **De interne klachtenprocedure** — De CTRG bevestigt dat in beide transitiehuizen een interne klachtenprocedure, noch bij de deelnemers, noch bij de personeelsleden bekend was. Volgens het huishoudelijk reglement wordt de ‘klachtenprocedure’ bij de start van het verblijf aan de deelnemer meegedeeld en is die ‘procedure’ aanwezig op de kamer van de deelnemer. De CTRG stelt vast dat STERKhuis zich ertoe beperkt vragen te stellen bij de vaststellingen van CTRG, maar de ‘klachtenprocedure’ niet aan de CTRG overmaakt. De CTRG blijft in deze omstandigheden dan ook ervan uitgaan dat de transitiehuizen de beoogde interne klachtenprocedure inderdaad niet hebben uitgewerkt.

82. **Het personeel en zijn opleiding** — De CTRG begrijpt niet de kritiek van STERKhuis dat hij de oprechte inzet, correctheid en integriteit van het personeel in twijfel zou trekken. Doorheen het verslag (zo onder andere in de randnummers 30, 35, 36 en 65) onderstreept de CTRG de inzet en menselijkheid van het personeel.

Op het punt van de opleiding is de CTRG voortgegaan op wat de delegaties bij de personeelsleden vernamen. In zoverre deze informatie niet volledig of niet correct zou zijn, had STERKhuis concrete informatie kunnen overmaken, maar STERKhuis doet dit niet. De CTRG acht het dan ook aangewezen dat DG EPI een doorgedreven evaluatie doorvoert naar de gestelde opleidingsvereisten en naar de kwaliteit van de verstrekte opleidingen om te waarborgen dat bij een verdere uitrol van de transitiehuizen het personeel over de nodige kennis en vaardigheden beschikt.

STERKhuis neemt aanstoot aan de in randnummer 62 gemaakte opmerking over het beheer van incidenten binnen het transitiehuis. Deze opmerking gaat voort op de in randnummer 44 vermelde vaststellingen die STERKhuis niet tegenspreekt, hoogstens wat nuanceert. De CTRG onderstreept dat hij in zijn kritiek niet alleen staat. In de "Evaluatie pilootproject transitiehuizen als nieuwe strafuitvoeringsmodaliteit" werd eveneens gesteld *"dat de procedures bij incidenten – infodoorstroming bij incidenten, of de herroeping bij hoogdringendheid door de directeur – onvoldoende gekend of nageleefd worden. Een informatieronde bij de uitbreiding van transitiehuizen dringt zich op."*

83. **De toegang en de verwerking van persoonsgegevens** — De CTRG neemt er akte van dat STERKhuis ontkent dat de deelnemers moeten instemmen met een document 'toestemming tot toegang tot persoonsgegevens'. De delegatie van de CTRG werd nochtans naar zo een document verwezen, ook al stipte de CTRG aan dat de delegatie dit tijdens haar bezoeken niet formeel kon nagaan. Vreemd genoeg betoogt STERKhuis in haar algemene inleidende opmerking wel dat de CTRG niet bevoegd is "om documenten zoals de door de deelnemers ondertekende documenten (huishoudelijk reglement, GDPR-beleid, etc.) bij intake, etc. op te vragen" (de CTRG onderstreept).

STERKhuis merkt op dat zij haar verwerking van de persoonsgegevens op haar eigen gegevensbeschermingsbeleid⁴⁸ baseert. STERKhuis spreekt niet tegen dat zij bijzondere categorieën van persoonsgegevens verwerkt waarvan de verwerking overeenkomstig artikel 9 van de Algemene Verordening Persoonsgegevens (AVG) principieel verboden is.⁴⁹

⁴⁸ Het document 'Beleid Gegevensverwerking binnen G4S Belgium – DEPARTEMENT: G4S JUSTICE' bepaalt onder meer: *"Binnen het departement JUSTICE zijn wij verantwoordelijk voor de uitbating en het beheer van transitiehuizen voor de begeleiding van gedetineerden in de laatste fase van hun detentieperiode. Bij de uitvoering van onze taken Verwerken wij regelmatig de volgende Persoonsgegevens:*

(...)

- Bijzondere persoonsgegevens:

o Ras/etnische afkomst;

o Geloofsovertuiging (conflicten vermijden);

o Medische gegevens: medische achtergrond, medische procedures, gezondheidstoestand, behandelingsdossier (medische opvolging);

o Seksuele oriëntatie (bewustzijn, conflicten vermijden, kamertoewijzing);

o Nationaal uniek nummer".

⁴⁹ Artikel 9, lid 1, AVG: *"Verwerking van persoonsgegevens waaruit ras of etnische afkomst, politieke opvattingen, religieuze of levensbeschouwelijke overtuigingen, of het lidmaatschap van een vakbond blijken, en verwerking*

Indien, zoals STERKhuis beklemtoont, aan de deelnemers niet de instemming wordt gevraagd met een document waarbij aan STERKhuis de toestemming wordt gegeven om deze gegevens te verwerken, rijst met des te meer kracht de vraag naar de rechtmatigheid van deze verwerking. Artikel 9, lid 2, a), laat immers de verwerking van deze gegevens principieel wel toe indien de betrokkene uitdrukkelijke toestemming heeft gegeven voor de verwerking van die persoonsgegevens voor een of meer welbepaalde doeleinden. De overige uitzonderingen op het principiële verwerkingsverbod waarin artikel 9, lid 2, onder b) tot en met j) voorziet, zijn niet van toepassing op de verwerking van deze gegevens door de transitiehuizen. G4S haalt in haar document 'Beleid Gegevensverwerking binnen G4S Belgium' alleen als rechtsgrond aan: "De verwerking is noodzakelijk om te voldoen aan een wettelijke verplichting die op G4S rust". Deze grondslag voor de rechtmatigheid van gegevensverwerking, zoals vermeld in artikel 6, lid 1, c), AVG, kan echter niet worden ingeroepen voor de verwerking van de in artikel 9 AVG opgesomde bijzondere categorieën van persoonsgegevens. Bovendien worden de doeleinden van de verwerking en de vormen van verwerking zo algemeen omschreven, dat de verwerking van deze bijzondere categorieën van persoonsgegevens kennelijk de grenzen van een rechtmatige verwerking te buiten gaat.

De CTRG stelt ten slotte vast dat STERKhuis niet tegensprekt dat de personeelsleden toegang hebben tot alle persoonsgegevens in het programma Sidis-suite, hoewel het koninklijk besluit van 22 juli 2019 daarin niet voorziet.

84. **Het gebrek aan transparantie en de invloed van de privatisering** — De CTRG stelt vast dat STERKhuis de overwegingen van de CTRG in verband met de problematiek van de privatisering — in het bijzonder de plotse beslissing van STERKhuis om de exploitatie van het transitiehuis in Edingen te beëindigen — sterk bekritiseert.

De verdediging van STERKhuis van haar beslissing om de exploitatie te Edingen te beëindigen, illustreert echter het gebrek aan transparantie dat klaarblijkelijk onlosmakelijk uit de privatisering voortvloeit. De beslissing om het transitiehuis te Edingen niet langer open te houden steunt immers, aldus STERKhuis, op 'uiterst vertrouwelijke informatie' die omwille van de lopende 'aanbestedingsprocedure met concurrenten' en om 'strategisch inhoudelijke redenen' 'strikt vertrouwelijk' moet blijven.

Het betoog van STERKhuis dat de overheid als aanbesteder nog steeds beslist in welke mate, onder welke voorwaarden en tegen welke prijs de privépartner de begeleiding van veroordeelden voor zijn rekening neemt, overtuigt evenmin. Zoals de sluiting van het transitiehuis te Edingen illustreert, is dit inderdaad slechts het geval voor zover de privépartner met die voorwaarden en die prijs akkoord gaat en heeft de privépartner uiteindelijk het laatste woord.

* * * *

van genetische gegevens, biometrische gegevens met het oog op de unieke identificatie van een persoon, of gegevens over gezondheid, of gegevens met betrekking tot iemands seksueel gedrag of seksuele gerichtheid zijn verboden."

Bezoek aan de transitiehuizen te Mechelen en Edingen

**3 en 7 september 2021
19 november 2021**

**Bijlagen
Goedgekeurd door de Centrale Raad op 20 januari 2022**

1. FOTO'S

MECHELEN

Transitiehuis (1)

Toegangspoort en
gemeenschappelijke ruimtes

MECHELEN

Transitiehuis (2)

Kamer

Buitenkant (links)
Binnenkant (hieronder)

Bezoekruimte

Douches en waslokaal

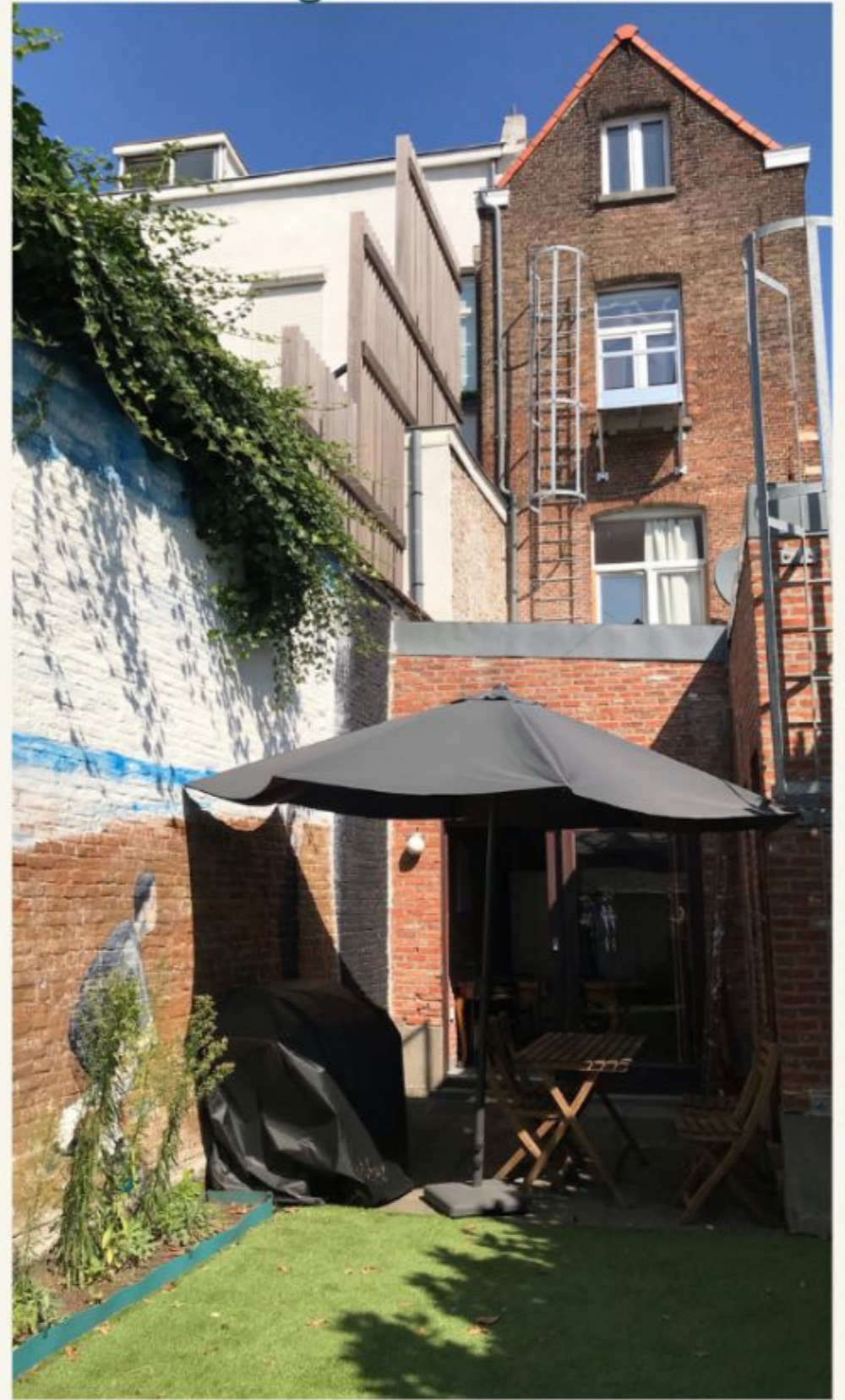

MECHELEN

Transitiehuis (3)

Andere vleugel van het huis

Ingangen

Gemeenschappelijke ruimtes

Kamer

EDINGEN

Transitiehuis (1)

Toegang en gemeenschappelijke ruimtes

EDINGEN

Transitiehuis

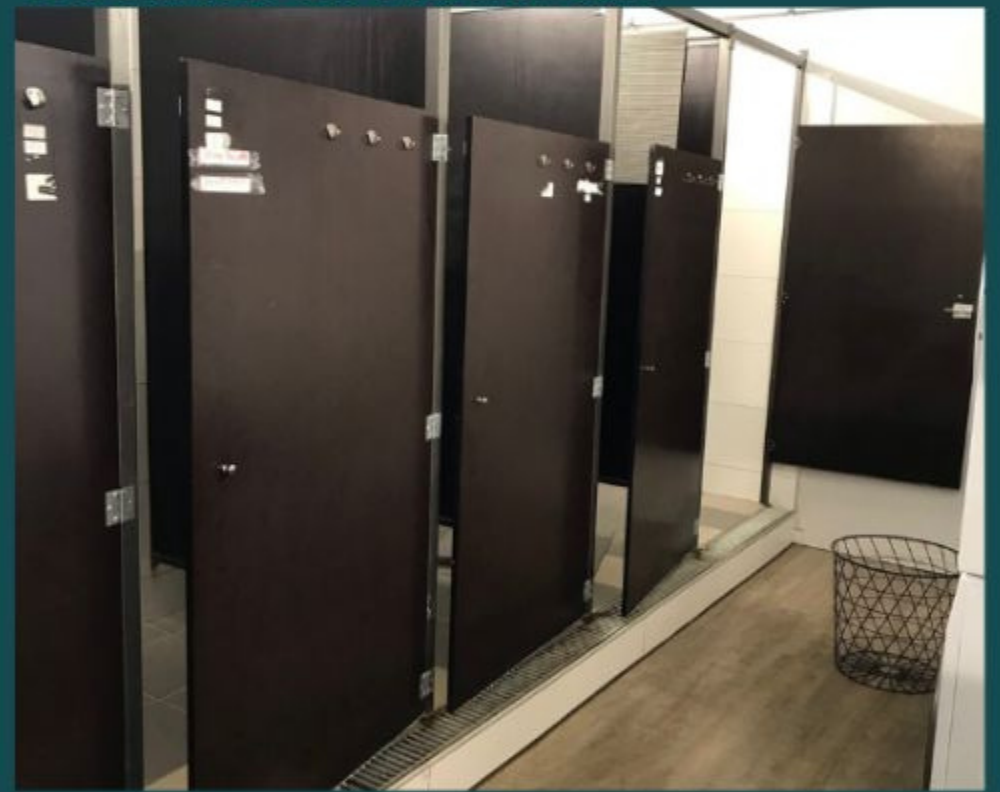
Kamers

Buitenkant (links)
Binnenkant (hieronder)

Douches en waslokaal

Bezoekruimte

EDINGEN

Transitiehuis (3)

Fitnessruimte en tafeltennislokaal

Boeken

Gangen

Buitenomgeving

**2. COLLECTIEVE BRIEF NR. 150
VAN 22 AUGUSTUS 2019
'PILOOTPROJECT
TRANSITIEHUIZEN'**

Pilootproject Transitiehuizen

Mevrouw, mijnheer de directeur,

Op 1 september 2019 treden de artikelen 9/1 tot en met 9/3 van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten in werking.

Deze artikelen betreffen de strafuitvoeringsmodaliteit 'plaatsing in een transitiehuis'.

Ook het koninklijk besluit tot bepaling van de normen voor de erkenning als transitiehuis en houdende de exploitatievoorwaarden voor een transitiehuis treedt op 1 september 2019 in werking.

Vanaf die datum wordt eveneens het **transitiehuis te Mechelen** – uitgebaat door een samenwerkingsverband tussen *G4S Care* en *Exodus Nederland* – erkend als inrichting waar veroordeelden geplaatst kunnen worden om hun vrijheidsstraf te ondergaan. In dit transitiehuis zullen **15 veroordeelden** worden ondergebracht.

Vanaf 1 januari 2020 zal ook het transitiehuis in **Enghien** worden erkend en uitgebaat worden door dezelfde exploitant als het transitiehuis te Mechelen.

De plaatsing van veroordeelden in transitiehuizen (vanaf 15 september in Mechelen en vanaf 1 januari in Enghien) betreft vooralsnog een **pilootproject**. Na een jaar zal er een evaluatie plaatsvinden. Indien deze evaluatie positief is, is op termijn verdere uitbreiding van het aantal transitiehuizen mogelijk.

1. WAT IS EEN TRANSITIEHUIS?

Een transitiehuis is een bij koninklijk besluit erkende inrichting (van 12 tot 17 plaatsen) waar veroordeelden geplaatst kunnen worden om hun vrijheidsstraf te ondergaan.

De plaatsing in een transitiehuis is een vorm van detentie gedurende dewelke de uitvoering van de vrijheidsstraf aldus doorloopt.

In het koninklijk besluit tot bepaling van de normen voor de erkenning als transitiehuis en houdende de exploitatievoorwaarden voor een transitiehuis worden de (algemene, architectonische, functionele, organisatorische en personele) normen en voorwaarden bepaald waaraan een transitiehuis en haar exploitant dienen te voldoen.

2. VOORWAARDEN VOOR PLAATSING IN EEN TRANSITIEHUIS

De wet externe rechtspositie stelt dat veroordeelden die voldoen aan de volgende voorwaarden geplaatst kunnen worden in een transitiehuis:

- 1) *De veroordeelde bevindt zich op 18 maanden na in de tijdsvoorwaarden voor de toekenning van een VI.*
- 2) *De veroordeelde beschikt over de vaardigheid om in een open gemeenschapsregime te verblijven.*

Deze voorwaarde houdt o.a. in dat het om veroordeelden dient te gaan die:

- Geen verhoogd vluchtgevaar vertonen;
 - Geen reëel risico vertonen op proselitisme of op het ronselen van medege-detineerden voor extremistisch gedachtegoed;
 - Geen verhoogd risico op conflictueus gedrag met de medebewoners.
- 3) *Er bestaan in hoofde van de veroordeelde geen tegenaanwijzingen waaraan men niet tegemoet kan komen door het opleggen van bijzondere voorwaarden.*

Deze tegenaanwijzingen hebben betrekking op het gevaar dat de veroordeelde:

- zich tijdens de periode van plaatsing in een transitiehuis aan de strafuitvoering zou onttrekken;
 - ernstige strafbare feiten zou plegen;
 - de slachtoffers zou lastig vallen.
- 4) *De veroordeelde stemt schriftelijk in met het plaatsingsplan.*

Elke veroordeelde die verblijft in een transitiehuis, ondergaat er zijn straf op basis van een **plaatsingsplan**¹. Dit plaatsingsplan beschrijft het programma dat de veroordeelde dient te volgen tijdens zijn verblijf in het transitiehuis en geeft minstens de verplichte activiteiten weer waaraan de veroordeelde moet deelnemen met het oog op zijn re-integratie (bv. het zoeken van werk, het volgen van een opleiding/begeleiding, leren zelfstandig wonen en leven, ...).

Dit plaatsingsplan wordt uitgewerkt door de verantwoordelijke van het transitiehuis en de directeur van de gevangenis waar de veroordeelde verblijft, in overleg en met medewerking van de veroordeelde zelf.

Aangezien de instemming van de veroordeelde met het plaatsingsplan een voorwaarde is om in het transitiehuis geplaatst te kunnen worden en de Minister aan zijn beslissing tot plaatsing sowieso de voorwaarde verbindt dat het plaatsingsplan dient te worden nageleefd (zie onder), moet er vooraf aan de beslissing tot plaatsing van de Minister of zijn gemachtigde reeds een afgewerkt plaatsingsplan voorliggen.

¹ Zie bijlage 1 voor een standaardmodel.

5) *De veroordeelde stemt schriftelijk in met het huishoudelijk reglement van het transitiehuis.*

De veroordeelde bevestigt schriftelijk de bepalingen van het huishoudelijk reglement na te leven.

Bijkomende geografische bepaling:

Daar het verblijf in het transitiehuis erop gericht is om de re-integratie van de veroordeelde te bevorderen en de overgang naar de buitenwereld te vergemakkelijken, is het in dit verband van belang dat de veroordeelde die in een transitiehuis wordt geplaatst zijn reclassering/re-integratie wenst uit te werken in een regio die niet te ver verwijderd is van de ligging van het transitiehuis. Om geplaatst te worden in het transitiehuis van Mechelen, wordt de voorkeur gegeven aan veroordeelden die hun reclassering uitwerken in de provincies Vlaams-Brabant en Antwerpen.

3. PROCEDURE

3.1 Beslissing over de plaatsing in een transitiehuis en mededeling.

- De plaatsing in een transitiehuis wordt toegekend door de Minister of zijn gemachtigde (DDB), op schriftelijk verzoek van de directeur, vergezeld van zijn met redenen omkleed advies.
- De directeur bezorgt voor de veroordeelden die naar zijn oordeel beantwoorden aan de voorwaarden vermeld in punt 2 (voorwaarden voor plaatsing in een transitiehuis) een dossier aan de directie Detentiebeheer, dat bestaat uit:
 - het verzoek van de directeur tot plaatsing in een transitiehuis, samen met het gemotiveerd advies van de directie
 - over de plaatsing in een transitiehuis
 - over de toekenning van uitgaansvergunningen;
 - dit advies bevat, in voorkomend geval, de bijzondere voorwaarden die de directeur nodig acht op te leggen².
 - een verslag van de psychosociale dienst;
 - een verzoek van de veroordeelde tot toekenning van uitgaansvergunningen die noodzakelijk zijn voor de uitvoering van het plaatsingsplan met het oog op voorbereiding van zijn sociale re-integratie³;
 - het akkoord van de veroordeelde met het plaatsingsplan⁴;
 - het akkoord van de veroordeelde met het huishoudelijk reglement van het transitiehuis⁵.

² Zie bijlage 2.

³ Zie bijlage 2.

⁴ Zie bijlage 1.

⁵ Zie bijlage 1.

- Binnen 14 werkdagen na de ontvangst van het dossier neemt de DDB een beslissing (zie bijlage 3-a of 3-b) die wordt gemotiveerd⁶.

Indien de DDB van oordeel is dat het dossier niet in staat is en er aldus bijkomende informatie nodig is om een beslissing te kunnen nemen, kan deze termijn éénmalig met 7 dagen worden verlengd. Dit wordt onverwijld meegedeeld aan de directeur en de veroordeelde.

- De beslissing tot plaatsing in een transitiehuis en tot toekenning van de noodzakelijke uitgaansvergunningen ter uitvoering van het plaatsingsplan (bijlage 3-a):
 - Deze beslissing bevat steeds de algemene voorwaarde dat de veroordeelde geen nieuwe strafbare feiten mag plegen.
 - De beslissing tot plaatsing in een transitiehuis bevat tevens volgende bijkomende voorwaarden:
 - het huishoudelijk reglement naleven
 - het plaatsingsplan naleven
 - De DDB kan aan de beslissing tot plaatsing en aan de beslissing tot toekenning van uitgaansvergunningen bijzondere voorwaarden verbinden die tegemoetkomen aan de tegenaanwijzingen vermeld in artikel 5, 2^{o7}, resp. 9/3, § 1, 3^{o8}, van de wet externe rechtspositie.
 - De DDB wijst eveneens de gevangenis aan die tijdens de duur van de plaatsing in het transitiehuis het detentiedossier van de veroordeelde zal beheren.⁹
 - De beslissing tot plaatsing in een transitiehuis bepaalt dat deze beslissing komt te vervallen ingeval van toekenning van beperkte detentie, elektronisch toezicht of invrijheidstelling¹⁰.
- De DDB deelt de beslissing tot toekenning of weigering binnen 24 uur schriftelijk mee aan de veroordeelde, het openbaar ministerie en de directeur.

De directeur deelt de beslissing tot toekenning van een plaatsing en tot toekenning van uitgaansvergunningen binnen de 24 uur mee aan de procureur des Konings van het arrondissement waar het transitiehuis gelegen is.

Hij stelt het slachtoffer zo snel mogelijk en in elk geval binnen 24 uur via het snelst mogelijke, schriftelijke communicatiemiddel, in kennis van de plaatsing in een transitiehuis.

3.2 Uitvoerbaarheid van de beslissing

De beslissing tot plaatsing in een transitiehuis en de beslissing tot toekenning van uitgaansvergunningen zullen uitvoerbaar zijn zodra er een plaats beschikbaar is in het transitiehuis en dit met inachtneming van de plaats op de wachtlijst.

⁶ Indien de DDB geen beslissing genomen zou hebben binnen de voorziene termijn, dient deze beslissing steeds te worden afgewacht.

⁷ Deze tegenaanwijzingen hebben betrekking op het gevaar dat de veroordeelde zich aan de uitvoering van zijn straf zou onttrekken, op het risico dat hij tijdens de uitgaansvergunning ernstige strafbare feiten zou plegen of op het risico dat hij de slachtoffers zou lastig vallen.

⁸ Deze tegenaanwijzingen hebben betrekking op het gevaar dat de veroordeelde zich tijdens de periode van plaatsing in een transitiehuis aan de strafuitvoering zou onttrekken, ernstige strafbare feiten zou plegen of de slachtoffers zou lastig vallen.

⁹ Voor de veroordeelden die verblijven in het transitiehuis te Mechelen wordt dit de gevangenis van Mechelen.

¹⁰ De directie verwittigt de DDB in geval van toekenning van beperkte detentie, elektronisch toezicht of invrijheidstelling.

NB. Aangezien het transitiehuis een beperkte capaciteit heeft, zal er op het niveau van de DDB een wachtlijst aangelegd worden van veroordeelden voor wie beslist is tot plaatsing in het transitiehuis. Deze wachtlijst wordt als volgt beheerd:

- De wachtlijst wordt chronologisch aangevuld in functie van de data van de beslissingen tot plaatsing.

- De veroordeelde wordt geschrapt van de wachtlijst:
 - indien er na de toekenning van de beslissing tot plaatsing in hoofde van de veroordeelde een tegenaanwijzing ontstaat die niet bestond op het moment van de beslissing tot plaatsing en de DDB heeft een beslissing tot herroeping genomen;
 - indien de veroordeelde niet meer aan de tijdsvoorwaarden voldoet voor een beslissing tot plaatsing en indien de DDB de beslissing heeft herroepen;
 - in geval van toekenning van beperkte detentie, elektronisch toezicht of (vervroegde) invrijheidstelling.

4. TIJDENS DE MODALITEIT VAN PLAATSING

4.1 Verplaatsing naar het transitiehuis

Wanneer de beslissing tot plaatsing in een transitiehuis en de beslissing tot toekenning van uitgaansvergunningen uitvoerbaar geworden zijn, verplaatst de veroordeelde zich op de met de verantwoordelijke afgesproken datum naar het transitiehuis. Hij verlaat op dat ogenblik de gevangenis aan de hand van een UV.

4.2 Uitvoering van uitgaansvergunningen in het kader van het plaatsingsplan

De concrete tijdstippen waarop de veroordeelde het transitiehuis verlaat, worden in overleg bepaald tussen de veroordeelde en de verantwoordelijke van het transitiehuis.

4.3 Verslaggeving door de verantwoordelijke van het transitiehuis

De verantwoordelijke van het transitiehuis brengt maandelijks schriftelijk verslag uit bij de directeur van de gevangenis die het detentiedossier van de veroordeelde beheert. Deze verslaggeving heeft betrekking op:

- de naleving van de bijzondere voorwaarden;
- de deelname aan de in het plaatsingsplan opgelegde activiteiten;
- het verloop van het verblijf in het transitiehuis en in het bijzonder de moeilijkheden en incidenten die zich tijdens het verblijf van de veroordeelde voordoen;
- de naleving van de bepalingen van het huishoudelijk reglement;
- de tijdstippen waarop de veroordeelde het transitiehuis verlaten heeft.

4.4 Toepassing wet externe rechtspositie

De wet externe rechtspositie blijft onverkort van toepassing op de veroordeelden die in een transitiehuis verblijven.

De directeur van de gevangenis die het detentiedossier van de veroordeelde beheert, licht de veroordeelde, via de verantwoordelijke van het transitiehuis, op de in de wet externe rechtspositie vermelde tijdstippen in over de mogelijkheid van toekenning van penitentiair verlof, elektronisch toezicht, beperkte detentie, voorwaardelijke invrijheidstelling of voorlopige invrijheidstelling met het oog op verwijdering van het grondgebied.

Wanneer de veroordeelde een verzoek indient voor één van deze modaliteiten of voor een uitgaansvergunning die los staat van de uitvoering van het plaatsingsplan (bv. bezoek aan ziek familielid), bezorgt de directeur, op basis van de maandelijkse verslaggeving van de verantwoordelijke van het transitiehuis, een gemotiveerd advies aan de strafuitvoeringsrechtbank/strafuitvoeringsrechter of aan de directie Detentiebeheer overeenkomstig de geldende reglementering.

4.5 Wijziging van de bijzondere voorwaarden en van het plaatsingsplan

4.5.1 De bijzondere voorwaarden kunnen door de DDB – bij met redenen omklede beslissing – worden aangepast, op verzoek van de veroordeelde, de directeur of het openbaar ministerie.

4.5.2 Het door de verantwoordelijke van het transitiehuis en directeur, met medewerking van de veroordeelde, uitgewerkte plaatsingsplan kan in de loop van de plaatsing nader worden geconcretiseerd en bijgestuurd, onder meer in functie van de evolutie van het re-integratietraject van de veroordeelde.

Voor zover de wijzigingen aan dit plaatsingsplan niet raken aan de door de DDB opgelegde bijzondere voorwaarden, dient de DDB hier niet in tussen te komen.

4.6 Niet-naleving van de voorwaarden

Indien de voorwaarden van een beslissing tot plaatsing in een transitiehuis niet worden nageleefd, of indien er in hoofde van de veroordeelde een tegenaanwijzing ontstaat die niet bestond op het moment van de beslissing tot plaatsing, kan de DDB beslissen om:

- 1) de voorwaarden aan te passen;
- 2) de beslissing te herroepen.

De verantwoordelijke van het transitiehuis bezorgt aan de directeur die instaat voor het beheer van het dossier van de veroordeelde, na de veroordeelde gehoord te hebben, een verslag over de niet-naleving van de voorwaarden of over het ontstaan van een tegenaanwijzing.

De directeur bezorgt het verslag van de verantwoordelijke en desgevallend de opmerkingen van de veroordeelde aan de DDB.

De DDB neemt een beslissing binnen 14 dagen te rekenen van de dag van de kennisneming van de niet-naleving van de voorwaarden. Ingeval van hoogdringendheid kan de directeur een beslissing tot herroeping nemen die onverwijld ter bekrachtiging moet worden voorgelegd aan de DDB.

De beslissing van de DDB wordt binnen 24 uur schriftelijk meegedeeld aan de veroordeelde, het openbaar ministerie en de directeur. In geval van herroeping stelt de directeur het slachtoffer zo snel mogelijk, en in elk geval binnen 24 uur, via het snelst mogelijke, schriftelijke communicatiemiddel hiervan in kennis.

In geval van herroeping wordt de veroordeelde terug overgebracht naar de gevangenis die aangeduid was om tijdens het verloop van zijn plaatsing in het transitiehuis zijn detentiedossier te beheren.

4.7 Wijziging tijdsvoorwaarden

In geval de veroordeelde niet meer aan de tijdsvoorwaarden voldoet voor een beslissing tot plaatsing in een transitiehuis, licht de directeur die het dossier van de veroordeelde beheert¹¹ de DDB hiervan in en geeft een advies omtrent de eventuele handhaving van de beslissing tot plaatsing.

In principe wordt de beslissing tot plaatsing door de DDB herroepen.

Nadat de directie hierover advies heeft gegeven (zie vorige alinea) en mits specifieke motivatie kan de DDB beslissen om:

- 1) de voorwaarden aan te passen;
- 2) de beslissing te handhaven.

Deze beslissing wordt schriftelijk meegedeeld aan de veroordeelde, het openbaar ministerie en de directeur. Ingeval van herroeping stelt de directeur het slachtoffer via het snelst mogelijke, schriftelijke communicatiemiddel hiervan in kennis.

4.8 In gevaar brengen van de fysieke of psychische integriteit van derden

Indien de veroordeelde de fysieke of psychische integriteit van derden ernstig in gevaar brengt, kan de procureur des Konings bij de rechtbank binnen het rechtsgebied waar de veroordeelde zich bevindt, zijn voorlopige aanhouding bevelen. Hij deelt onmiddellijk zijn beslissing mee aan de DDB.

De DDB neemt een beslissing over de plaatsing in een transitiehuis binnen zeven dagen volgend op de aanhouding van de veroordeelde. Deze beslissing wordt binnen 24 uur schriftelijk meegedeeld aan de veroordeelde, het openbaar ministerie en de directeur. In geval van herroeping stelt de directeur het slachtoffer zo snel mogelijk, en in elk geval binnen 24 uur, via het snelst mogelijke, schriftelijke communicatiemiddel hiervan in kennis.

¹¹ Dit is:

- wanneer de plaatsing in een transitiehuis een aanvang genomen heeft: de directeur van de gevangenis die tijdens de duur van de plaatsing in het transitiehuis het detentiedossier van de veroordeelde beheert;
- wanneer de veroordeelde zich op de wachtlijst bevindt: de directeur van de gevangenis waar de veroordeelde verblijft.

5. Invrijheidstelling

Wanneer de veroordeelde het transitiehuis verlaat met het oog op een invrijheidstelling, dient de veroordeelde zich te begeven naar de gevangenis die instond voor het beheer van zijn detentiedossier voor het vervullen van de vrijstellingsformaliteiten.

6. Inwerkingtreding

Deze instructies treden in werking op 1 september 2019.

Rudy VAN DE VOORDE
Directeur-generaal DG EPI

3. HUISHOUDELIJK REGLEMENT TRANSITIEHUIS MECHELEN

HUISHOUDELIJK REGLEMENT TRANSITIEHUIS MECHELEN

I. INLEIDING + BEGRIPPENLIJST

Een transitiehuis is een kleinschalig woonproject (van ongeveer vijftien plaatsen) waarbij bepaalde veroordeelden tegen het einde van hun straf de kans krijgen om er een deel van die straf door te brengen.

In het transitiehuis spreken we steeds over *deelnemers*, en niet bewoners of cliënten. Het gaat namelijk steeds over deel-nemen, enerzijds deel te zijn van het transitiehuis en anderzijds actief deel te nemen in de eigen re-integratie en toekomst.

In het transitiehuis werkt een personeelsteam van (1) *leefcoaches* die inzetten op ADL-wonen (Acties-Dagelijks-Leven) en (2) *krachtcoaches* gericht naar het individueel krachtgericht trajectwerken. Een *verantwoordelijke* staat in voor het beheer van het transitiehuis.

Het huishoudelijk reglement richt zich tot de deelnemer zodat deze kennis heeft van de procedures en de regels die binnen het transitiehuis op hem van toepassing zijn. Het huishoudelijk reglement wordt ter beschikking gesteld van de deelnemer die de verplichting heeft de regels ervan na te leven.

II. ALGEMENE BEPALINGEN

De plaatsing in een transitiehuis is een vorm van detentie waarbij de veroordeelde deelnemer zijn vrijheidsstraf ondergaat op basis van een plaatsingsplan.

- Gedragsregels

Het transitiehuis is een drugs en alcoholvrij huis. Roken gebeurt in de daartoe aangepaste ruimtes. In het transitiehuis gaat men op een respectvolle wijze met elkaar om. Geweld gebruiken of dreigen geweld te gaan gebruiken is onder alle omstandigheden verboden. Verbale en fysieke agressie wordt dus niet geaccepteerd. Hierop volgt onmiddellijk een verslag van de verantwoordelijke aan de gevangenisdirectie.

Overlast aan een mededeelnemer is niet toegestaan. In het transitiehuis wordt rekening met elkaar gehouden en wordt ondersteuning geboden waar dat nodig is, zodat voor een ieder het verblijf zo goed mogelijk verloopt. Hierbij is het uitgangspunt "niet alleen respect voor jezelf maar ook voor de ander".

In het transitiehuis wordt Nederlands of Frans gesproken (afhankelijk van de locatie in Vlaanderen of Wallonië).

Deelnemers zijn tussen 22.00 uur en 07.00 uur in het transitiehuis aanwezig, tenzij anders bepaald via een verlofregeling en conform het plaatsingsplan. Elke deelnemer meldt zich altijd aan als hij het transitiehuis verlaat en hiernaar terugkeert.

III. ONTHAAL

Bij eerste aankomst in het transitiehuis heeft de deelnemer een onthaalgesprek met de verantwoordelijke, waarbij alle administratieve, financiële items, omgangsregels, plaatsingsplan en

huishoudelijke regels worden besproken. Aan het begin van het traject bij het transitiehuis ontvangt de deelnemer een toegangssleutel. De deelnemer is zelf verantwoordelijk voor de toegangssleutel. Deze is persoonsgebonden en wordt niet uitgeleend aan anderen. De deelnemer ontvangt ook alle informatie over zijn verblijf, dagbesteding, activiteiten, hulp- en dienstverlening, medische en geestelijke gezondheidszorg, vrije tijd, sport, etc.

IV. DAGINDELING / WERK / OPLEIDING

Bij de concrete invulling van de dagbesteding wordt rekening gehouden met het plaatsingsplan van de deelnemer en met de (verplichte) activiteiten waaraan de deelnemer moet deelnemen met het oog op zijn re-integratie. Van maandag tot en met vrijdag moet er ten minste 26 uur zinvolle daginvulling zijn in de vorm van een tewerkstelling, vrijwilligerswerk, opleiding, training, groepswerking, vrijetijdsbesteding of andere verplichtingen zoals therapieën.

V. VRIJETIJSBESTEDING

De deelnemer heeft de mogelijkheid om (voor eigen rekening) kranten, tijdschriften en andere publicaties te ontvangen waarvan de verspreiding niet wettelijk of bij rechterlijke beslissing verboden is. De deelnemer heeft het recht om dagelijkse minstens een uur in de buitenlucht te verblijven. De deelnemer heeft de mogelijkheid tot sport gedurende ten minste twee uren in de week.

VI. MATERIËLE LEVENSVORWAARDEN

VI.1 Kamer en levensruimte(n)

Bij het in gebruik nemen van de kamer wordt de kamer gecontroleerd op de aanwezige inventaris en ondertekent de deelnemer de inventarisatielijst. Op regelmatige tijdstippen en bij het vertrek wordt de inventarislijst samen met de deelnemer doorgenomen en gecheckt of alle spullen nog aanwezig zijn. Indien door de deelnemer schade wordt toegebracht aan deze goederen, kan hem gevraagd worden de schade te vergoeden in overeenstemming met de gemeenrechtelijke regels.

De individuele kamer van de deelnemer heeft standaard een bed, tafel, stoel, kast en wastafel. Schilderen en behangen is niet toegestaan. De deelnemer kan zijn kamer wel verder inrichten met decoratieve voorwerpen.

VI.2 Bezit van voorwerpen en geld

Deelnemers kunnen persoonlijke voorwerpen op hun kamer houden. Deze voorwerpen worden opgenomen in de inventarislijst van de kamer. Wapens, drugs, alcohol en bij wet verboden voorwerpen zijn niet toegelaten. De voorwerpen die worden afgewend van hun normaal gebruik worden uit de kamer verwijderd. Verkopen, ruilings, leningen, schenkingen van voorwerpen en andere gelijkaardige handelingen tussen deelnemers is niet toegelaten, behoudens met akkoord van de verantwoordelijke. Bezoek kan beperkt en op voorhand toegelaten voorwerpen binnen brengen met tussenkomst van de verantwoordelijke. Deelnemers beschikken over de mogelijkheid van een eigen individuele bankrekening. Ze kunnen steeds in beperkte mate contant geld bezitten, met een maximum van 50 euro.

Huisdieren zijn niet toegelaten.

VI.3 Kledij

Deelnemers hebben vrijheid van kleding en bij het verlaten van de kamer dient de deelnemer behoorlijk gekleed te zijn.

Wasmachine en droogkast zijn ter beschikking van de deelnemer. Wasproducten worden ter beschikking gesteld.

VI.4 Voeding en hygiëne

Ruimtes zoals de keuken, leefruimte, douche, toilet, en de eigen kamer dienen regelmatig schoongemaakt te worden. Iedere deelnemer draait mee in een huisrooster (poetsen douches, etc) en verleent zijn medewerking bij niet geplande onderhoudszaken, zoals extra schoonmaak, klusdagen etc.

Alles schoonmaakproducten en -materialen worden ter beschikking gesteld van de deelnemer.

VII. CONTACTEN MET DE BUITENWERELD

VII.1 Bezoek

- **Bezoekuren en -regeling**

De deelnemers hebben de mogelijkheid tot minstens drie bezoeken per week (waarvan 1 op woensdagnamiddag en 1 in het weekend). De duur ervan is minimum één uur. Deze bezoeken vinden plaats op afgesproken tijdstippen tussen 9u en 20u in het transitiehuis, steeds afhankelijk van de afspraken en voorwaarden opgenomen in het plaatsingsplan.

Bezoek wordt bij voorkeur 3 werkdagen van te voren aangevraagd bij de verantwoordelijke. Onverwacht bezoek wordt aangevraagd bij de verantwoordelijke, deze zal een beslissing nemen, conform het plaatsingsplan.

Bezoek van de deelnemer mag geen drugs of alcohol bij zich hebben en mag niet onder invloed zijn. Logeren van bezoek is niet toegestaan. -De deelnemer heeft het recht om op ieder ogenblik het bezoek te weigeren. Indien de deelnemer of de bezoeker de geldende regels niet naleeft, kan het bezoek voortijdig beëindigd worden. Bezoek dat het transitiehuis verlaat, dient rekening te houden met de omwonenden, ook buiten.

De deelnemer ontvangt het bezoek de eerste ke(e)r(en) in de gemeenschappelijke bezoekeruimte of een gespreksruimte. Na akkoord van de verantwoordelijke is een bezoek op de kamer mogelijk.

- **Toegelaten bezoekers**

De in de gevangenis reeds toegelaten bezoekers, worden ook toegelaten tot het bezoek in het transitiehuis, behoudens de mogelijkheid tot weigering door de verantwoordelijke zoals hieronder beschreven.

Voor zover het bezoekers betreft die in de gevangenis nog niet tot het bezoek werden toegelaten, gelden de hiernavolgende regels:

Bloed- en aanverwanten in de rechte lijn, de voogd, de echtgenoot, de wettelijk of feitelijk samenwonende partner, de broers, zusters, ooms, tantes en grootouders worden tot het bezoek toegelaten nadat ze hun hoedanigheid bewezen hebben (dit geldt ook voor de half-, stief- en schoonfamilie). Indien de relatie niet onmiddellijk kan aangetoond worden, dient de procedure voor 'andere bezoeker' te worden gevolgd. Het bewijs van de hoedanigheid van verwantschap wordt geleverd aan de hand van officiële documenten (bv. trouwboekje, attest van gezinssamenstelling, ...).

Het bezoek kan tijdelijk geweigerd worden indien er aanwijzingen zijn dat het bezoek de orde en / of de veiligheid in het gedrang zou kunnen brengen.

De andere bezoekers (bv. een vriend, de niet- samenwonende partner, de kinderen van de partner, neven, nichten...) worden tot het bezoek toegelaten na beslissing van de verantwoordelijke. Deze bezoekers dienen een kopie van een geldig officieel document (met naam, voornaam en met foto) en een schriftelijke aanvraag waarin het gerechtvaardigd belang uiteengezet wordt per post op te sturen aan de deelnemer. De deelnemer voegt deze kopie bij het formulier 'aanvraag bezoektoelating' en bezorgt deze aan de verantwoordelijke voor goedkeuring. Indien geen gerechtvaardigd belang kan worden aangetoond of wanneer de orde en / of veiligheid in het gedrang zou kunnen gebracht worden kan de verantwoordelijk het bezoek weigeren.

Minderjarige bezoekers onder de 16 jaar moeten steeds vergezeld zijn van een ouder of een meerderjarig persoon die hiervoor de toelating heeft verkregen van de ouders of de voogd. De deelnemer kan aan de verantwoordelijke een document 'aanvraag bezoektoelating vragen. Minderjarigen van 16 en 17 jaar moeten in het bezit zijn van een toelating van een persoon die het ouderlijk gezag uitoefent (toelatingsbrief en een kopie van een officieel identiteitsdocument), tenzij zij bij een van hun ouders op bezoek komen of vergezeld zijn door één van hen.

Het aantal bezoekers per bezoek is beperkt tot 3 volwassenen plus de kinderen.

VII.2 GSM, telefoon en computer

Deelnemers hebben de mogelijkheid tot het gebruik van een gsm en computer in het transitiehuis. In het transitiehuis is ook een telefoon (vaste lijn) aanwezig die de deelnemers op vraag kunnen gebruiken.

VII.3 Contacten met de advocaat en consulaire en diplomatieke ambtenaren

Deelnemers hebben de mogelijkheid tot briefuitwisseling met hun advocaat. De deelnemer heeft de mogelijkheid tot dagelijks contact met zijn advocaat in het transitiehuis, en dit tussen 7u en 20u30.

VII.4 Contacten met de media

Deelnemers hebben de mogelijkheid tot briefuitwisseling of schriftelijke contacten met de media. Voor elk ander contact met een vertegenwoordiger van de media is een toelating van de minister vereist.

VIII. GODSDIENST EN LEVENSBESCHOUWING

De deelnemer heeft het recht om een erkende godsdienst of een levensbeschouwing te beleven en te belijden, mits inachtneming van de rechten van anderen. Godsdienstbeoefenaars hebben op afgesproken tijdstippen tussen 9u en 20u toegang tot het transitiehuis.

IX. GEZONDHEIDSZORG

Een arts is op afroep beschikbaar in het transitiehuis. Indien een deelnemer beroep wenst te doen op de tussenkomst van een arts, wordt de vraag gesteld aan de verantwoordelijke, die op zijn beurt de arts verwittigt. De deelnemer die een beroep wenst te doen op een arts van zijn eigen keuze, kan hiertoe een aanvraag indienen bij de verantwoordelijke, die dan contact opneemt. Deze consultatie gebeurt op kosten van de deelnemer.

X. DEELNEMERSVERGADERING

In het transitiehuis is er minimum tweemaal per maand een deelnemersvergadering waarin het samenleven in het transitiehuis besproken wordt.

XI. HULP- EN DIENSTVERLENING

De deelnemer heeft de mogelijkheid tot alle vormen van beschikbare hulp- en dienstverlening in de samenleving. Organisaties actief in de hulp- en dienstverlening hebben op afgesproken tijdstippen tussen 9u en 20u toegang tot het transitiehuis.

XII. RECHTSHULPVERLENING EN JURIDISCHE BIJSTAND

De deelnemer heeft recht op alle vormen van in de samenleving beschikbare rechtshulpverlening en juridische bijstand.

XIII. KLACHTENBEHANDELING

Deelnemers hebben steeds de mogelijkheid gebruik te maken van de klachtenprocedure.. Deze wordt aan de deelnemer meegedeeld bij de start van zijn verblijf in het transitiehuis en is aanwezig op de kamer van de deelnemer. Klachten worden schriftelijk ingediend bij de verantwoordelijke van het transitiehuis en worden behandeld conform de klachtenprocedure.

XIV. SCHADE AAN VOORWERPEN

De deelnemer wordt geacht de hem ter beschikking gestelde goederen naar behoren te gebruiken voor het doel waarvoor ze bestemd zijn. Indien schade wordt toegebracht aan deze goederen, kan gevraagd worden de schade te vergoeden in overeenstemming met de gemeenrechtelijke regels.

De deelnemer kan bepaalde persoonlijke voorwerpen in zijn kamer onderbrengen dan wel bij zich hebben. Het in het bezit houden van deze persoonlijke voorwerpen tijdens het verblijf gebeurt op eigen verantwoordelijkheid, behoudens de gevallen van gebrek in de inrichting of fout van een personeelslid.

Onverminderd het voeren van een gerechtelijke procedure, dient de deelnemer, die meent dat één van zijn goederen beschadigd of verdwenen is ten gevolge van een fout van een personeelslid of door een gebrek in de inrichting, dit onmiddellijk na de vaststelling ervan schriftelijk mee te delen aan de verantwoordelijke. Indien de deelnemer een vergoeding wenst voor zijn schade, dient hij een verzoek tot schadeloosstelling in te dienen bij de verantwoordelijke, met precieze vermelding van de geleden schade. De deelnemer dient zijn schade te bewijzen (aan de hand van facturen, ...).

XV. DOSSIERINZAGE

Elke deelnemer kan, indien gewenst, een aanvraag indienen bij de verantwoordelijke teneinde zijn persoonlijk dossier in te kijken.

Ter goedkeuring :

Koen Geens

Vice-eerste minister en Minister van Justitie belast met de
Regie der Gebouwen

4. HUISHOUDELIJK REGLEMENT TRANSITIEHUIS EDINGEN

Annexe 12

RÈGLEMENT D'ORDRE INTÉRIEUR DE LA MAISON DE TRANSITION D'ENGHIEN

I. INTRODUCTION + DÉFINITION DES NOTIONS

Une maison de transition est un projet d'habitation à petite échelle (d'une quinzaine de places) permettant à certains condamnés de purger une partie de leur peine lorsque celle-ci touche à sa fin.

Dans une maison de transition, il est toujours question de **participants**, et non de résidents ou de clients. En effet, il s'agit toujours de participer, c'est-à-dire faire partie d'une maison de transition mais aussi prendre part activement à sa propre réinsertion et à son avenir.

Sont employés au sein d'une maison de transition du personnel de (1) **coaches de vie** misant sur l'habitation AVJ (Actions-Vie-Journalière) et de (2) **coaches de force** dédiés aux activités de parcours individuelles et axées sur les forces. Un **responsable** se charge de la gestion de la maison de transition.

Le règlement d'ordre intérieur s'adresse au participant afin de l'informer des procédures et des règles qui lui sont applicables au sein de la maison de transition. Le règlement d'ordre intérieur est mis à la disposition du participant qui est contraint d'en suivre les règles.

II. Dispositions générales

Le placement en maison de transition est une forme de détention où le participant condamné subit sa peine privative de liberté sur la base d'un plan de placement.

● Règles de conduite

La consommation de drogue ou d'alcool n'est pas tolérée au sein de la maison de transition. Fumer est autorisé dans les espaces prévus à cet effet. Les contacts avec autrui sont respectueux au sein de la maison de transition. L'usage de la violence ou les menaces d'y recourir sont interdits en toutes circonstances. Les agressions verbales et physiques ne sont donc pas acceptées. S'ensuivra immédiatement un rapport rédigé par le responsable à l'attention du directeur de la prison.

Il est défendu d'importuner un autre participant. Au sein de la maison de transition, il est tenu compte de tout le monde et un soutien est apporté lorsque c'est nécessaire. De cette manière, le séjour se déroule le mieux possible pour tout le monde. À cet égard, le principe de base est le suivant : « respectez non seulement vous-même mais également les autres ».

Le néerlandais ou le français est employé au sein de la maison de transition (selon son emplacement en Flandre ou en Wallonie).

Les participants sont présents entre 22h00 et 07h00 au sein de la maison de transition, sauf indication contraire via un régime de congé et conformément au plan de placement. Chaque participant se manifeste systématiquement lorsqu'il quitte la maison de transition et lorsqu'il y revient.

III. ACCUEIL

Lors de sa première arrivée au sein de la maison de transition, le participant passe un entretien d'accueil avec le responsable, durant lequel sont abordés toutes les questions administratives et financières, les droits de visite, le plan de placement et les règles internes. A l'entame du parcours au sein de la maison de transition, le participant reçoit une clé d'accès. Le participant est lui-même responsable de cette clé d'accès. Celle-ci est nominative et ne peut être prêtée à un tiers. Le participant reçoit également toutes les informations sur son séjour, ses occupations journalières, ses activités, les services et aides disponibles, les soins de santé médicaux et mentaux, son temps libre, les activités sportives, etc.

IV. AGENDA DU JOUR / TRAVAIL / FORMATION

Au moment de compléter concrètement le programme du jour, il est tenu compte du plan de placement du participant et des activités (obligatoires) auxquelles est tenu de participer le participant en vue de sa réinsertion. Du lundi au vendredi inclus, 26 heures doivent au minimum être consacrées utilement, sous la forme d'un emploi, d'un travail volontaire, d'une formation, d'un entraînement, d'un travail en groupe, d'une occupation du temps libre ou d'autres obligations, telles que les thérapies.

V. OCCUPATION DU TEMPS LIBRE

Le participant a la possibilité de recevoir (à ses propres frais) des journaux, des magazines et autres publications dont la diffusion n'est pas interdite légalement ou par décision judiciaire. Le participant a le droit de passer quotidiennement au moins une heure à l'air libre. Le participant a la possibilité de faire du sport durant deux heures par semaine minimum.

VI. CONDITIONS DE VIE MATÉRIELLES

VI.1 Chambre et espace(s) de vie

Lors de la mise en service de la chambre, celle-ci est contrôlée par rapport à l'inventaire existant. Le participant signe la liste reprenant l'inventaire. À intervalles réguliers et lors du départ, l'inventaire est passé en revue avec le participant et l'on vérifie si tous les objets sont encore présents. Si le participant a occasionné des dommages à ces biens, il peut lui être demandé de réparer les dommages conformément aux règles de droit commun.

La chambre individuelle du participant comprend de manière standard un lit, une table, une chaise, une armoire et un lavabo. Il est interdit de peindre ou de tapisser. Le participant peut toutefois aménager sa chambre avec des objets décoratifs.

VI.2 Possession d'objets et d'argent

Les participants peuvent conserver des objets personnels dans leur chambre. Ces objets sont repris dans l'inventaire de la chambre. Les armes, la drogue, l'alcool et les objets prohibés par la loi sont interdits. Les objets détournés de leur usage normal sont retirés de la chambre. La vente, l'échange, le prêt et le don d'objets et autres actes similaires entre participants ne sont pas autorisés, sauf avec l'accord du responsable. Les visiteurs peuvent apporter des objets en nombre limité et autorisés au préalable, à l'intervention du responsable. Les participants ont la possibilité de disposer de leur propre compte bancaire individuel. Ils peuvent toujours, dans une mesure limitée, posséder de l'argent comptant, pour un montant maximum de 50 euros.

Les animaux domestiques ne sont pas autorisés.

VI.3 Habillement

Le participant est libre de s'habiller comme il le souhaite et lorsqu'il quitte la chambre, il doit avoir une tenue correcte.

Une machine à laver et un sèche-linge sont à disposition du participant. Des produits de lessive sont mis à disposition.

VI.4 Alimentation et hygiène

Les locaux tels que la cuisine, l'espace de vie, la douche, les toilettes et la chambre doivent être régulièrement nettoyés. Chaque participant travaille selon un calendrier (nettoyage des douches, etc.) et apporte sa collaboration aux tâches d'entretien non planifiées : nettoyage supplémentaire, journées de nettoyage, etc.

Tous les produits et le matériel de nettoyage sont mis à la disposition du participant.

VII. CONTACTS AVEC LE MONDE EXTÉRIEUR

VII.1 Visite

• Heures et règlement

Les participants ont la possibilité de recevoir au moins trois visites par semaine (dont 1 le mercredi après-midi et 1 le week-end). Elles ont une durée minimale d'une heure. Ces visites ont lieu entre 9h00 et 20h00 dans la maison de transition à des moments convenus, toujours en fonction des accords et conditions figurant dans le plan de placement.

La visite est demandée de préférence 3 jours ouvrables à l'avance au responsable. Une visite imprévue est demandée au responsable, qui prendra une décision conformément au plan de placement.

Le ou les visiteurs du participant ne peuvent avoir en leur possession de la drogue ou de l'alcool et ne peuvent être sous influence. Les visiteurs ne peuvent pas loger sur place. - Le participant a le droit de refuser à tout moment la visite. Si le participant ou le visiteur ne respecte pas les règles en vigueur, il peut être mis fin prématurément à la visite. Le ou les visiteurs qui quittent la maison de transition doivent tenir compte des riverains, y compris à l'extérieur.

La ou les premières fois, le participant reçoit la visite dans l'espace de visite commun ou au parloir. Après accord du responsable, la visite peut avoir lieu en chambre.

- **Visiteurs autorisés**

Les visiteurs déjà autorisés dans la prison sont également admis à la visite dans la maison de transition, sous réserve d'une possibilité de refus du responsable, décrite ci-dessous.

En ce qui concerne les visiteurs qui n'avaient pas encore été autorisés à la visite dans la prison, les règles suivantes sont d'application :

Les parents et alliés en ligne directe, le tuteur, le conjoint, le cohabitant légal ou de fait, les frères, sœurs, oncles, tantes et grands-parents sont admis à la visite après avoir justifié de leur qualité (cela s'applique également aux belles-familles). Si la relation ne peut être établie immédiatement, la procédure 'autre visiteur' doit être suivie. La preuve de la qualité du lien de parenté sera fournie au moyen de documents officiels (p. ex. livret de mariage, attestation de composition de famille...).

La visite peut être temporairement refusée s'il existe des indices qu'elle pourrait compromettre l'ordre et/ou la sécurité.

Les autres visiteurs (p. ex. un ami, le partenaire non cohabitant, les enfants du partenaire, des neveux, nièces...) sont admis à la visite après approbation du responsable. Ces visiteurs doivent envoyer par la poste au participant une copie d'un document officiel valable (avec nom, prénom et photo) et une demande écrite qui précise l'intérêt légitime. Le participant joint cette copie au formulaire 'demande d'autorisation de visite' qu'il remet au responsable pour approbation. Si aucun intérêt légitime ne peut être établi ou si l'ordre et/ou la sécurité risquent d'être compromis, le responsable peut refuser la visite.

Les visiteurs mineurs de moins de 16 ans doivent toujours être accompagnés d'un parent ou d'une personne majeure ayant obtenu pour ce faire l'autorisation des parents ou du tuteur. Le participant peut demander un document 'demande d'autorisation de visite' au responsable. Les mineurs de 16 et 17 ans doivent être en possession d'une autorisation de la personne qui exerce l'autorité parentale (lettre d'autorisation et copie d'un document d'identité officiel), sauf s'ils visitent l'un de leurs parents ou sont accompagnés par l'un d'eux.

Le nombre de visiteurs par visite est limité à 3 adultes plus les enfants.

VII.2 GSM, téléphone et ordinateur

Les participants ont la possibilité d'utiliser un GSM ou un ordinateur dans la maison de transition. Il y a également dans la maison de transition un téléphone (ligne fixe) dont les participants peuvent se servir sur demande.

VII.3 Contacts avec l'avocat et les agents consulaires et diplomatiques

Les participants ont la possibilité de correspondre avec leur avocat. Le participant peut avoir des contacts journaliers avec son avocat à la maison de transition entre 7h00 et 20h30.

VII.4 Contacts avec les médias

Les participants peuvent correspondre ou avoir des contacts écrits avec les médias. Tout autre contact avec un représentant des médias est soumis à une autorisation du ministre.

VIII. RELIGION ET PHILOSOPHIE

Le participant a le droit de vivre et de pratiquer une religion ou une philosophie reconnue, dans le respect des droits d'autrui. Les représentants religieux ont accès à la maison de transition à des moments convenus entre 9h00 et 20h00.

IX. SOINS

Un médecin est disponible sur demande à la maison de transition. Si un participant souhaite l'intervention d'un médecin, la demande est adressée au responsable, qui avertit à son tour le médecin. Le participant qui souhaite faire appel à un médecin de son choix peut introduire à cet effet une demande auprès du responsable, qui prend alors contact. Cette consultation s'effectue aux frais du participant.

X. RÉUNION DES PARTICIPANTS

Dans la maison de transition, il y a au minimum deux fois par mois une réunion des participants durant laquelle est abordée la cohabitation dans la maison de transition.

XI. AIDE ET ASSISTANCE

Le participant a la possibilité de bénéficier de toutes les formes d'aide et d'assistance disponibles dans la société. Les organisations actives dans le domaine de l'aide et de l'assistance ont accès à la maison de transition, à des moments convenus, entre 9h00 et 20h00.

XII. ASSISTANCE JUDICIAIRE ET AIDE JURIDIQUE

Le participant a droit à toutes les formes d'assistance judiciaire et d'aide juridique disponibles dans la société.

XIII. TRAITEMENT DES PLAINTES

Les participants ont toujours la possibilité de recourir à la procédure de plainte. Celle-ci est communiquée au participant au début de son séjour dans la maison de transition et se trouve dans sa chambre. Les plaintes sont introduites par écrit auprès du responsable de la maison de transition et sont traitées conformément à la procédure de plainte.

XIV. DOMMAGE AUX BIENS

Le participant est censé faire bon usage des biens mis à sa disposition dans la finalité à laquelle ils sont destinés. Si des dommages sont occasionnés à ces biens, la réparation des dommages peut être demandée conformément aux règles de droit commun.

Le participant peut conserver dans sa chambre ou auprès de lui certains objets personnels. Le participant conserve ces objets personnels durant son séjour sous sa propre responsabilité, hormis dans les cas où il y a un manquement dans le chef de l'établissement ou une faute dans celui d'un membre du personnel.

Sous réserve de mener une procédure judiciaire, le participant qui estime qu'un de ses biens a été endommagé ou a disparu à la suite d'une faute commise par un membre du personnel ou d'un manquement dans l'établissement doit en faire part par écrit au responsable immédiatement après la constatation du dommage ou de la disparition. Si le participant souhaite la réparation de son dommage, il doit introduire une demande d'indemnisation auprès du responsable, en mentionnant précisément le dommage subi. Le participant doit apporter la preuve de son dommage (au moyen de factures...).

XV. CONSULTATION DU DOSSIER

Chaque participant peut, s'il le souhaite, introduire une demande auprès du responsable afin de consulter son dossier individuel.

Pour approbation :

Horaire quotidien semaine

7h-9h00 : Petit déjeuner +
vaisselle + rangement
9h45: Dans la cuisine, réveillé et lavé!
10h : **Briefing du matin**
12h-13h30 : Dîner + vaisselle + rangement
17h - 18h: Préparation repas
18h-19h30 : Souper + vaisselle + rangement
19h30 : **Débriefing du soir**

Le lundi de 19h30 à 21h30 : réunion avec les participants ou réunion thématique

23h : Couvre feu (du dimanche au jeudi soir)

Horaire quotidien week-end

8h-10h : Déjeuner + vaisselle + rangement
10h45: Dans la cuisine, réveillé et lavé!
11h: **Briefing du matin**
12h-14h : Dîner + vaisselle + rangement
17-18h: Préparation repas
18h-20h : Souper + vaisselle + rangement
20h : **Débriefing du soir**
1h : Couvre feu (vendredi et samedi soir)

**5. EVALUATIE PILOOTPROJECT
TRANSITIEHUIZEN ALS NIEUWE
STRAFUITVOERINGSMODALITEIT',
DIRECTIE MEDISCHE EN
PSYCHOSOCIALE DIENSTEN
(DG EPI), 26 APRIL 2021**

Evaluatie pilootproject transitiehuizen als nieuwe strafuitvoeringsmodaliteit

INLEIDING

De Ministerraad keurde op 18 november 2016 de aanpassing van het Masterplan Gevangenen en internering goed. Met dit plan wil de regering de overbevolking in de gevangenen terugdringen en de infrastructuur vernieuwen. Ze wil ook de infrastructuur beter aanpassen aan de re-integratie van gedetineerden en alternatieven voor de klassieke strafuitvoering bieden.

Dit gedifferentieerd detentiebeleid voorzag de invoering van transitiehuizen: kleinschalige projecten (van ongeveer vijftien plaatsen) waarbij bepaalde gedetineerden, geselecteerd op basis van een aantal criteria, tegen het einde van hun straf de kans krijgen om het laatste deel van de straf door te brengen in een transitiehuis. Daarbij worden ze intens bijgestaan en begeleid om erna terug en beter te kunnen functioneren in de maatschappij.

Op 1 september 2019 opende het eerste transitiehuis te Mechelen. Op 1 januari 2020 opende transitiehuis Edingen. Beide worden uitgebaat door G4S Care en Exodus Nederland (project Sterkhuis). Beide projecten kenden een doorlooptijd van één jaar.

Het transitiehuis van Mechelen kende een positieve evaluatie, waarna de werking werd verlengd met een jaar. Het transitiehuis van Edingen kende een aantal werkingsproblemen. Dat transitiehuis kent een ander verloop omwille van onder andere de plotse opstart in Edingen nadat het stadsbestuur van Spa de samenwerking stopte. Dit maakt de inbedding in en relaties met de stad, hulp- en dienstverlening, omwonenden,... minder evident was en meer inspanningen vergde. Bovendien waren er eind 2020 interne problemen na een ernstig incident tussen bewoners en een personeelslid. Dit heeft structurele problemen blootgelegd, waarna een evaluatie en bijsturing volgde. In deze periode werd het transitiehuis niet bewoond.

Voor DG EPI betekende dit dat een actiever toezicht werd gerealiseerd. Het transitiehuis zelf heeft een aantal personeelwissels en methodologische aanpassingen doorgevoerd. Deze worden in samenwerking verder opgevolgd.

Er werd gekozen om de werking van Edingen eveneens te verlengen, teneinde het concept meer tijd te gunnen om zich te ontplooien.

De einddatum voor beide projecten werd op elkaar afgestemd en vastgelegd op 31 augustus 2021.

In zijn recente beleidsverklaring hernam Dhr. Minister van Justitie de intentie tot uitbreiding naar 100 plaatsen op nationaal vlak in transitiehuizen. De uitrol zal op een gefaseerde wijze gebeuren, waarbij 50 bijkomende plaatsen zouden worden gecreëerd in 2021.

Concreet stellen we aan de Inspecteur van Financiën en de ministerraad voor om de huidige transitiehuizen te verlengen tot het einde van dit jaar, de opening te voorzien van twee bijkomende transitiehuizen na de zomer, en de gefaseerde uitrol van de bijkomende plaatsen volgend jaar. Deze zullen gelegen zijn in stedelijk gebied, zodat maximale resocialiseringskansen kunnen worden geboden (bereikbaarheid van hulpverleningsinstanties, werkgelegenheid, openbaar vervoer, ondersteunende diensten...), en er ook op de diensten van de gefedereerde autoriteiten beroep gedaan kan worden, een aanbeveling die bij het verlengen van het project te Mechelen en Enghien werd meegegeven en die moet ingevuld worden.

Vooraleer verder te gaan met deze uitbreiding willen we het concept an sich evalueren.

Het voorliggend document kwam tot stand door:

Federale Overheidsdienst **Justitie**

- Analyse van de beschikbare wet- en regelgeving
- Input van verschillende stakeholders (gevangenisdirecties, Directie Detentiebeheer, Regionale directies, de uitbater van beide transitiehuizen)
- Aanbevelingsnota KUL/LINC d.d. 10.07.2020

We gaan in deze nota in op:

- Het wettelijk en regelgevend kader
- De bestaande processen
- Het financieel luik
- Lessons learned – aanbevelingen.

WETTELIJK EN REGELGEVEND KADER

De wettelijke basis voor een transitiehuis werd gecreëerd via de wet van 11 juli 2018 houdende diverse bepalingen in strafzaken (publicatie Belgisch Staatsblad 18 juli 2018).

Daarnaast werden drie K.B.'s goedgekeurd betreffende:

- de erkenning van beide transitiehuizen,
- de bepaling van de financiële tussenkomst van de Federale Staat voor de beide transitiehuizen, hier werd gekozen voor een financiering door middel van subsidies,
- de bepaling van de normen tot erkenning als transitiehuis en de exploitatievoorwaarden voor een transitiehuis.

De Collectieve Brief nr. 150 concretiseert de huidige werkingsprocessen en verhouding tussen transitiehuis en gevangenis verder.

De wet op de externe rechtspositie omschrijft in artikel 9 de plaatsing in een transitiehuis 'als een vorm van detentie waarbij de veroordeelde gedetineerde zijn vrijheidsstraf ondergaat op basis van een plaatsingsplan. De uitvoering van de vrijheidsstraf loopt voort tijdens de duur van de plaatsing in een transitiehuis.'

Hieronder omschrijven we een aantal punten binnen deze regelgeving die voor knelpunten zorgen in de praktijk. Een aantal andere zijn aandachtspunten die geen belemmerende invloed hebben op de huidige werking van de transitiehuizen. Deze staan met andere woorden een uitbreiding van het aantal plaatsen niet in de weg.

In het kader van de uitbreiding van het aantal plaatsen lijkt het ons zinvol om te focussen op die knelpunten die voor de transitiehuizen een rechtstreekse weerslag hebben op hun werking, het verblijf in het huis en/of de resocialiseringskansen van de bewoners.

1. Statuut van de bewoners en gevolgen voor hun verblijf

Desondanks deze regelgeving, zorgt het statuut van de bewoners van een transitiehuis in praktijk voor problemen. Een transitiehuis wordt niet aangeduid als gevangenis, hoewel de gedetineerden die er verblijven wel een straf verder ondergaan en de bewoners dus het statuut van 'gedetineerde' behouden in de samenleving.

Dit statuut heeft uitdagingen tot gevolg die een weerslag hebben op de reïntegratiekansen van elke bewoner.

- Toegang tot hulp- en dienstverlening:

Door het statuut van gedetineerden, hebben bewoners van een transitiehuis recht op de hulp- en dienstverlening die gedetineerden binnen de gevangenis ook kunnen krijgen. Hoewel de transitiehuizen zelf fors investeerden in een eigen netwerk, dient dit verder geformaliseerd te worden zodat de bereikbaarheid van hulpverlening niet afhangt van de aanpak van (medewerkers van) een transitiehuis. Dit alles moet een concretere voorbereiding van andere modaliteiten toelaten vanuit het transitiehuis opdat vermeden wordt dat gedetineerden blijven hangen en vanuit het transitiehuis strafeinde bereiken. Doorgedreven formeel overleg met de gemeenschappen zal een hogere betrokkenheid bij de transitiehuizen realiseren.

- Hetzelfde kan gesteld worden wat de samenwerking met de justitiehuizen betreft. Transitiehuis Mechelen vb. heeft zelf individuele afspraken gemaakt met de nabije justitiehuizen omtrent vb. een opstartgesprek, en een afrondend eindverslag bij het verlaten van het transitiehuis via een modaliteit gegeven door de SURB.

Federale Overheidsdienst Justitie

Dit dient op nationaal niveau te worden aangepakt omdat gedetineerden uit een ruimere regio kunnen komen en dus niet altijd bij het naburige justitiehuis gemandateerd zal worden. Een nationaal afsprakenkader dringt zich dus op.

Er dient bovendien onderzocht in welke mate de dienst Slachtofferonthaal kan betrokken worden bij de toekenning van een P.V. aan een gedetineerde verblijvend in een transitiehuis. De wet externe rechtspositie bepaalt dat dit binnen de 24u moet gebeuren na toekenning van een eerste P.V.. De regelgeving die deze processen verder detailleert dient vertaald te worden naar de realiteit binnen een transitiehuis. Het lijkt logisch dat hier – naar analogie met een penitentiair verlof voor een gedetineerde verblijvend binnen de muren – de gevangenisdirectie een rol te vervullen krijgt. Deze kan - ofwel rechtstreeks of via de Dienst Slachtofferonthaal - het slachtoffer verwittigen van de toekenning van een eerste verlof.

Financiële uitdagingen:

- Artikel 4 van het Koninklijk Besluit tot bepaling van de financiële tussenkomst van de Federale Staat voor het transitiehuis te Mechelen en te Edingen bepaalt de kosten, aanvaard als subsidieerbaar. Momenteel stuiten we in onze werking op bepaalde kosten, niet weerhouden in bovenstaande opsomming.
Bewoners hebben als 'gedetineerde' geen recht op aansluiting bij een mutualiteit waardoor het voor hen niet mogelijk is om gebruik te maken van bepaalde psychosociale en medische hulpverlening die terugbetaling door het RIZIV impliceert. Een belangrijk voorbeeld hiervan is drughulpverlening. Rekening houdend met het feit dat de incidenten die aanleiding gegeven hebben tot herroeping van de plaatsing vaak druggerelateerd zijn is dit een heikel punt. Overleg met gemeenschappen en betrokken diensten dringt zich op. De populatie van transitiehuizen betreft bijvoorbeeld dezelfde doelgroep als deze waarvoor vb. De Sleutel gesubsidieerd wordt. Er zou dus gedacht kunnen worden aan het werken onder sterk gereduceerd tarief.
- Een tweede financiële implicatie zijn bepaalde kosten voor levensonderhoud, niet weerhouden als prioritaire behoeften/niet expliciet vermeld in Basiswetgeving als recht voor de gedetineerde. Deze werden niet opgenomen als subsidieerbare kost binnen de werking van een transitiehuis. Het betreft hier rookwaren, kosten voor transport etc. Binnen de muren bestaat er het Steunfonds waarop beroep gedaan kan worden voor behoeftige gedetineerden en op basis waarvan bv. rookwaren kunnen gegeven worden of bepaalde vervoerskosten ten laste genomen kunnen worden, zonder dat deze teruggevorderd worden van de gedetineerden. Het transitiehuis heeft deze mogelijkheid op heden niet.

2. Normen en impact op organisatie van het transitiehuis

Art. 35-37; art 42§3 van het Koninklijk besluit tot bepaling van de normen voor de erkenning als transitiehuis en houdende de exploitatievoorwaarden voor een transitiehuis omschrijft de organisatorische normen & aanpassing plaatsingsplan: de noodzaak van uniforme huishoudelijke reglementen en een gedeeld referentiekader dringt zich op, in een concept zoals het nu bestaat. Het gedeelde referentiekader vormt daarenboven het meest uitgesproken aandachtspunt in de nota van aanbeveling LUC/LINC en uit feedback van de lokale penitentiaire inrichtingen en moet een antwoord bieden op het geconstateerde spanningsveld tussen 'penitentiaire logica' en 'welzijnslogica' met weerslag op dagelijkse praxis. De uitbouw van het concept transitiehuis moet, in publicatie lastenboek, een duidelijk geformuleerd referentiekader bevatten, waaruit onder meer lokale huishoudelijke reglementen uniform vloeien.

Concrete aandachtspunten:

Federale Overheidsdienst Justitie

- Het kan zinvol zijn om in dit referentiekader ook architecturale eisen op te leggen, vb. rond minimale oppervlakte per bewoner, de nood aan flexibel in te richten en afsluitbare of aparte ruimtes,...
- Op vlak van personeel kan nagedacht worden of profieleisen worden opgelegd aan de medewerkers van het transitiehuis. Dienen ze te beschikken over bepaalde ervaring binnen de hulpverlening, kennis van een sociaal netwerk,...?
- In dezelfde context dienen een aantal minimumvereisten rond voortdurende opleiding te worden voorzien. Verder in deze nota gaan we hier nog op in.
- Het beheer van incidenten wordt voor de gevangeniswerking omschreven in de basiswet. Het ontbreken van een statuut van transitiehuis maakt dat deze niet toepasbaar is binnen deze context. Niettemin dienen handvaten ontwikkeld te worden om om te gaan met incidenten. Dit kan in dit referentiekader worden opgenomen:
In eerste instantie moet een afsprakenkader gecreëerd worden die de communicatie tussen transitiehuis en DG EPI (moedergevangenis, regionale directie én DDB) duidelijk stelt: wanneer moet een incident geëscaleerd worden naar de toezichthoudende instanties?
Daarnaast is het aan te bevelen de mogelijke antwoorden op incidenten – maar ook preventieve handelingen – te omschrijven: deze in handen van het transitiehuis, en deze in handen van de ev. moedergevangenis, DDB,...
- In dezelfde context is het zinvol om ook aspecten van preventieve of curatieve controle van de verblijfsruimten toe te voegen. Vb. kamerinspecties.
Het uitvoeren van kamerinspecties is dan ook van belang om op deze wijze bv. drugs te kunnen weren uit het centrum. De praktijk heeft aangetoond dat verdovende middelen een essentiële factor vormen wanneer een verblijf fout loopt. Het gros van de verwijderingen in de huidige transitiehuizen zijn druggerelateerd.
Het transitiehuis doet op basis van een informed consent, getekend door de gedetineerde bij opmaak van het plaatsingsplan, kamerinspecties. Deze inspecties beperken zich tot controle van de kamerinventaris en de orde en netheid van de kamer. Het verdient aanbeveling de informed consent opnieuw voor te leggen bij aanvang van het verblijf in het transitiehuis. Er verstrijkt immers aanzienlijke tijd tussen de start van de aanvraag en effectieve plaatsing. Een actualisering maakt ook een update van het plaatsingsplan mogelijk.
Idealiter wordt tijdens de kamerinspectie ook gecontroleerd op de aanwezigheid van verboden middelen. Incidenten in de bestaande transitiehuizen wijzen op een reëel risico en een bestaande realiteit van deze problematiek. Het personeel van een transitiehuis dat deze inspecties doet dient op dit vlak een veiligheidsgericht uitgangspunt te hanteren en de kamer (maar ook het huis zelf en de omgeving) te screenen op mogelijke verstoppingen.
Het niet mogelijk maken van dergelijke controles heeft in elk geval een negatieve invloed op het leefklimaat.
- Een referentiekader omschrijft idealiter de verwachte toegang tot gegevens door de administratie en ev. andere toezichthoudende instanties, een aantal aspecten van kennisdeling, alsook de min. rapportage door de transitiehuizen aan de administratie (gevangenisdirectie, regionale directie én DDB) (vb. in het bijzonder over incidenten en de antwoorden hierop, maar ook de vereisten rond individuele voorgangsrapportage over bewoners (inhoud en bijlagen),...).

3. Herziening van Collectieve Brief nr. 150

Collectieve Brief nr. 150 biedt toelichting bij het concept transitiehuizen en legt de regels uit voor de toekenning, aanpassing en herroeping van deze strafuitvoeringsmodaliteit.

Deze CB betekende een flexibel werkinstrument tijdens de pilootfase. Niettemin leidde het ontbreken van bepaalde regels en omkadering tot een pragmatische aanpak door de administratie. In het kader van de uitbreiding is het na te streven deze regelgeving verder uit te diepen, zodat een duidelijk kader gecreëerd wordt waar de partijen op kunnen terug vallen.

In elk geval dient nagedacht over de wijze waarop het transitiehuis nauwer kan betrokken worden bij het voorbereiden van bepaalde strafuitvoeringsmodaliteiten, en/of meer armslag kan krijgen bij het dossierbeheer en rapportage naar het DG EPI toe ter voorbereiding van de procedures voor de SURB. Dit zonder de band met de penitentiaire inrichting waar het transitiehuis van afhangt te versoepelen. In tegendeel, de band tussen beide dient nog verder geïntensifieerd te worden om individuele dossiers nauwer op te volgen, om heldere en open communicatie mogelijk te maken, om duidelijke werkafspraken te realiseren,...

Een aanpassing op vlak van uitgaansvergunningen (U.V.) dringt zich op.

Op dit moment zijn de periodieke U.V.'s gekoppeld aan het plaatsingsplan – en dus goedgekeurd door DDB – onbepaald geautoriseerd. Dit staat een flexibele werking binnen het transitiehuis toe, waarbij bewoners niet worden beperkt door aanvraagprocedures of beperkingen in aantal U.V.'s. Ook het administratief proces hierrond blijft beperkt.

Echter, een gelijkaardige procedure is wenselijk voor de occasionele U.V.'s i.k.v. sociale contacten en vrijetijdsbesteding. Het steeds opnieuw moeten aanvragen leidt tot een overweldigende administratie die tijdrovend is en weinig efficiënt. Het transitiehuis wordt hiermee verhinderd kort op de bal te spelen i.k.v. het welzijn van de bewoners.

Een tweede optie die te overwegen valt is een analoge werkwijze met open inrichtingen, waar een begeleide uitgang wordt gezien als activiteit (en derhalve niet wordt geregistreerd als UV), een niet-begeleide uitgang als UV.

Ook de toekenning van penitentiaire verloven (P.V.) verdient een evaluatie. Op dit moment omschrijft de wet op de externe rechtspositie drie P.V.'s per trimester. De praktijk toont dat deze onvoldoende kunnen tegemoet komen aan de nood aan familiale en sociale contacten binnen de realiteit van een transitiehuis. Ook hier dient dus gezocht naar een mogelijkheid om de frequentie te verhogen zonder een administratieve rompslomp of vertragingen teweeg te brengen.

Ook het wachtlijstbeheer kent vandaag de dag nog geen expliciete regels of criteria. De plaats op de wachtlijst wordt bepaald door de beslissingsdatum tot plaatsing. Het principe 'first in first out' laat echter niet toe dat prioriteiten worden gesteld, dat rekening wordt gehouden met de reeds bestaande groep bewoners in het transitiehuis (groepsdynamisch, naar ev. specifieke persoonlijke aandachtspunten of problemen, aard van de feiten,...), ... In praktijk leidde dit tot een verschuiving van de beheerder van de wachtlijst: van DDB naar de verantwoordelijke van het transitiehuis.

Er dient nagedacht te worden hoe dergelijke regels op een transparante wijze kunnen ontworpen worden, met garanties in beide richtingen: dat er een doorstroom wordt gerealiseerd met aandacht voor de groep én het individu, waarbij eveneens garanties worden geboden dat kandidaat-bewoners niet 'geparkeerd' worden op deze wachtlijst. Bovendien dient de transparantie t.a.v. de administratie te blijven gegarandeerd.

De instemming van de gedetineerde met het plaatsingsplan verdient een update op moment van effectieve plaatsing. Dit biedt de gelegenheid om een actualisering van de reclasseringsaspecten op te nemen, gezien de wachttijd tussen aanvraag en effectieve plaatsing in het transitiehuis gemiddeld oploopt tot drie maanden.

Zolang niet aan de grond van de voorwaarden wordt gewijzigd, wordt de verantwoordelijkheid op dit moment bij het transitiehuis (en de gevangenisdirectie) gelegd om de plaatsingsplannen te finetunen.

Aandacht dient hier echter te gaan naar een transparantie communicatie over deze aanpassingen, zodat ook de beslissende instanties (DDB) steeds op de hoogte blijven.

De redenen tot herroeping van de modaliteit of het aanpassen van de voorwaarden zijn op dit moment beperkt tot het ontstaan van een tegenaanwijzing die niet bestond op het moment van beslissing tot plaatsing. De praktijk toont twee situaties die hieraan beter worden toegevoegd:

- Gedetineerden die niet kunnen aarden binnen het gemeenschapsregime van het transitiehuis
- Gedetineerden die zich niet houden aan het huishoudelijk reglement van het transitiehuis.

Beide kunnen als standaardvoorwaarde toegevoegd worden bij plaatsing.

Algemeen wordt gesteld dat de procedures bij incidenten – infodoorstroming bij incidenten, of de herroeping bij hoogdringendheid door de directeur – onvoldoende gekend of nageleefd worden. Een informatieronde bij de uitbreiding van transitiehuizen dringt zich op.

De procedures zoals omschreven zijn nog te weinig digitaal. Dit leidt in praktijk tot risico's waarbij dossiers niet naar de best geplaatste of juiste bestemming wordt verzonden, maar ook dat veel tijd verloren gaat. Nochtans kan een deel van dit proces – aanvraag, incidenten, beslissingen – volledig opgenomen worden in Sidis suite.

Ook het aantal standaarddocumenten om beslissingen te nemen, dient uitgebreid: naast de beslissing tot plaatsing en weigering, is er nood aan een sjabloon voor het aanpassen, schorsen of herroepen van de modaliteit.

4. Mogelijke rol toezichhoudende instanties

Art11§3 van het KB betreffende bepaling van de normen voor de erkenning als transitiehuis en houdende de exploitatievoorwaarden voor een transitiehuis maakt gewag van de toezichhoudende autoriteit. Het werken met subsidies maakt dat hier een evenwicht dient te worden gevonden tussen toezicht enerzijds en autonomie anderzijds. Deze kan in praktijk nog verder uitgewerkt en geformaliseerd worden bij verderzetting van dit project.

4.1. Intern toezicht

De projectstuurgroep vormde bij aanvang van de beide projecten een vergadering waarin de stad alsook specifieke diensten zoals het Sociaal Huis en Politie, samen met overheid en uitbater rond de tafel zitten.

De opstart van beide transitiehuizen leerde dat in de aanvangsperiode een intensieve opvolging/begeleiding van de werking nodig is door een bovenlokale coördinatie. In praktijk bleken bijna dagelijkse contacten met alle betrokken actoren nodig (exploitant, gevangenisdirectie, beleidscoördinator Vlaamse gemeenschap, regionale directie DG EPI). Na de opstart kon de frequentie van vergaderen verlaagd worden.

Het is aan te bevelen dit overleg ook na de opstartperiode te formaliseren als een 'opvolgingsplatform' van de transitiehuizen. Idealiter schuift ook DDB mee aan de tafel.

Tijdens deze overlegmomenten kunnen eerder strategische en structurele problemen aangekaart worden: komen tot een éénvormige interpretatie van de regelgeving en gemaakte samenwerkingsafspraken of tot gezamenlijke afspraken te komen voor zaken die niet onmiddellijk op basis van de regelgeving kunnen worden uitgeklaard.

Bovendien moet dit ons toelaten beslissingen die een nationale impact hebben te nemen en toe te zijn op eenzelfde werkingskader Noord en Zuid.

Een inspectierol binnen de administratie zoals aangehaald in art. 47 van het Koninklijk besluit tot bepaling van de normen voor de erkenning als transitiehuis en houdende de exploitatievoorwaarden voor een transitiehuis, dient op dit moment geëxpliciteerd te worden. De problemen die we kenden met transitiehuis Enghien leren dat dergelijk toezicht én aanspreekpunt een meerwaarde kan zijn (preventief en curatief).

Hier is een belangrijke rol weggelegd voor de directie van de gevangenis die als 'moedergevangenis' wordt aangeduid. Zij vormen bij uitstek het eerste aanspreekpunt van het transitiehuis bij individuele dossiers, procedures externe rechtspositie,... Daarnaast spelen ze een belangrijke rol in het controleren van de bepalingen omschreven in de diverse overeenkomsten (hotelfunctie, beveiliging). In elk geval hebben deze contacten op de werkvloer een meerwaarde om kort op de bal te spelen bij problemen of nodige aanpassingen.

Naast het toezicht georganiseerd door de administratie, dient de uitbatende instantie zelf ook een minimale vorm van opvolging van processen en kwaliteitscontrole te voorzien.

Dit faciliteert een kader waarbinnen men vb. de eigen toegepaste methodieken kan formaliseren en uitschrijven, concreet toegepast op de doelgroep waarmee wordt gewerkt. We merken op heden in praktijk dat dit nog te weinig vorm krijgt en bij personeelwissels een eerdere vage, theoretische invulling krijgt.

4.2. Extern toezicht

Het huidige statuut van de plaatsing in het transitiehuis als strafuitvoeringsmodaliteit, maakt dat de klassieke instanties van toezicht die binnen de penitentiaire inrichtingen een rol opnemen, hier geen mandaat in kunnen invullen. (CTRG, CVT, ...).

Dit niettegenstaande deze instanties niet noodzakelijk deze visie delen en het transitiehuis als een plaats van opsluiting zien die afhangt van het DG EPI. Dit verdient dus verdere uitklaring.

I.k.v. de uitbreiding kan eveneens overwogen worden om een externe auditor aan te stellen om bepaalde aspecten van toezicht op de transitiehuizen vorm te geven.

5. Administratief detentiebeheer transitiehuis

De griffie van de gevangenis in de regio van het transitiehuis neemt het belangrijkste deel van het detentiebeheer (dossierbeheer) op zich. Een transitiehuis in de buurt van een inrichting betekent dus een aanzienlijke verhoogde werkdruk.

Recente ontwikkelingen leiden ertoe dat ook het transitiehuis bepaalde manipulaties in de betrokken ICT-tool (Sidis suite) kan doen.

Hier kunnen eventueel nog verdere stappen in gezet worden. In elk geval dient hierbij nagedacht te worden over hoe ver men hierin wil gaan, alsook de vereiste opleiding en expertise. We gaan hier elders in deze nota op in.

1. Cijfers

Volgende cijfers zijn geldig op 25/4/2021:

	TH Mechelen (! 1/9/19 – 25/4/21)	TH Enghien (! 1/1/20 – 25/4/21)
Aanmeldingen	151	67
Instroom vanuit	Mechelen, Hoogstraten, Leuven-Centraal, Leuven-Hulp, Beveren, Hasselt, Wortel, Merksplas, Antwerpen, Turnhout, Sint-Gilles en Vorst	Leuze-en-Hainaut, Jamioulx, Nivelles, St. Gilles, Forest, Tournai, Andenne, Lantin, St. Hubert, Marche
Intakegesprekken	107	57
Deelnemers geplaatst	46	22
Positieve uitstroom ET	20	1
Positieve uitstroom VI	1	0
Uitstroom einde straf	2	0
Lopende nazorgtrajecten	2	0
Herroeping	8	5
Wachtlijst (Positieve plaatsingsbeslissingen DDB)	8	4
Gemiddelde verblijfsduur van plaatsing tot uitstroom i.k.v. een modaliteit SURB	6,5 maand (waarbij de kortste 2 maanden, de langste 14 maanden)	(nog te weinig uitstroom om een gemiddelde te kunnen berekenen)

Het verschil in cijfers tussen beide transitiehuizen wordt deels verklaard door het verschil in werkingsduur. TH Mechelen kon openen op 1 september 2019, terwijl TH Enghien (na herlocalisatienoodzaak vanuit Spa) pas kon openen op 1 januari 2020.

Deze cijfers dienen bovendien genuanceerd door de sanitaire crisis, waarbij ten gevolge van de opeenvolgende lockdowns en bijhorende beslissingen om bewegingen uit gevangnissen te beperken, minder gedetineerden geplaatst werden in het transitiehuis.

Enghien werd daarnaast geconfronteerd met interne problemen die maakten dat het transitiehuis een periode zonder bezetting kende. Dit werd hoger in deze nota reeds omschreven.

2. Selectie en instroom

De plaatsing in het transitiehuis wordt toegekend door de Minister, volgens een procedure die gelijklopend is met deze tot toekenning van een penitentiair verlof of uitgaansvergunning, en gedetailleerd in CB nr. 150.

Deze plaatsing is gebonden aan algemene en individuele voorwaarden. Indien deze niet worden nageleefd, kan de minister de voorwaarden aanpassen of de plaatsingsbeslissing herroepen.

De plaatsing is eveneens verbonden aan tijdsvoorwaarden. De gedetineerde dient zich op 18 maanden na te bevinden in de tijdsvoorwaarden tot toekenning van een voorwaardelijke invrijheidsstelling.

Indien een gedetineerde in de loop van zijn plaatsing niet meer aan deze tijdsvoorwaarden voldoet, wordt de beslissing in principe herroepen. De minister kan na advies van de directeur echter gemotiveerd beslissen de voorwaarden aan te passen of de plaatsingsbeslissing te handhaven.

Ingeval van ernstig gevaar voor de fysieke of psychische integriteit van derden, kan de Procureur des Konings de voorlopige aanhouding bevelen. De Minister neemt binnen zeven dagen een beslissing over de plaatsing.

Het detentiedossier van de gedetineerde blijft beheerd door een penitentiaire inrichting. Het transitiehuis dient dus op meerdere momenten te voorzien in verslaggeving en voortgangsrapportage:

- bij niet naleving van voorwaarden tot plaatsing,
- bij tegenaanwijzingen bij de plaatsing die niet bestonden op het moment van plaatsing.

2.1. Toelatingsvoorwaarden

De gedefinieerde toelatingsvoorwaarden, waaronder de tijdsvoorwaarden, leiden tot een amalgaam aan kandidaat-veroordeelden. Sommige kandidaten bevinden zich in een traject richting eerste verzoek aan de strafuitvoeringsrechtbank; anderen wenden een verblijf in het transitiehuis dan weer aan om strafeinde voor te bereiden.

Dit heeft tot gevolg dat de gemiddelde verblijfsduur van de deelnemers sterk fluctueert. De praktijk toont dat de verblijfsduur van de deelnemers snel meerdere maanden in beslag neemt. Dit leidt tot een wachtlijst van circa 3 maanden nadat men als veroordeelde een positieve beslissing tot plaatsing ontvangt. Dit houdt enkele struikelblokken in:

- Gemotiveerde kandidaten zien soms af van effectieve plaatsing, ondanks een positieve beslissing. Men heeft immers de nodige stappen richting SURB ondernomen binnen de verzendgevangenis.
- De PSD van de verzendgevangenis balanceert op een dubbel traject: verder investeren in de voorbereiding richting SURB, of het dossier minder aandacht geven gezien het op-te-starten traject binnen het transitiehuis.

Het dient overwogen te worden om andere toeleidingscriteria in overweging te nemen – of een diversifiëring onder transitiehuizen toe te staan. Bijvoorbeeld:

- Herroeping modaliteit-SURB als specifiek doelpubliek,
- Uitvoering van toegekende beperkte detentie (onder voorgedij SURB) of halve vrijheid (onder voorgedij DDB)
- Expliciete periodieke evaluatie van het detentieplan, om de voortgang in resocialisatie bespreekbaar te maken met de penitentiaire administratie
- Maar ook het aanbieden van een meer individueel regime, zodat ook instroom vanuit gesloten instellingen kan gerealiseerd worden.

Bovendien werd door de aard van de pilootprojecten een belangrijke doelgroep uitgesloten: de vrouwelijke gedetineerden.

De uitbreiding van het concept verdient een grondige reflectie over doelpubliek-beleid. Kunnen geïnteresseerde providers/gemeenten zich expliciet inschrijven voor een transitiehuis, gericht op : vrouwen; first offenders; jongvolwassen veroordeelden; veroordeelden met een nood aan drughulpverlening of agressiehantering; veroordeelden met een specifieke problematiek zoals zedendelinquentie etc. Dergelijke beleidskeuze dient opgenomen te worden in toekomstige aanbestedingsprocedures. Ook hier weer biedt een inbedding binnen de penitentiaire context (bvb transitiehuis als een entiteit binnen een ruimer gevangeniscomplex) een meer laagdrempelige instroom.

2.2. Regionale werking

Het engagement om de transitiehuizen te bevolken met veroordeelden uit de regio, bleek al snel onmogelijk. Er waren eenvoudigweg te weinig veroordeelden die aan de instroomcriteria beantwoordden.

In de praktijk werd hiervoor zowel aan Vlaamse als Waalse zijde een oplossing gezocht. Ook bij de uitbreiding van het project is het weinig opportuun om het aantal gevangenen van waaruit gedetineerden kunnen doorstromen te beperken tot een bepaalde regio. Tegelijk zal dit een uitdaging zijn omdat een transitiehuis idealiter in stedelijke context wordt ingeplant.

Een Vlaamse zijde werd als antwoord een uitgebreide toeleidingsprocedure uitgewerkt – tijdsintensief, maar effectief:

- Op basis van een aantal criteria werden gevangenen geselecteerd waarmee een doorstroomfinaliteit naar de moederinrichting bij het transitiehuis werd gerealiseerd.
- Dit door een intensieve informatieronde in elk van deze gevangenen waarbij het project werd voorgesteld aan de lokale directie, PSD en griffie - steeds in gezelschap van de coördinator transitiehuis. Tijdens deze voorstelling werd het concept toegelicht, de CB 150, en de praxis die men kon volgen in aanmelding, opmaak plaatsingsplan en aanvraag UV/PV. Deze informatieronde had tot resultaat dat het concept heel goed gekend was bij de diverse inrichtingen en een meer effectieve toeleiding kon gerealiseerd worden.
- De dossiers die nadien voorgesteld werden door de lokale gevangenisdirecties, leidden in 99% van de gevallen tot een effectief intakegesprek. Tijdens dit gesprek worden PSD en kandidaat verder geïnformeerd.
- Na positief advies van het TH, stelt de lokale directeur het volledige dossier samen, en legt dit voor aan DDB – die tot slot autonoom beslist over de effectieve toelating.
- De plaatsing in het transitiehuis wordt idealiter voorafgegaan door een kort verblijf in de gevangenis bij het transitiehuis. Dit ter kennismaking tussen de ‘moedergevangenis’ en gedetineerde, overdracht ev. medische gegevens, uniforme informatieoverdracht naar de gedetineerde.

Kanttekening bij deze procedure: de realiteit toont dat aanvragen van gedetineerden waarbij transitiehuis negatief adviseert niet meer bij DDB terecht komen. Dit leidt tot een theoretische verschuiving van de beslissingsbevoegdheid die niet bedoeld werd. Ook in functie van ev. klachten door gedetineerden is het zinvol om ook deze negatieve adviezen te laten doorstromen naar de beslissingsinstantie.

Een cruciale factor in het welslagen van deze fase, is een doorgedreven samenwerking tussen enerzijds het transitiehuis en anderzijds een contactpersoon binnen (de Regionale Directies van) DG EPI. Op deze manier kan een draagvlak en uniformiteit binnen de lokale penitentiaire inrichtingen gerealiseerd worden.

3. Verblijf

Een verblijf in een transitiehuis vergt veel van de moedergevangenis die het detentiedossier beheert. Enkele aandachtspunten die verdere reflectie verdienen:

- de PSD mist de meerwaarde van een eigen advies. Er bestaat regelmatig overleg tussen krachtcoach en PSD-medewerker. De krachtcoach voorziet in verslaggeving, die door de PSD bij regelmaat ‘herwerkt’ moet worden richting DDB/SURB/... ook blijft het zoeken in evenwicht (aangehaald referentiekader) en ervaart men discrepantie in de verwachtingen die een PSD-lid stelt aan een gedetineerde, en hetgeen de krachtcoach verwacht.

Federale Overheidsdienst Justitie

- de werklust op niveau van de griffie is uitgesproken. Veel heeft te maken met de beperkte functionaliteit van de Sidis Suite – applicatie binnen dit concept én het verbod aan medewerkers transitiehuis om bepaalde handelingen te stellen binnen deze applicatie. Het bekomen van een gedetineerden-handtekening is omslachtig; gedetineerden echter tekenen met regelmaat documenten, zo ook zij die in het transitiehuis verblijven.
- Op niveau van de gevangenisdirectie stelt de afwezigheid van een duidelijk referentiekader zich het scherpst. Een verschil in visie maakt dat de rol van lokale gevangenisdirecteur louter herleid raakt tot postbus-functie, ondanks de verantwoordelijkheden die de wetgever hen opdraagt.
- de Beleidsmedewerker van de Gemeenschappen is betrokken in multidisciplinair overleg; tot op heden heeft echter het concept transitiehuis en zijn verhouding tot de rol van de actoren van de Vlaamse Gemeenschap op centraal niveau niet voor verdere verduidelijking gezorgd. Het verdient echter een uitgesproken aanbeveling om de rol van de Gemeenschappen in het concept 'transitiehuis' met de betrokken Gemeenschappen door te spreken en te formaliseren.

Tegelijk pleiten we elders in deze nota voor het intensifiëren van de samenwerking tussen gevangenisdirectie en transitiehuis, vooral op vlak van toezicht en aanspreekpunt voor individuele dossiers.

Deze aandachtspunten nemen niet weg dat ook dient nagedacht in welke mate het transitiehuis meer gewicht in de schaal kan leggen voor de voorbereiding van de strafuitvoeringsmodaliteiten of de administratieve procedure naar de SURB toe.

De meerwaarde van het transitiehuis die vandaag vaststaat betreft de aanpak van en begeleiding naar resocialisering van de bewoners voor wie het uitwerken van de reclassering gedurende de detentie bewezen heeft veel minder evident te zijn. De personeelsbezetting alleen al maakt dat elke gedetineerde persoonlijk kan worden opgevolgd, dat proactief kan gewerkt worden aan de resocialisering van elke bewoner. Bovendien werken beide bestaande huizen heel hard aan de contacten in de buurt en de inbedding in het bestaande hulp- en dienstverleningsnetwerk.

Op vlak van inbedding in de sociale structuur en omgeving dienen m.o.o. de uitbreiding de nodige aandacht gevestigd te worden op een aantal punten:

- In deze nota komt de noodzakelijke link naar de lokale justitiehuisen, naar het lokale hulpverleningsnetwerk al aan bod.
- Daarnaast dient ook de link met het buurt- en stadsweefsel te worden ondersteund: buurtoverleg; systematisch overleg met bepaalde partners van de gemeentelijke autoriteit; lokale bedrijven, organisaties en verenigingen om vb. de mogelijkheid tot vrijwilligerswerk te realiseren,... Het transitiehuis dient hier een actieve rol in te nemen.
- De wisselwerking tussen transitiehuis en moederinrichting is cruciaal. De motivatie, inzet en draagkracht van de personen die actueel in het project betrokken zijn, maken er een succes van. Aandacht dient te gaan naar de ontwikkeling van de nodige – én uniforme – werkafspraken, zodat deze samenwerking verder geïnstitutionaliseerd wordt (en dus niet afhankelijk blijft van de persoonlijke inzet van medewerkers).

Gezien een aanzienlijk deel van de bewoners kampt met een verslavingsproblematiek, lijkt het zinvol om na te denken over urinecontroles of een kader waarbinnen vb. drugshonden kunnen worden ingezet. Het risico bestaat dat het transitiehuis als een opportuniteit voor gebruik, handel,... wordt aanzien.

4. Uitstroom

Gedetineerden verblijven in een transitiehuis ter voorbereiding van een andere strafuitvoeringsmodaliteit, of in de aanloop van een strafeinde. De gemiddelde verblijfsduur in TH Mechelen 6,5 maand¹.

Expliciete normen of verwachtingen worden niet gesteld naar uitstroom toe, noch t.a.v. het transitiehuis, noch t.a.v. de bewoner. We merken in praktijk dat sommige gedetineerden zich nestelen in deze omgeving en geen meerwaarde meer zien in een vrijheidsmodaliteit met voorwaarden. Een vervolmodaliteit toegekend door de SURB wordt door een significant deel van de deelnemers als een beperking gezien (meer gecontroleerd).

Hier stuiten we opnieuw op de discrepantie tussen de welzijnsfinaliteit binnen het transitiehuis en de veiligheidsgerichte finaliteit binnen de andere modaliteiten binnen justitie. Een evenwicht tussen beide dringt zich op.

Dit heeft bovendien een negatieve invloed op de doorstroom van bewoners, waardoor de wachtlijst alleen langer wordt. Op de werkvloer in de gevangenissen merken we frustraties en ontevredenheid bij gedetineerden aan wie de toegang tot het transitiehuis (langer) wordt ontzegd.

De concrete invulling en voorbereiding van de reclassering bij beide modaliteiten – transitiehuis en modaliteit SURB – legt bovendien een moeilijke grens bloot tussen enerzijds het plaatsingsplan van DDB en het reclasseringsplan van SURB. Waar eindigt het mandaat van DDB en waar start de autoriteit van de SURB? De samenwerking en de verhouding tussen beide dient verder uitgeklaard te worden in praktijk.

De wet externe rechtspositie omschrijft op dit moment niet de mogelijkheid dat een gedetineerde na een herroeping ET/BD/VI opnieuw wordt opgenomen in een transitiehuis. Niettemin kan dit – naargelang de situatie en dossier – een interessante piste zijn die een meerwaarde biedt in het heroriënteren van het individu. Een beleidskeuze in deze zin zou een wijziging van de wet tot gevolg kunnen hebben waarbij de justitieassistent de mogelijkheid heeft om een herplaatsing in het transitiehuis te adviseren.

FINANCIEEL LUIK

Voor het werkingsjaar 2020 werd de dagprijs per gedetineerde in de klassieke penitentiaire inrichtingen vastgelegd op 141,94€ per dag.

De gemiddelde dagprijs van een gedetineerde in een transitiehuis ligt iets hoger, en werd vastgelegd op 166,25€ voor TH Mechelen, 166,71€ voor Enghien.

De kostprijs tussenbeide transitiehuizen is licht verschillende omdat vb. infrastructurele verschillen mee in rekening moeten worden genomen.

De beide transitiehuizen werden geïnitieerd als pilootproject, ondertussen een eerste maal verlengd. De financiering werd georganiseerd door middel van facultatieve subsidies, waarbij bedrag op basis van de dagprijs per gedetineerde, in schijven wordt uitbetaald. Het betreft een éénjarige subsidie die actief moet verlengd worden bij koninklijk besluit.

Financiering door middel van subsidie betreft een zeer flexibele vorm van financiering die de Minister een maximale vrijheid toestaat om de projecten toe te wijzen aan de uitbater die zijn vertrouwen wegdraagt. Bovendien staat het de administratie toe om zeer snel te handelen en de continuïteit van de dienstverlening te garanderen. Dit staat geenszins een mededinging in de weg.

¹ Zoals eerder gesteld kan TH Edingen hierover nog geen cijfers aanbieden.

Niettemin dient gesteld dat een éénjarige subsidie praktische moeilijkheden met zich meebrengt. De administratie heeft minder armslag om problemen aan te pakken en te vertalen naar bijvoorbeeld financiële implicaties. Maar ook het transitiehuis wordt geconfronteerd met een onzekerheid over het al dan niet verlengen van de werking, moet personeel in opzeg plaatsen,....

We hopen bij de uitbreiding van de transitiehuizen te kunnen werken met meerjarige subsidies, die opzegbaar zullen zijn na negatieve evaluatie. Dit betekent dat van de uitbater een nog meer gedetailleerde rapportage zal verwacht worden.

In elk geval zal worden rekening gehouden met een aantal aanbevelingen vanwege de Inspecteur van Financiën geaccrediteerd bij de FOD Justitie.

Om deze verder vorm te geven, werd contact gelegd met diensten van de Voorzitter met expertise terzake. Er zal o.a. gewerkt worden aan:

- Het verder detailleren van de te subsidiëren kosten:

Dit zal resulteren in een gedetailleerde kostenraming die zal worden gevraagd aan de kandidaat-uitbaters, waarmee de vergelijkbaarheid van inschrijvers wordt verhoogd. Ook de uiteindelijke uitbaters zullen een meer gedetailleerde raming van de subsidieerbare kosten moeten voorleggen. De uitbater zal deze kosten steeds in detail moeten staven.

- Saldobetaling zal pas geschieden na afloop van het werkingsjaar én goedkeuring van de ingediende stavingsstukken.

- Rapportage voor te leggen door de uitbater:

Omdat we van de huidige éénjarige subsidiëring willen overstappen naar een meerjarige overeenkomst, zullen we bijkomende rapportage verwachten van de uitbater. Dit zal de basis zijn voor de evaluatie van de werking. Een negatieve evaluatie zal de stopzetting van het initiatief tot gevolg hebben.

De controle van de subsidieerbare kosten verloopt op heden zeer positief. De ervaring van de uitbater en het detail en stiptheid waarmee de afspraken worden nageleefd en kosten worden gestaafd, worden als een meerwaarde beschouwd. Niettemin houdt dit eveneens een aandachtspunt in: de hoeveelheid aan stavingsstukken moet telkens kunnen gelinkt worden aan een effectieve (subsidieerbare) kost. De transparantie hierin kan nog verder uitgebouwd worden.

Het verdient de aanbeveling om op niveau van de administratie de expertise rond werking met en controle van subsidies verder uit te bouwen.

Op niveau van de selectie komt deze mate van detail de vergelijkbaarheid en transparantie van kandidaten ten goede.

Deze werkwijze moet voorkomen dat een overschot aan subsidies gehanteerd wordt als een soort van spaarpot (reservevorming) voor het transitiehuis.

Daarnaast wordt het mogelijk gemaakt om verminderde kosten door te rekenen aan de overheid: een lagere bezetting zal resulteren in een lagere voedings- en onderhoudskost bijvoorbeeld. De overheid profiteert hier dus van een reële kost zonder dat deze de vastgestelde dagprijs kan overstijgen.

We verwijzen hier eveneens naar eerder opgenomen passages rond subsidieerbare kosten en financiële gevolgen van het statuut van de gedetineerde binnen een transitiehuis.

In de nota's voor de Inspecteur van Financiën en de ministerraad – waar deze evaluatienota als bijlage werd toegevoegd – wordt de financiële kost voor de gefaseerde uitbreiding van de transitiehuizen naar 100 plaatsen geschetst.

LEASONS LEARNED - AANBEVELINGEN

Bij een uitbreiding van het aantal plaatsen weerhouden we volgende aandachtspunten en/of aanbevelingen:

1. Het statuut van de bewoner: gedetineerde of niet
Het statuut van gedetineerde weerhoudt de bewoner ervan als vrije burger te genieten van toegang tot hulp- en dienstverlening. Deze toegang is er wel binnen de muren. Het noodzakelijk dat gedetineerden gelijke reclasseringsmogelijkheden hebben. Bovendien vormt de toegang een wezenlijk onderdeel binnen het concept transitiehuis, waar intensiever gewerkt kan worden aan de resocialisering.
Bovendien wordt door dit statuut de medische hulpverlening onbetaalbaar voor de bewoner, een aansluiting bij de mutualiteit wordt onmogelijk gemaakt, waardoor geen terugbetaling van medische kosten door het RIZIV wordt georganiseerd.
2. De geografische ligging van een transitiehuis, in welke vorm ook, verdient voldoende aandacht bij uitbreiding van het aantal plaatsen. De goede werking van een transitiehuis – meer bepaald de realisatie van resocialiseringskansen - is afhankelijk van uitgebreid openbaar vervoer; aanwezigheid en bereikbaarheid van psychosociale hulpverlening; bereikbaarheid van gemeentelijke en andere diensten, sociaal en cultureel netwerk,....
Verder in deze aanbevelingen gaan we dieper in op de noodzaak om een transitiehuis ook in de buurt van een penitentiaire inrichting in te planten.
Een stedelijke inplanting biedt met andere woorden meer garantie op succes.
3. Doorgedreven samenwerking met de gemeenschappen realiseren om het aanbod aan hulp- en dienstverlening zoals gekend binnen de muren ook binnen het transitiehuis te kunnen aanbieden. Dit enerzijds om een aanbod zoals op heden ook bestaat binnen de penitentiaire muren te realiseren. Anderzijds kan zo een gratis aanbod of aanbod aan sterk gereduceerd tarief worden bekomen, zonder de drempel van het uitblijven van terugbetaling door het RIZIV door het statuut van gedetineerde.
4. Geformaliseerde samenwerking tussen justitiehuisen en transitiehuisen faciliteren om de voorbereiding van de reclassering en doorstroom naar modaliteiten beslist door de SURB te ondersteunen.
5. Opnemen van bepaalde kosten voor levensonderhoud als subsidieerbare kost voor de transitiehuisen. Dit maakt het mogelijk om behoeftige gedetineerden – naar analogie met de leefwereld binnen de muren – te ondersteunen voor rookwaren, transportkosten,... zonder dat hiervoor een terugbetaling moet worden gerealiseerd.
6. De verschillende transitiehuisen dienen net zoals in de penitentiaire inrichtingen uniforme huishoudelijke reglementen aan te houden.
7. Een gedeeld referentiekader voor de diverse transitiehuisen dringt zich op bij uitbreiding van het aantal plaatsen. Dit moet een antwoord bieden op de het geconstateerde spanningsveld tussen 'penitentiaire logica' en 'welzijnslogica' met weerslag op dagelijkse praktijk. Concrete aandachtspunten worden in de tekst hierboven verder uitgewerkt.
8. Er is nood aan een uniform beheer van incidenten, waarbij naar analogie met de basiswet de aard van incidenten, het antwoord en de verantwoordelijke voor het nemen van de

Federale Overheidsdienst Justitie

beslissingen formeel kan worden aangeduid. Een rol is hier weggelegd zowel voor het transitiehuis zelf als de administratie.

9. Als preventieve aanpak verdienen de kamerinspecties een duidelijkere reglementaire basis. De praktijk toont aan dat de meeste incidenten druggerelateerd zijn, zonder dat het transitiehuis op dit moment grondige controles van de verblijfsruimtes kan doen.
10. Veiligheid versterken door te werken met urinecontroles i.k.v. het opsporen van middelenmisbruik. Daarnaast kan onderzocht worden in welke mate drugshonden kunnen uitgenodigd worden voor regelmatige sweeping, zoals ook in de penitentiaire inrichtingen het geval is.
11. De nood aan rapportage, kennisdeling, informatiedoorstroming dient verder geformaliseerd te worden naar aard als naar bestemmingen. Een doorgedreven informatiedeling met de nieuwe transitiehuizen is hier zinvol.
12. De transitiehuizen dienen verder gecoördineerd te worden vanuit het DG EPI. Hiervoor verwijzen we naar de passage waar we de noodzaak omschreven van een opvolgingsplatform waar de diverse partijen in betrokken zijn, waar uniformiteit en draagvlak worden bewaakt, waar gewerkt wordt aan een gedeeld referentiekader met de verschillende (toekomstige) transitiehuizen, alsook de verdere aanbevelingen.
13. Een herziening en verdere verfijning van CB 150 dringt zich op om een duidelijker, uniform kader te creëren, waaronder:
 - Flexibele toekenning occasionele uitgaansvergunningen (al dan niet als activiteit)
 - Evaluatie van de frequentie van penitentiaire verloven zoals omschreven in de wet op de externe rechtspositie
 - Wachtlijstbeheer (door wie, welke principes, welke uitzonderingen, hoe doorstroom blijven realiseren, ...)
 - Actualisering van het akkoord van de gedetineerde met het plaatsingsplan en de reclasseringsaspecten van het dossier op moment van plaatsing
 - Uitbreiding van de redenen tot herroeping of aanpassing van de voorwaarden
 - Sensibilisering bij transitiehuizen en gevangenisdirecties van de procedures rond hoogdringendheid bij incidenten
 - Het verder digitaliseren van sommige processen in Sidis Suite.
14. Er dient onderzocht in welke mate het transitiehuis meer armslag kan krijgen in de voorbereiding van de strafuitvoeringsmodaliteiten en/of de procedures voor de strafuitvoeringsrechtbank, zonder afbreuk te doen aan de coördinerende rol voor de gevangenis waar het transitiehuis mee samenwerkt (zie verder).
15. Verdere formalisering van de interne toezichthoudende instanties:
 - De coördinatie van de transitiehuizen dient geïntensifieerd te worden vanuit het DG EPI. Hiervoor verwijzen we naar de passage waar we de noodzaak omschreven van een opvolgingsplatform waar de diverse partijen in betrokken zijn, waar uniformiteit en draagvlak worden bewaakt, waar gewerkt wordt aan een gedeeld referentiekader met de verschillende (toekomstige) transitiehuizen, alsook de verdere aanbevelingen.
 - Installatie van een bovenlokaal overleg waar een strategische coördinatie kan gerealiseerd worden, structurele problemen kunnen besproken worden, overdracht van informatie en best practices, ... ook na de opstartperiode.

Federale Overheidsdienst Justitie

- Het verduidelijken van het toezicht georganiseerd binnen de administratie – met een belangrijke rol voor de gevangenisdirecties waar het transitiehuis mee samenwerkt. Niet alleen als ondersteuning in individuele dossiers, maar ook om de naleving van afspraken te controleren door vb. regelmatig bezoek, onverwachte controles, veelvuldig overleg, open communicatie en het maken van werkafspraken.
 - Minimale eisen aan kwaliteitscontrole dienen aan de uitbater te worden opgelegd.
16. Er dient onderzocht en uitgeklaard te worden in welke mate extern toezicht kan worden georganiseerd op de transitiehuizen, al dan niet door de instanties die op heden binnen de penitentiaire inrichtingen een rol opnemen (CTRG, CPT,...).
17. Diversifiëring van het doelpubliek – al dan niet per transitiehuis – om vlottere doorstroom te realiseren en dus een wachtlijst te beperken. Het kan gaan over het aanpassen van de tijdsvoorwaarden. Daarnaast dient onderzocht in hoeverre andere doelgroepen kunnen worden gedefinieerd, of in hoeverre de doelgroepen per huis anders kunnen worden samengesteld, rekening houdend met de restpopulatie in de klassieke penitentiaire inrichtingen en hun toegang tot resocialiseringskansen.
18. Wat bijvoorbeeld het opnemen van vrouwelijke gedetineerden als doelgroep voor de transitiehuizen betreft zijn we - mits de nodige omkadering - van mening dat voor deze doelgroep niet noodzakelijk een apart transitiehuis dient te worden voorzien. Normalisering moo. resocialisatie betekent eveneens dat moet overwogen worden om mannen en vrouwen te laten samenleven in het laatste traject van hun detentie.
19. Opname in een transitiehuis na herroeping van een strafuitvoeringsmodaliteit toestaan, in eerste instantie (maar niet noodzakelijk uitsluitend) voor ex-bewoners.
20. Blijvende sensibiliseringsacties zijn nodig om een draagvlak te behouden, zowel binnen de werkingscontext van het transitiehuis (buurt, organisaties, stad) als binnen de penitentiaire administratie (gevangenis waar kandidaten gevonden worden).
21. Het verder detailleren van het financieel kader en subsidiebesluit zoals in de tekst besproken.
22. Het verder uitbouwen van de expertise rond werken met subsidies op niveau van de administratie om de controle van stavingsstukken sluitend te kunnen blijven doen.

ALGEMENE CONCLUSIE

Deze nota – en eerdere evaluaties van de bestaande initiatieven – omvatten verschillende positieve zaken, waarbij een transitiehuis een meerwaarde is tegenover een verblijf in de klassieke penitentiaire inrichting. De kleinschalige en geïndividualiseerde werking draagt bij tot een grotere autonomie, zelfredzaamheid en begeleide resocialisatie van elke deelnemer.

Het transitiehuis als strafuitvoeringsmodaliteit werkt.

Ook de meerkost tegenover een verblijf in de gevangenis is te verantwoorden. In eerste instantie kunnen de dagprijzen niet één op één vergeleken worden omdat niet steeds dezelfde kosten zijn opgenomen om deze te berekenen. In elk geval zullen de transitiehuizen door hun kleinschaligheid een hogere kostprijs hebben dan de klassieke penitentiaire inrichtingen. De personeelsbezetting alleen al maakt dat elke gedetineerde persoonlijk kan worden opgevolgd, dat proactief kan gewerkt worden aan de resocialisering van elke bewoner. Studies tonen op heden reeds een sterk positief verband aan

tussen recidivismecijfers en de mate waarin werd geïnvesteerd in begeleiding en resocialisatie. Een transitiehuis kan hier door zijn kleinschaligheid en personeelsinzet nóg sterker op inzetten in vergelijking met een klassieke penitentiaire inrichting. Dit doet vermoeden dat op langere termijn zou kunnen aangetoond worden dat de recidivismegraad bij gedetineerden die uitstromden uit een transitiehuis lager is dan deze die uitstromen uit de gevangenis.

Een belangrijke rol in dit verhaal is de inbedding van het transitiehuis in het lokale hulp- en dienstverleningsnetwerk. Hierbij zien we drie belangrijke factoren die de kans op slagen sterk beïnvloeden – waar we m.a.w. bij de uitbreiding sterk rekening moeten mee houden:

- Geografische ligging van het transitiehuis: binnen een stedelijke context zijn de kaarten beter geschud op vlak van bereikbaarheid en aanbod van psychosociale en medische diensten, stedelijke en administratieve diensten, maar ook sociaal en cultureel netwerk. Pijnpunt en risico hierbij blijft de toegang en terugbetaalbaarheid van deze hulpverlening voor de gedetineerden in het transitiehuis. Het statuut van gedetineerde maakt het hen onmogelijk om vb. aan te sluiten bij een mutualiteit, waardoor oa. medische hulpverlening onbetaalbaar wordt. Maar ook het aanbod aan hulp- en dienstverlening van de gemeenschappen – dat binnen de muren werd ontwikkeld – dient verder te evolueren richting transitiehuizen. Dit werd in de nota en aanbevelingen uitgebreid aangehaald, en verdient formeel overleg met gemeenschappen en RIZIV om tot een oplossing te komen.
- De nabijheid van een penitentiaire inrichting: het verschil tussen de bestaande transitiehuizen toont de meerwaarde van een inplanting in de buurt van een gevangenis. Enkel op deze manier kunnen beide een intensieve werkrelatie uitbouwen zonder dat teveel tijd wordt verloren aan het heen- en weerreizen. Het gaat hier niet alleen om de aanzienlijke (administratieve) werklast voor o.a. griffie en PSD, maar ook de noodzaak om doorgedreven toezicht, coördinatie, begeleiding en feedback te organiseren vanuit de PI. Hiervoor is het nodig dat de gevangenisdirectie zich naar het transitiehuis kan begeven.
- De actieve inzet op het ontwikkelen van een structurele relatie met de stedelijke diensten en de buurt. Hier een draagvlak ontwikkelen waarmee op bereidwilligheid en samenwerking kan gerekend worden, is een belangrijke factor in de werking van het transitiehuis.

In het licht van de uitbreiding zullen eveneens een aantal zaken herwerkt worden:

- We zullen evolueren van een eenjarige subsidie, naar een meerjarige facultatieve subsidie – opzegbaar indien negatieve evaluatie. De nodige expertise wordt actueel ontwikkeld om het bestaande subsidiebesluit om te vormen. Hierbij zullen de nodige contractuele afspraken gevoegd worden die een geïntensifieerde controle op de werking en de financiën van het transitiehuis mogelijk maken.
- Zonder dat dit een noodzakelijke voorwaarde betekent noch een belemmering vormen voor de uitbreiding van het aantal plaatsen, zullen we naar de toekomst toe een aantal principes in de regelgeving verder uitwerken. Deze worden in de nota omschreven. Sommige hiervan zullen een rechtstreekse meerwaarde betekenen op de werkvloer van het transitiehuis, en in de samenwerking met de penitentiaire inrichting.

De ervaring met de beide transitiehuizen binnen het pilootproject, heeft op verschillende vlakken inzichten geboden. De aanbevelingen die we hieruit gepuurd hebben, zijn een belangrijke aanzet naar de uitbreiding van het aantal plaatsen. Dit voortschrijdend inzicht samen met de inzet dat blijvend van de bijkomende uitbaters gevraagd wordt, maakt dat het kader voor deze strafuitvoeringsmodaliteit verder verstevigd worden. Dit betekent opnieuw een onontbeerlijke stap in het aanbieden van doorgedreven resocialiseringskansen aan onze gedetineerden, het werken aan hun terugkeer in de samenleving.

**6. AANBEVELINGSNOTA.
DE SAMENWERKING TUSSEN
TRANSITIEHUIS EN GEVANGENIS IN
MECHELEN', KUL/LINC,
10 JULI 2020, BIJLAGE BIJ DE
HIERBOVEN VERMELDE EVALUATIE**

Aanbevelingsnota

De samenwerking tussen transitiehuis en gevangenis in Mechelen

Deze nota is gericht aan de bevoegde instanties binnen het evaluatietraject van het transitiehuis van Mechelen. De aanbevelingen zijn gebaseerd op onderzoek gevoerd door Anton Hunink, masterstudent criminologische wetenschappen aan de KU Leuven, onder begeleiding van Dr. Geertjan Zuijdwegt. Het onderzoek betrof een verkennende studie naar de samenwerking tussen het transitiehuis van Mechelen en de gevangenis van Mechelen. Het doel van dit onderzoek was om deze samenwerking op een diepgaande manier te beschrijven en na te gaan hoe het juridisch kader zich vertaalt in de praktijk.

Het betreft een kwalitatief onderzoek. Door middel van diepte-interviews is onderzocht hoe de samenwerking en de vertaling van het juridisch kader in de praktijk worden ervaren door de betrokken actoren. De interviews vonden plaats binnen de gevangenis van Mechelen en het transitiehuis van Mechelen. Binnen de gevangenis zijn interviews afgenomen met het inrichtingshoofd en een medewerkster van de psychosociale dienst. Binnen het transitiehuis zijn interviews afgenomen met de verantwoordelijke en de directeur van het transitiehuis.

Dit onderzoek had niet als doel verregaande conclusies te trekken, en de onderzoeksresultaten zijn steeds met de nodige nuance geïnterpreteerd. Het pilootproject bevindt zich momenteel in een fase waar veel nog niet vast staat. De collectieve brief¹ waarin het project staat uitgeschreven is voortdurend in beweging en het huidige format zal de komende jaren nog fors wijzigen ingevolge veranderingen, evaluaties en voortschrijdende inzichten die kenmerkend zijn voor eender welk project dat zich in een opstartfase bevindt.

Niettemin zijn uit het gevoerde onderzoek twee inzichten gerezen die bij de verdere uitwerking van dit project in de toekomst in acht genomen zouden kunnen worden.

Een eerste inzicht handelt over de twee tegengestelde institutionele logica's van beide instanties die met momenten voor spanningen zorgen binnen de samenwerking. Uit de resultaten komt naar voren dat de institutionele logica's – de partnergevangenis met haar

¹ Collectieve brief n° 150 Pilootproject Transitiehuizen, Directoraat-generaal EPI 22 augustus 2019.

justitiële logica en het transitiehuis met haar welzijnslogica – soms moeilijk verenigbaar zijn bij het nemen van beslissingen, gezien elke instantie reflexmatig teruggrijpt naar haar eigen vertrouwde logica. Daar waar de denk- en werkwijze van het transitiehuis eerder gebaseerd is op een welzijnslogica waarbij het welzijn van de deelnemer primeert, wordt de denk- en werkwijze van de partnergevangenis eerder bepaald vanuit een justitiële logica waarbij vooral veiligheid ten opzichte van de samenleving primeert. Deze ervaring wordt gedeeld door de verschillende respondenten en leidde tot het voorzichtige besluit dat er een gebrek is aan een eenduidige visie die door beide instanties wordt gedragen. Het is voornamelijk op dit punt dat beide instanties nog zoekende zijn naar de juiste manier van samenwerken. De moeilijkheden die zij ervaren, situeren zich vooral op vlak van het ontbreken van een gemeenschappelijk werkingskader waarin de visies van beide instanties worden samengebracht. In tegenstelling tot het wettelijk kader, dat de vereisten binnen het project uitvoerig beschrijft, bestaat er geen kader dat hetzelfde doet voor de dagelijkse samenwerking.

Een eerste aanbeveling is dan ook om een kader te ontwikkelen waarbinnen de werking nauwkeuriger wordt beschreven, rekening houdend met de twee logica's. Met dergelijk kader wordt er gewerkt aan een gedeeld referentiekader waarop beide instanties kunnen terugvallen bij het nemen van beslissingen. Dit zou ervoor kunnen zorgen dat zij niet langer reflexmatig teruggrijpen naar hun eigen, vertrouwde referentiekaders, maar dat zij hierdoor een specifiek kader krijgen waarop zij voortaan hun beslissingen kunnen baseren. Het is aangewezen dat dit kader ontstaat van binnenuit. Het dient, met andere woorden, te worden opgesteld door de betrokken instanties zelf. Zij hebben namelijk de meeste voeling met de dagelijkse werking rond dit pilotproject en weten het best waar de pijnpunten zitten en op welke punten de samenwerking verbeterd kan worden.

Een tweede inzicht is dat het statuut van de 'deelnemers' (de benaming voor de gedetineerden die in een transitiehuis verblijven) van het transitiehuis enige complexiteit met zich meebrengt, voornamelijk voor de deelnemers zelf en hun uitstroom uit het transitiehuis.

Bij de uitwerking van het pilotproject is er bewust gekozen om de plaatsing in het transitiehuis te beschouwen als een detentiemodaliteit die onderdeel uitmaakt van de uitvoering van de gevangenisstraf, met dit verschil dat de gedetineerde zijn detentie in een andere inrichting dan de gevangenis ondergaat.² Het lijkt er echter op dat de mogelijke weerslag van deze keuze op de deelnemers zelf niet afdoende in rekening is gebracht. Het statuut van gedetineerde waarin de deelnemers zich bevinden, zorgt ervoor dat hen nog steeds bepaalde rechten – onder andere met betrekking tot sociale zekerheid – ontzegd worden terwijl ze uitgerekend deze rechten in het transitiehuis goed zouden kunnen benutten in het kader van hun re-integratie. Zo is het

² Wetsontwerp houdende diverse bepalingen in strafzaken, Parl.St. Kamer 2017-2018, nr.54-2969/001, p. 58; Wetsontwerp houdende diverse bepalingen in strafzaken, Parl.St. Kamer 2017-2018, nr.54-2969/001, p. 63.

bijvoorbeeld voor bepaalde deelnemers belangrijk dat zij tijdens hun verblijf in het transitiehuis op zoek gaan naar een gepast hulpverleningsprogramma voor hun middelengebruik. Het transitiehuis probeert zoveel als mogelijk in te zetten op de zelfstandigheid van de deelnemers en zo ook op het zelfstandig contacteren en deelnemen aan dergelijke hulpverleningsprogramma's. Het is op dit punt dat er zich moeilijkheden voordoen. Indien een persoon een beroep wil doen op drughulpverlening dient hij aangesloten te zijn bij een mutualiteit. Gedetineerden zijn echter vanuit hun statuut niet aangesloten bij een mutualiteit en hebben geen RIZIV-nummer, wat tot gevolg heeft dat zij in principe geen beroep kunnen doen op de beschikbare hulpverlening. Het is voor de deelnemers van het transitiehuis dan ook niet mogelijk om van dergelijke programma's gebruik te maken. Op dit moment leveren de verschillende diensten die deze programma's aanbieden wel inspanningen op dat vlak en zorgen ze ervoor dat hun aanbod ook beschikbaar wordt voor de deelnemers. Toch maakt dit voorbeeld duidelijk dat het juridisch statuut in bepaalde gevallen toch nog voor de nodige complexiteit zorgt voor de deelnemers zelf en dus een bijsturing/aanpassing vereist.

Een tweede aanbeveling is bijgevolg om het juridisch statuut van deelnemers zo vorm te geven dat dergelijke problemen worden voorkomen.

Ondanks deze twee knelpunten kan er toch besloten worden dat dit een veelbelovend project is met een hoge kans op slagen. Het geloof, het enthousiasme en de motivatie van de betrokkenen in beide instanties is groot en doet alleen maar het beste hopen voor de realisatie van dit project naar de toekomst toe.

Leuven, 10 juli 2020

7. BELEID — GEGEVENSVERWERKING BINNEN G4S BELGIUM — DEPARTEMENT: G4S JUSTICE

Beleid

Gegevensverwerking binnen G4S Belgium

DEPARTEMENT:

G4S JUSTICE

1. Inleiding

Huidig document is een aanvulling op het “Algemeen Beleid Gegevensverwerking G4S Belgium”, specifiek voor het departement JUSTICE van G4S.

2. Verwerking van Persoonsgegevens

Binnen het departement JUSTICE zijn wij verantwoordelijk voor de uitbating en het beheer van transitiehuizen voor de begeleiding van gedetineerden in de laatste fase van hun detentieperiode. Bij de uitvoering van onze taken Verwerken wij regelmatig de volgende Persoonsgegevens:

- Gewone persoonsgegevens:
 - o Identiteitsgegevens: voornaam, achternaam, leeftijd, geslacht, nationaliteit, adres, taal, geboortedatum en -plaats, telefoonnummer, kamernummer, datum intake en outtake;
 - o Privéleven: familie situatie, achtergrondinformatie, incident gegevens, voedingsregime;
 - o Economische en financiële informatie: bankrekeningnummer, financiële situatie (schulden, alimentatie, inkomen,...), gegevens sociaal assistent, eventuele psychologische gegevens, gegevens inzake werk en opleiding, datum en verslag intake, plaatsingsplan, observatieverslagen, maandelijkse evaluatieverslagen, incident verslagen;
 - o Locatiegegevens: informatie inzake afspraken/verplaatsingen (geen eigen bewegingsvrijheid);
- Bijzondere persoonsgegevens:
 - o Ras/etnische afkomst;
 - o Geloofsovertuiging (conflicten vermijden);
 - o Medische gegevens: medische achtergrond, medische procedures, gezondheidstoestand, behandelingsdossier (medische opvolging);
 - o Seksuele oriëntatie (bewustzijn, conflicten vermijden, kamertoewijzing);
 - o Nationaal uniek nummer;
- Strafrechtelijke persoonsgegevens:
 - o Gevangenisnummer, gegevens inzake veroordeling, gegevens & beslissingen inzake toelaatbaarheid voor elektronisch toezicht/voorwaardelijke vrijlating/einde van straf.

Voor de volgende doeleinden:

- Opmaak persoonlijk dossier (achtergrondinformatie, intakegesprekken, maandelijkse verslagen, medische en financiële gegevens, etc.) van deelnemers;
- Registratie gegevens contacten voor opmaak bezoekerslijsten en sociaal netwerk van deelnemers;
- Opvolging individueel plaatsingsplan en naleving van voorwaarden;

- Informeren van gevangenis, strafuitvoeringsrechtbank en FOD Justitie (DG EPI);
- Opmaak van eventueel incidentenverslag en herstelplan;
- Etc.

In dat kader voeren wij de volgende Verwerkingen uit:

- Maandelijks verslaggeving voor de gevangenis en SURB;
- Mogelijke uitwisseling van medische dossiers met artsen/ziekenhuizen;
- Mogelijke uitwisseling van informatie met advocaat en/of andere organisaties die voorzien in de begeleiding van de deelnemer;
- Mogelijke uitwisseling van informatie met de politie;
- Mogelijke uitwisseling van informatie met de dienst arbeidsbemiddeling, interimkantoren en/of scholen; Registratie logboek voor interne informatiedoorstroom;
- Verwerking van PSD-verslagen vanuit de gevangenis van herkomst bij aanmelding in transitiehuis;
- Communicatie van eventuele incidentenverslagen aan gevangenis en FOD Justitie (DG EPI/DDB);
- Etc.

Wij voeren deze Verwerkingen uit op basis van de volgende rechtsgronden:

- De verwerking is noodzakelijk om te voldoen aan een wettelijke verplichting die op G4S rust.

De Persoonsgegevens worden bijgehouden gedurende de looptijd van het desbetreffende contract tussen G4S en de Federale Overheidsdienst Justitie.

G4S kan steeds van deze termijnen afwijken om te voldoen aan contractuele of wettelijke verplichtingen.

3. GDPR-conform

In de lijn van ons “Algemeen Beleid Gegevensverwerking G4S Belgium” behandelen wij persoonsgegevens conform de bepalingen opgenomen in de GDPR. Zo nemen wij bijvoorbeeld de volgende beveiligingsmaatregelen:

- Centraal beheer van machtigingen inzake toegang tot en verwerking van persoonsgegevens via beveiligde Drive door Management en lokale Coördinatie;
- Gelimiteerde toegang via beveiligde Drive tot persoonsgegevens beperkt tot daartoe gemachtigde personeelsleden;
- Geheimhoudingsplicht verankerd in arbeidsovereenkomsten en G4S policies;
- Werking met beveiligde systemen zoals Sidis Suite.

Daarnaast houden wij een Register van Verwerkingsactiviteiten bij, dat periodiek wordt geactualiseerd op instructie van onze Data Protection Officer.

Indien u van oordeel bent dat G4S Belgium uw persoonsgegevens niet conform de GDPR verwerkt, heeft u steeds het recht een klacht in te dienen bij de Belgische Gegevensbeschermingsautoriteit.

4. Tot slot

Dit beleid is vastgesteld door de directie van G4S Belgium op 17/03/2021.

Aanpassingen van dit beleid worden aangekondigd via de G4S website en de meest recente versie is gepubliceerd op <https://www.g4s.com/nl-be/privacy>.

Voor vragen en/of opmerkingen met betrekking tot dit beleid kunt u terecht bij de Data Protection Officer:

- E-mail: privacy.gdpr@be.g4s.com
- Post : Koning Boudewijnlaan 30, B-1800 Vilvoorde, ter attentie van de Data Protection Officer

8. OPMERKINGEN VAN STERKHUIS OP HET ONTWERP VAN VERSLAG

Verslag CTRG – Transitiehuis Mechelen & Edingen - Opmerkingen STERKhuis

Algemeen:

- **Vragen bij de finaliteit van het bezoek:**
 - o Er werd niet voorafgaandelijk sluitend afgestemd met DG EPI betreffende de controlebevoegdheden van de CTRG inzake de Transitiehuizen. Zo informeerde de juridische dienst van DG EPI ons in een later stadium - bij het tweede bezoek van de CTRG te Edingen dd. 16/11/2021 - dat de CTRG niet bevoegd is om documenten zoals de door de deelnemers ondertekende documenten (huishoudelijk reglement, GDPR-beleid, etc.) bij intake, etc., op te vragen:
- 4.** De CTRG kon rekenen op een goede samenwerking met het directoraat-generaal Penitentiaire Inrichtingen (DG EPI) en de verantwoordelijken van de transitiehuizen. Ter plaatse kreeg de delegatie vlot toegang tot het transitiehuis, de gemeenschappelijke ruimtes en de kamers van de aanwezige deelnemers. Zij kon met de deelnemers vertrouwelijke gesprekken houden en verkreeg alle documenten en informatie om haar opdracht te kunnen uitvoeren.
 - Aangezien de transitiehuizen geen gevangenis betreffen, kon het bezoek van de CTRG louter uit 'beleefdheid' toegestaan worden;
 - Het bezoek mag niet beschouwd worden als een bezoek van de CTRG conform haar controle missie zoals wettelijk voorgeschreven;
 - DG EPI stelde aldus dat de CTRG geenszins inzage mag eisen in de documentatie van de transitiehuizen betreffende deelnemers, etc.;
 - De deelnemers noch het personeel van de transitiehuizen mochten door de CTRG gehoord worden omwille van voormelde redenen (geen wettelijke grondslag hiertoe, aangezien de transitiehuizen geen gevangenis betreffen).
- Transitiehuis van Mechelen en dat van Edingen worden in dit verslag op verschillende manieren opgenomen:
 - o In sommige delen van het verslag wordt het onderscheid niet gemaakt en worden er conclusies getrokken over beide transitiehuizen die in de realiteit slechts betrekking hebben op één van beide. Dit zorgt voor een verkeerde beeldvorming.
 - o In sommige delen van het verslag wordt de opsplitsing wel gemaakt, maar dan voornamelijk om de beide transitiehuizen met elkaar te vergelijken (wie doet beter op welk vlak). Ook dit was niet het doel van de bezoeken door de CTRG.

Voor een correcte weergave van de bevindingen dient de verhouding tussen beide transitiehuizen correct worden weergegeven. Zaken die enkel betrekking hebben op Mechelen of Edingen moeten als zodanig duidelijk terug te vinden zijn in het verslag.
- Doorheen het verslag worden regelmatig conclusies getrokken die op geen enkele manier gestaafd worden door voorbeelden of bewijzen. Deze conclusies zijn daardoor subjectief en kunnen, zonder staving, niet als sluitende objectieve conclusies worden opgenomen in het verslag.
- In bepaalde onderdelen van het verslag wordt de oprechte inzet, correctheid en zelfs de integriteit van bepaalde personeelsleden in vraag gesteld. Dit kan niet zonder grondige onderbouwing. Hoewel opbouwende kritiek graag ter harte wordt genomen, is het zonder staving in vraag stellen van integriteit in het licht van de grote inzet van de voorbije 2 jaar, onaanvaardbaar.

Per onderdeel

Pag 5

5. De transitiehuizen zijn een voorbeeld van kleinschalige detentie waarvoor Hans Claus, directeur van de penitentiaire inrichting van Oudenaarde, en zijn (in 2012 opgerichte) vzw 'De Huizen' pleiten.⁴ Hans Claus en de vzw De Huizen zien in kleinschalige, gedifferentieerde detentievormen op maat, die beter verankerd en geïntegreerd zijn in het maatschappelijk weefsel, een mogelijkheid voor een nieuwe duurzame penitentiaire aanpak die beantwoordt aan de principes van normalisering, participatie, herstel en re-integratie binnen veilige omstandigheden.

De CTRG lijkt hier te impliceren dat het concept van de transitiehuizen haar oorsprong vindt via vzw De Huizen

- Exodus Nederland, deel van het samenwerkingsverband STERKhuis met G4S Care, baat echter reeds sedert 1995 transitiehuizen uit en telt momenteel tien huizen verspreid over Nederland, alsook 36 nazorghuizen waar deelnemers terecht kunnen als tussenstap op weg naar volledige zelfstandigheid

Beide pilootprojecten werden uiteindelijk toegewezen aan 'Sterkhuis', een samenwerkingsverband tussen G4S Care en de Nederlandse organisatie 'Exodus Nederland'.⁸ De overwegingen die de jury ertoe brachten de projecten aan dit privaatrechtelijk consortium toe te wijzen, werden niet openbaar gemaakt, niettegenstaande een kritisch advies van de Commissie voor de toegang tot en het hergebruik van bestuursdocumenten die van oordeel was dat de weigering van openbaarmaking, gesteund op de economische belangen van de inschrijvers, steunde op een ontoereikende afweging van die belangen met het belang dat gediend is met de openbaarmaking en bovendien niet op alle gevraagde informatie kon slaan.⁹

Het bezoek van de CTRG werd aangekondigd als een bezoek gericht op het houden van toezicht op het welzijn van de deelnemers. Wanneer we dit verslag lezen, stellen we vast dat het bezoek een veel breder doel beoogde. Zo wordt de privatisering van de uitbating van de transitiehuizen uitgebreid in vraag gesteld

Pag 8 & 9

verwijderd is van de ligging van het transitiehuis. Tijdens zijn toezichtsbezoeken heeft de CTRG ook vastgesteld dat er in de praktijk nog andere, niet in de wet bepaalde, noch officieel meegedeelde criteria voor de plaatsing werden toegepast. Van de deelnemers werd een behoorlijke passieve en actieve kennis van de taal vereist. Gedetineerden die voor gemediatiseerde feiten of seksuele delicten werden veroordeeld, die niet legaal op het grondgebied verblijven of voor middelengebruik worden behandeld, bleken niet in aanmerking te komen voor een plaatsing in het transitiehuis.

Kennis van de voertaal als voorwaarde wordt wel officieel gecommuniceerd. Aangezien deelnemers in een transitiehuis intensief samenleven in groep en het groepsaspect een belangrijk onderdeel uitmaakt van hun traject, is het logisch én noodzakelijk dat iedereen voldoende kennis heeft van de voertaal.

Uitsluiting van zedendelicten werd ook van bij de start opgenomen en gecommuniceerd.

transitiehuis in aanmerking komen. De laatste intakeronde vond plaats in januari-februari 2021. De PSD stelt vervolgens de geschikt bevonden kandidaten aan de gevangenisdirecteur voor. De gevangenisdirecteur maakt aan het transitiehuis zijn verslag over de veroordeelde over. Dit verslag van een drietal pagina's vermeldt onder andere de feiten die aan de basis van de detentie liggen, de tuchtsancties, de familiale context, een eventuele verslavingsproblematiek. In de gevangenis volgt dan een intakegesprek tussen de veroordeelde en de verantwoordelijke van het transitiehuis. Na dit intakegesprek stelt het transitiehuis een verslag op met een voorstel tot beslissing. Dit verslag wordt overgemaakt aan de directie van de zogenaamde 'moedergevangenis'.¹⁷ De directeur van deze gevangenis maakt op zijn beurt alle documenten aan de Directie Detentiebeheer over. Die laatste neemt de eindbeslissing tot toekenning of weigering van de plaatsing in het transitiehuis. Deze beslissing wordt doorgestuurd naar de griffie van de 'moedergevangenis'.

Deze informatie klopt niet.

Transitiehuis Mechelen noch Edingen werkt met intakerondes. Transitiehuis Mechelen krijgt aanmeldingen uit 10 verschillende partnergevangenissen. Voor Edingen betreft dit een vijftal partnergevangenissen. Deze aanmeldingen worden steeds gericht aan de lokale directie DG Epi en aan de verantwoordelijke van het Transitiehuis, voorzien van een [recent PSD verslag](#). Transitiehuis plant de intakegesprekken vervolgens in samenspraak met de desbetreffende aanmeldende gevangenis. Omdat wij groot belang hechten aan vlotte en kwaliteitsvolle dienstverlening, worden de intakes steeds op zo kort mogelijke termijn ingepland.

12. In de praktijk speelt het transitiehuis bij de selectie van de kandidaten bijgevolg een belangrijke rol die artikel 10 Wet externe rechtspositie niet vermeldt. Dit artikel voorziet inderdaad niet in een intakegesprek tussen het transitiehuis en de veroordeelde. Tijdens het bezoek van de Centrale Raad werd er geen geheim van gemaakt dat, op één uitzondering na, de Directie Detentiebeheer steeds de voorstellen van het transitiehuis volgde. Na een eerste selectie van kandidaten binnen de gevangenis volgt er dus nog een tweede selectie door het transitiehuis zelf. Het transitiehuis kan zelfs een wijziging van de volgorde van de wachtlijst vragen.

Het Transitiehuis investeert veel tijd en inzet in de selectieprocedure om een zo goed mogelijke dienstverlening te kunnen garanderen. Het kennismakings- of intakegesprek werd dan ook omwille van deze reden in het leven geroepen: om gedetineerden correct te informeren over de werking van het Transitiehuis en om te bekijken of het aanbod voldoet aan de noden. De focus ligt van bij de start van het pilootproject op kwaliteit en transparantie. Er is sprake van een open communicatie met directie DG Epi én met directie en PSD van de aanmeldende gevangenissen. Het PSD-verslag wordt grondig gelezen. Intakegesprekken worden steeds gedaan door 2 medewerkers van het Transitiehuis. Er is telefonisch overleg met de PSD-medewerker en bij twijfel wordt er tweede intakegesprek gepland. Dat DDB in het merendeel van de gevallen de inschatting van het Transitiehuis volgt, toont enerzijds dat de aanmeldingsprocedure grondig en professioneel wordt uitgevoerd. Anderzijds getuigt dit ook van het verworven vertrouwen in onze professionaliteit en integriteit. Uiteraard maakt het Transitiehuis hier geen geheim van. Openheid en transparantie is de hoeksteen van de werking.

Bovendien moet de veroordeelde tijdens het intakegesprek niet alleen instemmen met het huishoudelijk reglement (zoals bepaald in artikel 9/3, 5°, Wet externe rechtspositie), maar ook met het document “vrijwillige kamerinspectie” — waarmee hij de toestemming geeft “(zijn) kamer op geregelde en onverwachte tijdstippen te inspecteren, en dit in (zijn) aanwezigheid”¹⁸ — en met het document “toestemming tot toegang tot de persoonlijke gegevens”. Er werd ons duidelijk op gewezen dat bij gebrek aan ondertekening van deze documenten de veroordeelde niet voor plaatsing in een transitiehuis in aanmerking komt.

Deze informatie is incorrect. Er wordt op geen enkel moment een document aan de gedetineerde voorgelegd “toestemming tot toegang tot persoonlijke gegevens”.

De Transitiehuizen hebben een eigen specifiek Gegevensbeschermingsbeleid specifiek geënt op hun werking. Hierin wordt duidelijk aangegeven welke gewone, bijzondere en strafrechtelijke persoonsgegevens verwerkt worden, inclusief de soorten verwerkingen, doeleinden, rechtsgronden en beveiligingsmaatregelen met het oog op GDPR-conformiteit.

13. Aangezien het transitiehuis zelf een vrij groot aandeel heeft in de keuze van de kandidaten, bestaat het risico dat alleen die veroordeelden worden geselecteerd wier kansen op een geslaagde terugkeer in de maatschappij het grootst zijn. De deelnemers die de Centrale Raad ontmoette, leken in elk geval over voldoende troeven te beschikken om te slagen in hun re-integratie. De transitiehuizen blijken in de praktijk dan ook veeleer de voorkeur te geven aan gedetineerden die hun re-integratie al hebben voorbereid en die re-integratie makkelijker kunnen uitvoeren (zoals het vinden van een tewerkstelling). Nochtans hebben de meest kwetsbare veroordeelden het meest nood aan re-integratie via een plaatsing in een transitiehuis. De vraag rijst dan ook of ook de veroordeelden die de meeste nood aan ondersteuning hebben, wel voor plaatsing in een transitiehuis in aanmerking zullen worden genomen. De gelijke toegang van gedetineerden tot transitiehuizen lijkt daarbij allerminst verzekerd.

De deelnemers waarmee het CTRG in het Transitiehuis van Mechelen en Edingen gesproken heeft stonden op het moment van het bezoek inderdaad al verder in de uitwerking van hun reclassering. De CTRG concludeert hieruit dat deze deelnemers hun re-integratie makkelijk konden uitvoeren, of zelfs al op orde hadden bij aankomst:

- o Er zijn geen concrete objectieve gegevens voorhanden die deze conclusie rechtvaardigen;
- o De status van de dossiers in kwestie bij aanvang van de plaatsing werden niet bekeken en aldus niet in aanmerking genomen voor de conclusie van de CTRG;
- o Er is geen concreet inzicht in de inschatting van de CTRG wat betreft de beoordeelde nood aan begeleiding;
- o De conclusie van de CTRG dat de ontmoette deelnemers reeds over voldoende troeven leken te beschikken, getuigt van het feit dat de intensieve begeleiding die de transitiehuizen bieden in het kader van hun traject gericht op re-integratie, wel degelijk haar vruchten afwerpt.

Omdat het gemeenschapsleven zo’n belangrijke functie heeft in het groeiproces van de deelnemers en één van de belangrijkste werkzame ingrediënten is binnen de werking van het Transitiehuis, wordt er nauwlettende aandacht besteed aan de samenstelling van de groep. Hierin is het belangrijk om een evenwicht na te streven tussen kwetsbare personen en meer “sterke” figuren. Toch is het zo dat al de deelnemers bij de start van hun traject in meer of mindere mate beschikken over een begeleidingsnood.

Het Samenwerkingsverband STERKhuis verzoekt om een duidelijke en objectieve onderbouwing van voormelde conclusies, aangezien deze in haar huidige constellatie louter gebaseerd zijn op subjectieve 'indrukken' en veronderstellingen..

De CTRG beveelt de minister van Justitie aan erover te waken dat zijn bevoegdheid te beslissen over de toekenning van de plaatsing in een transitiehuis niet wordt beperkt of uitgehold door het transitiehuis.

De CTRG beveelt aan dat het Directoraat-Generaal Penitentiaire Inrichtingen, en meer bepaald de Directie Detentiebeheer, er bijzondere aandacht voor heeft dat op proactieve wijze ook de meest kwetsbare gedetineerden — met name de gedetineerden die het meest vatbaar zijn voor detentieschade zoals bedoeld in artikel 6, §2, van de Basiswet — voor een plaatsing in een transitiehuis in aanmerking kunnen komen.

De CTRG lijkt te concluderen dat de bevoegdheid van de Minister van Justitie tot beslissing over toekenning van de plaatsing in een transitiehuis door het Transitiehuis zelf wordt beperkt of uitgehold:

- Op basis van welke gegevens/informatie wordt deze conclusie getrokken?
- Op welke wijze wordt de eigen expertise van het Transitiehuis mee in overweging genomen als potentieel verrijkende factor voor de procedure om een stevige basis te leggen van bij de start van het traject van een kandidaat-deelnemer, als aanvulling op de expertise terzake van DG EPI, DDB en de gevangenis?

De CTRG lijkt hiermee te impliceren dat er niet op proactieve wijze bijzondere aandacht voor de meest kwetsbare gedetineerden is:

- Waarop is deze veronderstelling gebaseerd?
- Heeft de CTRG de dossiers betreffende de verschillende begeleide gedetineerden in de Transitiehuizen over de afgelopen twee jaar diepgaand bestudeerd om dit te impliceren?

Het Samenwerkingsverband STERKhuis verzoekt om een duidelijke en objectieve onderbouwing van voormelde conclusies, aangezien deze in haar huidige constellatie louter gebaseerd zijn op subjectieve 'indrukken' en veronderstellingen

Pag 18

33. De delegatie stelde vast dat ondanks de vooropgestelde doelstelling het leven in gemeenschap binnen het transitiehuis naar het tweede plan wordt verschoven. Uit de gesprekken met zowel de deelnemers als het personeel bleek dat de realisatie van het persoonlijke project van elke deelnemer de voornaamste doelstelling was en dat de gemeenschappelijke activiteiten in zekere zin het traject dat elke deelnemer doorloopt, slechts aanvullen.

Niet verwonderlijk waren de maaltijden en de organisatie van de keuken de belangrijkste gemeenschappelijke activiteit. In elk transitiehuis bestond het keukenteam uit verschillende deelnemers die samen beslisten wat er op het menu kwam, samen erop toezagen dat het nodige werd aangekocht en samen de maaltijden bereidden.

De CTRG lijkt hier te concluderen dat het leven in gemeenschap minder belangrijk is in de praktijk:

- Zijn er objectieve gegevens of bewijzen voorhanden die deze conclusie staven?
- Kan deze stelling nader onderbouwd worden?

De transitiehuizen van het samenwerkingsverband STERKhuis werken volgens een duidelijke en sterke visie gebaseerd op 3 pijlers: kracht, herstel en verbinding. De derde pijler, **verbinding**, is de lijm die alles bij elkaar houdt en waar alles op gestoeld is. De kracht van het Transitiehuis zit net in het grote belang dat gehecht wordt aan het samenleven in groep. Het Transitiehuis is een (tijdelijke) thuis voor velen van onze deelnemers. En zelfs nog steeds voor sommige ex-deelnemers. Het Transitiehuis is een thuis met alle activiteiten en rituelen die daarbij horen: betrokkenheid op elkaar, meeleven, broederschap, verjaardagen vieren, kerstfeest, elkaar steunen bij verlieservaringen en succeswensen bij spannende gebeurtenissen. Er worden meermaals per maand activiteiten georganiseerd: vormingen, uitstappen, ed. In het kader van het project PLATForm in Mechelen, bijvoorbeeld, geven deelnemers vanuit een eigen talent workshops aan elkaar. Er wordt gekaart, samen gekookt, gepoetst, gehuild en gelachen. Het hele Transitiehuis is een hechtingservaring voor al onze deelnemers, een veilige haven van waaruit de kans op succes van hun individuele traject vergroot wordt.

Pag 19

A. INFORMATIE

37. Tijdens het eerste gesprek in de gevangenis tussen de veroordeelde en een vertegenwoordiging van het transitiehuis ('intakegesprek') wordt de veroordeelde over het leven in het transitiehuis geïnformeerd. Het is ook tijdens dat gesprek dat aan de veroordeelde het huishoudelijk reglement wordt voorgelegd en besproken en dat hem wordt gevraagd dat reglement te ondertekenen. Tijdens dat gesprek wordt hem eveneens gevraagd de documenten te ondertekenen waarmee hij zijn instemming geeft voor de controle van zijn kamer en voor de toegang van het transitiehuis tot zijn medisch dossier en andere persoonlijke gegevens.²⁵

De CTRG blijkt hier over foutieve informatie te beschikken:

- Tijdens het intakegesprek dienen kandidaat-deelnemers nooit enige documenten te ondertekenen.. Dat gebeurt pas nadien en wordt opgenomen door PSD.
- Op geen enkel moment wordt er aan de gedetineerde gevraagd om een document te tekenen voor toegang tot persoonlijke gegevens en al zeker niet tot een medisch dossier. Dit is onwettig en dus niet iets wat het Transitiehuis doet.

Niettegenstaande deze vermelding van een interne klachtenprocedure lijkt in de praktijk een procedure voor de behandeling van klachten niet te bestaan. Een leefcoach maakte melding van een klacht van een deelnemer die meende dat de coach te streng voor hem was en het op hem gemunt had. Daarop was een gesprek tussen de coördinator van het transitiehuis en de deelnemer gevolgd waarna de leefcoach er verder niets meer over vernam. De delegatie stelde vast dat de personeelsleden geen pasklaar antwoord hadden op de vraag wat er met een klacht moest gebeuren en niemand wist hoe de bepalingen in het huishoudelijk reglement over de klachtenbehandeling moesten worden toegepast.

De CTRG lijkt hier te impliceren dat de personeelsleden van het transitiehuis te Mechelen noch Edingen kennis hebben van de interne klachtenprocedure en - behandeling:

- Op welke objectieve gegevens is deze conclusie gebaseerd?;
- Verwijst men hier naar alle personeelsleden van zowel Mechelen als Edingen of betreft het een conclusie n.a.v. een onderhoud met een specifiek personeelslid van één van de transitiehuizen?

Pag 21

42. Het huishoudelijk reglement van de transitiehuizen te Mechelen en Edingen toont zonder twijfel in het bijzonder op het vlak van de gedragsregels grote verschillen tussen de gevangenis en de transitiehuizen aan. Hoewel de naleving van de gedragsregels één van de eerste verplichtingen is die op de deelnemers rust, brengt een schending van deze regels geen ander gevolg mee dan het opstellen van een verslag dat de verantwoordelijke van het transitiehuis overmaakt aan de directeur van de gevangenis die het detentiedossier van de veroordeelde beheert. In tegenstelling tot in de gevangenis worden diverse tekortkomingen niet opgesomd in een lijst met sancties die verschillen naargelang de ernst van de begane tekortkoming. In het transitiehuis spreekt men liever over gedragsregels dan over tucht, over wederzijds respect vertaald in de basisregel *"niet alleen respect voor jezelf maar ook voor de ander"* en over samenlevingsregels. Het gebruik van drugs

De CTRG lijkt hier te concluderen dat een schending van het huishoudelijk reglement (de gedragsregels) geen ander gevolg heeft dat het opstellen van een verslag:

- Op welke objectieve gegevens baseert de CTRG deze conclusie?

De Transitiehuizen van het samenwerkingsverband STERKhuis werken vanuit vertrouwen, open en transparante communicatie en herstel. Wanneer een deelnemer bepaalde gedragsregels overtreedt, dan heeft dit altijd een gevolg én niet alleen in de vorm van een verslag gericht aan de gevangenis. De medewerkers van de transitiehuizen zijn goed in hun werk, nemen dit ter harte en passen de visie die verkondigd wordt dus ook stevast toe. Omdat dit deel uitmaakt van het traject én van goede zorg, worden deelnemers uiteraard geconfronteerd met afwijkend gedrag. Hierover wordt in gesprek gegaan, er worden afspraken gemaakt, dit wordt geëvalueerd en opgevolgd. Niet vanuit een repressieve overtuiging, maar wel vanuit de overtuiging dat iedereen aangesproken kan worden op zijn verantwoordelijkheid en ook in staat is deze te nemen. Binnen de werking van het Transitiehuis wordt geen enkel onderwerp uit de weg gegaan en zeker ook geen confrontaties. Het samenwerkingsverband STERKhuis zal zich dan ook nooit schuilen achter een simpel verslag aan de gevangenis. Vanuit onze expertise gaan wij zelf eveneens aan de slag met het hersteltraject van de deelnemer.

Pag 22

44. De personeelsleden van de transitiehuizen verklaarden bij de aanvang van het bezoek van de delegatie dat er zich nog geen noemenswaardige incidenten hadden voorgedaan en dat er veeleer alleen sprake was van meningsverschillen en discussies. Het erg positieve beeld dat aanvankelijk werd geschetst, bleek evenwel na enkele individuele gesprekken met personeelsleden en deelnemers te moeten worden bijgesteld.

De CTRG lijkt hier te impliceren dat in beide transitiehuizen een vertekend beeld werd geschetst wat betreft eventuele incidenten:

- Op welke objectieve gegevens is deze conclusie gebaseerd?;
- Verwijst men hier effectief naar beide transitiehuizen van het samenwerkingsverband STERKhuis? Zo ja, op basis van welke gegevens?;

Open en transparante communicatie met alle partners (gevangenisdirectie, DDB, DG EPI, etc.) betreffende incidenten is één van de voornaamste pijlers van het samenwerkingsverband STERKhuis.

proces-verbaal moest worden opgesteld. Zoals bij de directie van de gevangenis van Leuze-en-Hainaut kon worden vernomen, lijdt het geen twijfel dat het gebrek aan basiskennis bij het personeel van het transitiehuis op het vlak van strafrecht en strafuitvoering een reële bezorgdheid oplevert op het vlak van het omgaan met incidenten.

De CTRG lijkt hier eenzijdig op basis van een onderhoud met de directie van de gevangenis van Leuze-en-Hainaut te concluderen dat er een gebrek aan basiskennis bij het personeel van het transitiehuis heerst op vlak van strafrecht en strafuitvoering:

- De conclusie is zeer gekleurd, aangezien in para. 16 zelf door de CTRG wordt aangegeven dat in Edingen de verhouding tussen gevangenisdirectie en transitiehuis veeleer moeilijk was;
- De CTRG heeft de kennis van de personeelsleden terzake niet zelf objectief getest, noch werden diploma's of CV's opgevraagd om hun effectieve kennis en ervaring objectief te kunnen beoordelen;
- Het incident in casu was de avond voor het bezoek van de CTRG pas vastgesteld en nog volop in behandeling.

Pag 23

Uit gesprekken met personeelsleden bleek dat zij de voorgeschreven procedures kenden, maar geconfronteerd met specifieke casussen die de leden van de delegatie voorlegden, bleven de antwoorden vrij algemeen. Niet alle personeelsleden leken over de nodige knowhow, pedagogische vaardigheden of gesprekstechnieken te beschikken, noch over voldoende basiskennis over strafrecht en strafuitvoeringsrecht.

De CTRG lijkt hier te concluderen dat het personeel van noch het Transitiehuis te Mechelen als te Edingen over de nodige knowhow, pedagogische vaardigheden of gesprekstechnieken, basiskennis over straf- en strafuitvoeringsrecht beschikken:

- Op basis van welke objectieve gegevens wordt dit geconcludeerd?;
- Werden de achtergronden/opleidingen van de personeelsleden - die allemaal minstens van sociale aard zijn - geverifieerd?
- Werden de personeelsleden objectief diepgaand getest op hun pedagogische vaardigheden, gesprekstechnieken, basiskennis, etc.?
- De stelling dat de antwoorden op specifieke casussen voorgelegd door de leden van de delegatie vrij algemeen bleven, kan dit as such leiden tot de conclusie dat er onvoldoende kennis en knowhow rust bij de personeelsleden?

Het samenwerkingsverband STERKhuis investeert samen met haar partner Exodus Nederland sterk in de permanente vorming van de personeelsleden van de transitiehuizen. Ook worden specifieke tests afgenomen en grondige screenings- en evaluatieprocessen doorlopen voorafgaand aan de aanwerving van enig personeelslid, met name om ons ervan te vergewissen dat de personeelsleden over voldoende bagage beschikken om kwalitatief werk af te leveren

De verantwoordelijke van het transitiehuis bezorgt aan de directeur die instaat voor het beheer van het dossier van de veroordeelde, na de veroordeelde gehoord te hebben, een verslag over de niet-naleving van de voorwaarden of over het ontstaan van een tegenaanwijzing. De directeur bezorgt het verslag van de verantwoordelijke en in voorkomend geval de opmerkingen van de veroordeelde aan de Directie Detentiebeheer. De Directie Detentiebeheer neemt een beslissing binnen 14 dagen te rekenen van de dag van de kennisgeving van de niet-naleving van de voorwaarden. In geval van hoogdringendheid kan de directeur een beslissing tot herroeping nemen die onverwijld ter bekrachtiging aan de Directie Detentiebeheer moet worden voorgelegd. De beslissing van de Directie Detentiebeheer wordt binnen 24 uur schriftelijk meegedeeld aan de veroordeelde, het openbaar ministerie en de directeur. In geval van herroeping wordt de

Bij een schending van de voorwaarden, wordt er steeds, naast een incidentenverslag, ook een omstandig verslag (onderbouwing/kadering vanuit het dossier en het lopende traject), alsook een herstelplan opgemaakt en doorgestuurd. Een herstelplan wordt opgesteld wanneer het Transitiehuis inschat dat een verder traject zinvol is, mits enkele herstelacties. Vanuit de herstelvisie wordt dit plan steeds opgesteld in samenspraak met de deelnemer. Hierin wordt hij gewezen op zijn eigen verantwoordelijkheid om schade en de schending van het vertrouwen te gaan herstellen. Dit doen we vanuit de overtuiging dat enkel straffen niet werkt en een emancipatorische benadering meer kans op slagen heeft. Opnieuw is deze manier van werken gekaderd in een brede, doorleefde visie van kracht, herstel en verbinding.

Pag 26

De CTRG beveelt aan dat fouilleringen of controles het voorwerp uitmaken van regels, voorwaarden en procedures om de rechten van de deelnemers te eerbiedigen en de uitoefening van deze rechten te waarborgen in omstandigheden die de waardigheid van de deelnemers respecteren en die voorkomen dat de controles een tergend karakter zouden hebben.

De CRTG beveelt daartoe aan dat veralgemeende en systematische controles volledig worden verboden en dat deze controles steunen op de beslissing van een daartoe bevoegde overheid en op geïndividualiseerde aanwijzingen.

De CTRG beveelt aan dat de deelnemers volledig en precies worden geïnformeerd over de procedures van fouillering of controle.

Controles gebeuren steeds in alle openheid en transparantie en respecteren dus de waardigheid van de deelnemers.

Het nazicht van de rugzakken bij thuiskomst, heeft verre van een dwingend karakter. Deelnemers tonen spontaan wat ze bij hebben en dit vormt net vaak een onderwerp van gesprek, een moment om te vragen hoe zijn dag is geweest ed.

Pag 29

56. Aan de delegatie werd meegedeeld dat de meeste deelnemers geneesmiddelen gebruiken. Deze geneesmiddelen worden voorgeschreven door de huisarts en door een lokale apotheker afgeleverd. Bij gebrek aan eigen zorgpersoneel worden deze geneesmiddelen aan de deelnemers door de coördinatoren of door de coaches verstrekt.

De CTRG lijkt hier te concluderen dat quasi alle deelnemers van beide transitiehuizen geneesmiddelen gebruiken:

- Op basis van welke objectieve gegevens is deze informatie gebaseerd?;
- Heeft de CTRG dit effectief geverifieerd, aangezien in de realiteit slechts een minderheid van de deelnemers op regelmatige basis geneesmiddelen dient te nemen?

Pag 30

59. Het personeel van beide transitiehuizen heeft een opleiding kunnen volgen die door het Nederlandse Exodus werd georganiseerd. Deze opleiding werd aanvankelijk alleen in het Nederlands gegeven en later, in afzonderlijke onderdelen, in het Frans. Deze omstandigheden brachten mee dat het team in Edingen, waarvan de samenstelling sinds de opening bovendien aanzienlijk wijzigingen onderging, deze opleiding niet in goede omstandigheden heeft kunnen volgen.

Specifieke opleidingen werden eveneens georganiseerd. Zo zou Exodus in Edingen een opleiding van drie dagen over verslaving organiseren.

Zoals hierboven al werd opgemerkt³¹, is een bijkomende opleiding van het personeel op het vlak van strafrecht en strafuitvoeringsrecht noodzakelijk. Ook een EHBO-opleiding en opleidingen die specifiek gericht zijn op het werken met een forensische doelgroep zijn wenselijk.

De CTRG beveelt de minister van Justitie aan om bijkomende normen op te leggen op het vlak van de opleiding van het personeel.

De CTRG beveelt de transitiehuizen aan om te investeren in een bredere opleiding van het personeel, zo onder meer EHBO-opleidingen en opleidingen gericht op het werken met een forensische doelgroep.

De CTRG lijkt te concluderen dat er niet afdoende opleidingen worden georganiseerd:

- Heeft de CTRG objectieve bewijzen die nagaan welke opleidingen inzake straf- en strafuitvoeringsrecht alsook het werken met een forensische doelgroep al dan niet plaatsgevonden hebben over een tijdspanne van de afgelopen twee jaar?;
- Heeft de CTRG de EHBO-opleidingscertificaten van het personeel geverifieerd?

Zoals reeds aangegeven, investeert het samenwerkingsverband STERKhuis maximaal in de permanente vorming van haar personeel. Exodus Nederland speelt hierin een erg belangrijke rol middels haar Impuls academie. Zo worden op regelmatige basis workshops en specifieke vormingssessies in beide transitiehuizen georganiseerd.

Partner G4S van het samenwerkingsverband STERKhuis heeft een eigen vormingsinstelling, zijnde G4S Training, dat conform haar Compliancy & Prevention instelling voorziet in de verplichte opleidingen EHBO en EIP (Eerste InterventiePloeg bij brand). Dit wordt nauwlettend gemonitord conform de wettelijke bepalingen terzake opdat tijdig de nodige refresh opleidingen worden georganiseerd.

Bij zijn bezoeken aan de beide transitiehuizen heeft de Centrale Raad een aantal elementen kunnen opmerken en een aantal vaststellingen kunnen doen die wijzen op problemen die rechtstreeks uit het privébeheer van transitiehuizen voortvloeien.

De CTRG impliceert hier dat er specifieke problemen zijn betreffende de uitbating van transitiehuizen voor de private sector:

- Op basis van welke feitelijkheden en concrete stukken, kan deze conclusie getrokken worden? Hoe kan de CTRG rechtlijnig concluderen dat problemen of uitdagingen rechtstreeks het gevolg zijn van de privatisering?
- Het samenwerkingsverband STERKhuis stelt diverse onwaarheden en subjectieve conclusies vast in het verslag. Kan de CTRG haar conclusies en argumenten objectief staven?

61. In de eerste plaats moet eraan worden herinnerd dat de verantwoordelijke van het transitiehuis bij de selectie van de kandidaat-deelnemers een doorslaggevende rol speelt met het risico dat alleen die veroordeelden worden geselecteerd die de meeste kansen bieden om zich in het transitiehuis te integreren en hun re-integratieproject tot een goed einde te brengen.³⁶ Gelet op de privébelangen van de exploitant van de transitiehuizen rijst bij de Centrale Raad de vraag of de beweegredenen van de exploitant bij de selectie van de kandidaten wel belangeloos zijn.

De CTRG concludeert hier dat er vragen gesteld kunnen worden bij de concrete beweegredenen van het samenwerkingsverband STERKhuis bij de selectie van kandidaten, waarbij de privébelangen centraal zouden staan:

- Op welke objectieve gegevens baseert de CTRG deze stelling?
- Kan de bijzondere aandacht voor een goede en kwaliteitsvolle intakeprocedure ten dienste van de collectiviteit beschouwd worden als een behartiging van privébelangen? Zo ja, welke baten heeft de privésector hier dan bij, aangezien het welzijn van de kandidaat-deelnemers vooropstaat in de selectieprocedure? Hier lijkt gesuggereerd te worden Vreemd genoeg wordt nergens in dit verslag in overweging genomen dat de medewerkers van het Transitiehuis hun werk gewoon goed willen doen en vanuit integriteit en een overtuigd geloof in de visie, handelen.

De CTRG lijkt te suggereren dat de transitiehuizen de selectieprocedure zo naar hun hand heeft gezet vanuit slechte bedoelingen en de integriteit van de verantwoordelijke van het transitiehuis bij de selectie van kandidaat-deelnemers in vraag te stellen, hetgeen afbreuk doet aan het feit dat de personeelsleden van het samenwerkingsverband STERKhuis hun werk goed willen doen en vanuit een integere benadering en een overtuigd geloof in de visie van het samenwerkingsverband, handelen:

De leden van de CTRG benadrukten aan het einde van hun bezoek dat ze erg onder de indruk waren van de inzet van de medewerkers en dat het voelbaar was dat alle coaches door het vuur gaan voor het welzijn van de deelnemers:

- Waarom wordt hier nergens melding van gemaakt in het verslag?

62. In dezelfde zin stelde de delegatie vast dat de coördinatoren van het transitiehuis ertoe neigen de incidenten die zich voordoen, te minimaliseren en ze bij voorkeur informeel af te wikkelen en in de mate van het mogelijke proberen te vermijden dat zij op de politie een beroep moeten doen, de procureur des Konings moeten informeren of de moedergevangenis moeten verwittigen. De Centrale Raad vraagt zich opnieuw af of de beweegredenen van de exploitant om maatregelen te vermijden die tot een herroeping zouden kunnen leiden en de schijnbare rust en stabiliteit van de groep zouden kunnen verstoren, wel belangeloos zijn.

De CTRG doet met deze stelling een rechtstreekse persoonlijke aanval op de integriteit van de coördinatoren van het samenwerkingsverband STERKhuis, hetgeen wij niet kunnen aanvaarden:

- De coördinatoren hebben een erg belangrijke verantwoordelijkheidsrol die in alle ernst wordt waargenomen, en dit in rechtstreekse betrokkenheid met enerzijds de Directie van het samenwerkingsverband STERKhuis (intern) en anderzijds de diverse samenwerkingspartners zoals de gevangenisdirectie, DDB, DG EPI, lokaal bestuur, etc. (extern). Op basis van welke objectieve informatie of feitelijkheden beweert de CTRG anderszins?;
- Transparantie en open communicatie worden hoog in het vaandel gedragen. Op geen enkel moment werden incidenten in de transitiehuizen geminimaliseerd, aangezien dit namelijk een impact heeft op de goede werking. Elk incident, klein of groot, wordt onmiddellijk in alle openheid gecommuniceerd met de gevangenis, DG Epi en DDB. Indien nodig, wordt politie ALTIJD ingelicht. Incidenten werden dan ook altijd correct afgehandeld.

Tenzij de CTRG deze extreme beschuldiging kan onderbouwen met een voorbeeld of enige vorm van bewijs, eist het samenwerkingsverband STERKhuis dat deze paragraaf integraal verwijderd wordt uit het verslag.

63. Uit de gesprekken van de delegatie met de personeelsleden van het transitiehuis te Edingen is ook gebleken dat hun arbeidsvoorwaarden op het vlak van loon en extralegale voordelen niet erg voordelig zijn. De jaren anciënniteit werden bijvoorbeeld niet in aanmerking genomen. Zij lijken niet te weten of hun arbeidsvoorwaarden al dan niet beter zijn dan in de openbare sector (penitentiair personeel). Daarentegen is het voor hen wel duidelijk dat wanneer het transitiehuis

De CTRG lijkt hier te impliceren dat er geen correcte verloning is voor de personeelsleden van de transitiehuizen:

- Is dit door de CTRG effectief in de praktijk geverifieerd op basis van objectieve gegevens?

De medewerkers van de Transitiehuizen hebben allemaal hun relevante anciënniteit gekregen en worden correct verloond volgens PC 319.01 (zoals overal in de sociale sector). Daarenboven genieten de leefcoaches correcte premies voor avond-, nacht-, weekend- een feestdagwerk. Een specifiek Arbeidsreglement werd ingericht voor het personeel van Transitiehuizen teneinde dit alles optimaal en correct af te dekken conform de heersende sociale en arbeidsrechtelijke regelgeving.

Een privé-exploitant kan immers, zoals de exploitant van het transitiehuis in Edingen heeft gedaan, bijna van de ene op de andere dag beslissen om het project niet meer voort te zetten. Geen enkele objectieve en precieze reden werd opgegeven voor deze eenzijdige beslissing van de exploitant.

De CTRG stelt hier dat het samenwerkingsverband STERKhuis op eenzijdige basis van de ene op de andere dag besloten heeft het project stop te zetten:

- Op basis van welke objectieve informatie baseert CTRG deze conclusie?

Net zoals dat bij alle pilootprojecten het geval is, hebben beide partijen bij het aflopen van de projectfase het recht om het verloop te evalueren en te beslissen niet verder in te tekenen. Het samenwerkingsverband STERKhuis heeft na de publicatie van de oproep tot kandidaatstelling dd. 28 juli 2021 transparant met haar partners onderhandeld betreffende de evaluatie van beide pilootprojecten alsook voorwaarden over de al dan niet voortzetting daarvan. Hierbij werd wel degelijk in zijn argumentatie een sterke onderbouwing gegeven van waarom het samenwerkingsverband ervoor kiest niet langer in te tekenen voor het Transitiehuis in Edingen, hetgeen echter uiterst vertrouwelijke informatie betreft in het kader van de aanbestedingsprocedure.

“de overheid dus geen vragende partij was om dit stop te zetten”. Aldus rijst de vraag om welke andere redenen dan een gebrek aan rentabiliteit en een te hoog oplopende kostprijs de exploitant zou hebben beslist de werking van het transitiehuis niet meer voort te zetten. De Centrale Raad

De CTRG lijkt hiermee te concluderen dat het feit dat het samenwerkingsverband STERKhuis geen dossier heeft ingediend voor de voortzetting van het transitiehuis te Edingen gebaseerd is op financiële redenen:

- Op basis van welke objectieve informatie of gegevens baseert de CTRG deze conclusie? Heeft de CTRG zicht in de al dan niet rentabiliteit van de projecten om dit te concluderen of betreft dit effectief een loutere subjectieve vaststelling?

Het samenwerkingsverband STERKhuis onderlijnt nogmaals dat het besluit tot niet-indiening van een nieuw dossier voor Edingen geheel gestoeld is op objectieve inhoudelijke redenen die in alle transparantie met de overheid werden besproken. Omwille van het gevoelige feit dat we momenteel nog verkeren in een aanbestedingsprocedure met concurrenten, waarbij wij onze positie niet willen ondermijnen, blijven deze strategisch inhoudelijke redenen vooralsnog strikt vertrouwelijk.

Het valt op dat het consortium Sterkhuis nog steeds kandidaat is voor de uitbating van het transitiehuis in Mechelen en aangeeft zich te willen richten op transitiehuizen in Vlaanderen.³⁷ Nochtans is de finaliteit van een transitiehuis in Vlaanderen niet anders dan in Wallonië of Brussel. De vraag rijst dan ook wat de verklaring is voor de keuze van Sterkhuis om zich te beperken tot Vlaanderen. Meer algemeen heeft de Centrale Raad vragen bij de uiteenlopende modellen, doelstellingen en methodes die het gevolg zullen zijn van de verdere uitrol van transitiehuizen waarvoor nieuwe overeenkomsten met andere privépartners zullen worden gesloten en waardoor een gelijke behandeling van de personen die in een transitiehuis worden geplaatst, in het gedrang kan komen.

Dit is in huidige fase van de aanbestedingsprocedure uiterst vertrouwelijke informatie die de kandidatuur van het samenwerkingsverband STERKhuis in de procedure dreigt te benadelen ten opzichte van concurrenten. STERKhuis heeft om strategische en inhoudelijk sterk onderbouwde redenen ervoor geopteerd haar concept binnen Vlaams grondgebied verder uit te bouwen en te verankeren, maar kan hier in deze fase van het proces niet verder op ingaan.

65. De Centrale Raad besluit hieruit dat de duurzaamheid van de dienstverlening door transitiehuizen die ingebed zijn in een project dat aan een privépartner wordt toevertrouwd, kennelijk niet kan worden gegarandeerd.

66. De keuze om aan de privésector een opdracht toe te vertrouwen die zo fundamenteel is als het beheer van een instelling waar strafuitvoering plaatsvindt, is verre van onbelangrijk. Die keuze brengt mee dat van één van de opdrachten die bij uitstek toebehoort aan de openbare macht namelijk het recht om te straffen, afstand wordt gedaan. Die keuze houdt in dat aan een derde die per definitie niet belangeloos handelt, een deel van de bevoegdheden van het openbaar gezag wordt toevertrouwd en waarbij hij erop kan rekenen dat hij zijn investering terugverdient.

De CTRG concludeert hier wederom dat het samenwerkingsverband STERKhuis, louter omwille van het feit dat zij een private partner betreft, niet belangeloos of integer handelt en louter handelt om financiële redenen:

- Kan de CTRG dit staven aan de hand van objectieve gegevens?
- Heeft de CTRG aandacht voor het feit dat de private sector met dit project haar steentje wil bijdragen aan de maatschappij vanuit het oogpunt van haar Corporate Social Responsibility, waarbij mogelijks zelfs extra geïnvesteerd wordt in het project zonder hier overheids gelden voor te ontvangen?

grondig debat. Evenmin werd ingegaan op de gevolgen van de gemaakte keuze en die dit verslag, op basis van de vaststellingen die bij de pilootprojecten werden gedaan, heeft proberen aan te tonen.

Daaruit is gebleken dat het model waarbij de privésector wordt betrokken bij de uitoefening van opdrachten die een openbare dienst inhouden, gebreken vertoont en een bron van risico's is. Men

De CTRG stelt hier dat zij vastgesteld heeft in haar verslag dat uitbating van transitiehuizen door de privésector gebreken vertoont en een bron van risico's is. Het bezoek van de CTRG werd aangekondigd als een bezoek gericht op het houden van toezicht op het welzijn van de deelnemers. Hier blijkt echter dat de finaliteit van het bezoek eerder gericht is op het in vraag stellen van de privésector:

- Is de CTRG überhaupt bevoegd dit te analyseren en wie heeft hiertoe de opdracht gegeven?;
- Zijn er objectieve gegevens of informatiestukken die de vaststellingen van de CTRG afdekken of blijft dit louter bij subjectieve interpretaties?;
- Waarom heeft de CTRG de Directie van het samenwerkingsverband STERKhuis (G4S Care NV en Exodus Nederland) niet betrokken indien de finaliteit van haar bezoek toch anders was dan initieel gepretendeerd?

Pag 35

Bij eenvoudige lezing van het document "*Politique - Traitement des données au sein de GS4 Belgium - Département: GS4 Justice*" dat uithangt aan de ingang van het transitiehuis te Edingen⁴⁰ blijkt meteen dat het beleid van de exploitant van het transitiehuis niet strookt met artikel 9, §1 en §2, van het koninklijk besluit van 22 juli 2019 en de artikelen 9 en 10 van de Algemene Verordening Gegevensbescherming. De delegatie stelt immers vast dat GS4 Belgium blijkbaar van oordeel is dat zij de volgende persoonsgegevens kan verwerken: ras of etnische afkomst, religieuze overtuiging, medische gegevens (medische antecedenten, medische 'procedures', gezondheidstoestand, 'behandelingsdossier (medische opvolging)'), seksuele oriëntatie, ...

Het Gegevensverwerkingsbeleid werd opgesteld door een gekwalificeerde DPO. Bepaalde persoonsgegevens zoals geloofsovertuiging, seksuele oriëntatie, etc. worden in alle vertrouwelijkheid 'verwerkt' met het oog op het vermijden van conflicten, creëren van bewustzijn in de collectiviteit, etc.

Aan de delegatie werd meegedeeld dat de deelnemer tijdens het intakegesprek een document ter ondertekening krijgt voorgelegd waarmee hij instemt dat de exploitant toegang heeft tot zijn persoonsgegevens (waaronder het medisch dossier). De delegatie kon dit tijdens haar drie bezoeken niet formeel nagaan. Indien deze mededeling correct is, heeft de delegatie niettemin de grootste twijfels over de vrije en geïnformeerde toestemming die de deelnemer op dat ogenblik geeft. Inderdaad, zoals ook voor zijn instemming met de kamerinspecties leidt de weigering om dit document te ondertekenen zo niet uitdrukkelijk, minstens impliciet tot een uitsluiting van de deelnemer. De delegatie beschikt niet over gegevens waaruit blijkt dat aan de deelnemers alle nodige uitleg en inlichtingen werden gegeven op het ogenblik waarop het document ter ondertekening werd voorgelegd zodat de delegatie ervan uitgaat dat de op dat ogenblik gegeven instemming niet geldig is en er dus geen sprake is van een uitzondering op het verbod van verwerking van de gegevens zoals bedoeld in artikel 9 van de Algemene Verordening Gegevensbescherming.

De CTRG stelt hier dat er een inbreuk zou zijn op Art. 9 van de AVGB wegens een verzoek tot inzage in persoonsgegevens zoals het medisch dossier, etc.:

- De CTRG stelt zelf correct dat de vereiste ondertekening van een document voor toegang tot persoonsgegevens zoals het medisch dossier, niet geverifieerd kon worden. Dit omdat dit niet aan de orde is en het personeel van de Transitiehuizen hier geenszins inzage in krijgt. Het medisch dossier wordt louter overgedragen naar de huisarts van de deelnemer na plaatsing in het Transitiehuis. Nooit wordt enige informatie terzake gedeeld of verwerkt in het Transitiehuis.
- Heeft de CTRG objectieve bewijzen/informatie dat de deelnemers niet afdoende uitleg en inlichtingen gegeven worden op het ogenblik dat zij het document tot instemming met kamerinspecties dienen te ondertekenen?

Pag 36

De CTRG beveelt de minister van Justitie aan de exploitanten van de transitiehuizen eraan te herinneren dat de beelden van de bewakingscamera's alleen kunnen worden bekeken, respectievelijk bewaard, met het doel te kunnen ingrijpen bij misdrijf, schade, overlast of verstoring van de openbare orde, respectievelijk bewijzen te verzamelen van deze feiten en de daders, verstoorders van de openbare orde, getuigen of slachtoffers op te sporen en te identificeren (artikel 6, §3, van de wet van 21 maart 2017).

De CTRG stelt hier dat er op een foutieve wijze wordt omgegaan met beelden van bewakingscamera's:

- Het samenwerkingsverband STERKhuis heeft louter bewakingscamera's aan de in- en uitgangen van lokalen staan voor een correcte monitoring met het oog op het vermijden van incidenten of gevaarlijke situaties;
- De regelgeving conform de Wet van 25 mei 2018 terzake wordt strikt nageleefd:
 - Duidelijk zichtbare pictogrammen met noodzakelijke gegevens om camerabewaking kenbaar te maken bij de toegang;
 - Online aangifte van de camera's bij de politiediensten;
 - Beheer van intern register door de DPO.

Pag 38

73. De onzekerheden die voortvloeien uit de privatisering van detentie — De grootste kwetsbaarheid van het project van de transitiehuizen ligt in de privatisering van de detentie.

De CTRG concludeert hier dat de privatisering de grootste kwetsbaarheid van het project vormt:

- Op welke feiten en objectieve stukken baseert de CTRG deze conclusies?;
- De overheid is nog steeds de aanbesteder die beslist in welke mate, onder welke voorwaarden en tegen welke prijs de begeleiding van veroordeelden door het samenwerkingsverband STERKhuis voor rekening genomen kunnen worden, en niet andersom. De overheid verankert de voorwaarden en regels terzake in Koninklijke Besluiten, eveneens wat betreft de toegekende subsidies. Eventuele bijkomende onvoorziene kosten (op vlak van personeel, corona-impact, etc.) dienen door STERKhuis zelf gedragen te worden.
- De investering van het samenwerkingsverband STERKhuis als privé exploitant in de deelnemers heeft niet louter betrekking op de inhoudelijke kwalitatieve begeleiding naar reïntegratie, maar eveneens op financieel vlak teneinde te allen tijde de voorschriften terzake te kunnen respecteren (bv. inzet van extra middelen tijdens de corona pandemie, extra personeel in geval van onvoorziene omstandigheden, etc.). Deze flexibiliteit bezit een private partner om de meest optimale dienstverlening te kunnen waarborgen.